

ØF-Rapport nr. 03/2006

”Valdres-Rypa”

Tilflytting og trivsel blant kvinner i

Valdres

av

Gro Marit Grimsrud

Østlandsforskning

er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med Oppland, Hedmark og Buskerud fylkeskommuner samt Kommunaldepartementet som stiftere.

Østlandsforskning er lokalisert i høgskolemiljøet på Lillehammer. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling Velferds-, organisasjons- og kommunalforskning

Østlandsforsknings viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter

ØF-Rapport nr. 03/2006

”Valdres-Rypa”

Tilflytting og trivsel blant kvinner i Valdres

av

Gro Marit Grimsrud

Tittel: "Valdres-Rypa". Tilflytting og trivsel blant kvinner i Valdres.

Forfattere: Gro Marit Grimsrud

ØF-rapport nr.: 03/2006

ISBN nr.: 82-7356-581-5

ISSN nr.: 0809-1617

Prosjektnummer: 10016

Prosjektnavn: Valdres-Rypa

Oppdragsgiver: Valdres-Rypa

Prosjektleder: Gro Marit Grimsrud

Referat: Dette er resultatene fra en spørreundersøkelse blant kvinner i alderen 18-45 år som har flyttet til Valdres i perioden 1994-2005. Resultatene viser at de tre viktigste flyttemotivene er "jobb", "trygge og gode oppvekstvilkår for barn" og "kjæresten min bodde i Valdres". 61 prosent av innflytterne vurderte bare Valdres, da de bestemte seg for å flytte fra stedet de bodde på sist. Bare 16 prosent flyttet til Valdres uten å ha noen tilknytning fra før. De fleste trives godt i Valdres, og sju av ti kvinner vil bli boende i Valdres i mer enn 10 år. De som i størst grad ønsker å bli boende, er familieorienterte kvinner. De som er orientert mot en yrkeskarriere, eller som kom til Valdres for å stresse ned og for å dyrke sine fritidsinteresser, vil i større grad flytte ut igjen.

Sammendrag: Norsk

Emneord: Flytting, trivsel, kvinner

Key words:

Dato: Februar 2006

Antall sider: 122

Pris: Kr 200,-

Utgiver: Østlandsforskning
Serviceboks
N-2626 Lillehammer
Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: oef@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

⌈ Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplar fremstilling uten avtale og i strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

Forord

Det overordede spørsmålet som ligger til grunn for den rapporten er *hva kjennetegner kvinner som har flyttet til Valdres*. For å svare på dette spørsmålet har vi gjennomført en spørreskjemaundersøkelse blant alle kvinner i alderen 18-45 år som har flyttet til Valdres i perioden 01.01.94-01.08.05. Resultatene fra undersøkelsen foreligger i denne rapporten.

Rapporten er del av prosjektet *Valdres-Rypa* – et tilflyttingsprosjekt i regi av Region Valdres, Valdres Næringshage, Valdres Utmarkskontor og Fylkesmannen i Oppland. Styret for Valdres-Rypa har bestått av følgende sju personer:

Esther Gilen, styreleder for Valdres Regionråd

Berit Matre Ødegaard (faglaga i Valdres/kvinnesatsinga til Viken sentralt)

Asgrim Opdal (politiker, Vang kommune)

Arbeidsutvalget i styret:

Hanne Lykkja – prosjektleder Valdres-Rypa (daglig leder, Valdres Utmarkskontor)

Hilde Tveiten Døvre (næringsliv/Valdres Næringshage)

Siv Anette Mæhlum, Valdres Regionkontor (Liv Lundby vikarierte april-desember 2005)

Guri Grønolen (fylkesmannen i Oppland, landbruksavdelingen)

Styret har deltatt i utformingen av spørreskjema, og dessuten kommet med innspill og konstruktive kommentarer til tidligere utgaver av rapporten. Det har også Ingrid Guldvik ved Østlandsforskning. I tillegg bygger rapporten på kunnskap som kom fram under fokusgruppeintervju på nettverkssamling for kvinner i Valdres, mai 2005 (Lykkja 2005). Det ferdige produktet står imidlertid forfatteren ansvarlig for.

Østlandsforskning takker for oppdraget og for faglig samarbeid i oppdragsperioden. Vi takker også de 423 kvinnene som tok seg tid til å svare på spørreskjemaet og de 60 kvinnene som deltok på Valdres-rypas nettverkssamling!

Lillehammer, februar 2006.

Ingrid Guldvik
forskningsleder

Gro Marit Grimsrud
prosjektleder

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	7
1 Innledning.....	11
1.1 Bakgrunn, problemstilling og valg av målgruppe.....	11
1.2 Utvalg og representativitet.....	11
1.3 Metode og tolkning.....	12
2 Hvor kommer de fra?.....	15
2.1 Ut av trengselen, eller?.....	15
2.2 Tilbakeflyttere og nykommere.....	16
2.2 Hvilken tilknytning har kvinnene til Valdres?.....	18
3 Hva kjennetegner kvinner som flytter til Valdres?.....	21
3.1 Aldersprofil.....	21
3.2 Livsfase nå og på flyttetidspunkt.....	22
3.3 Utdanning.....	24
4 Hvorfor flytter kvinner til Valdres?.....	27
4.1 Tidligere flyttemotivundersøkelser.....	27
4.2 Jobb og gode oppvekstvilkår er viktigst.....	29
4.2 Hvem svarer hva?.....	31
4.3 Alterna, Moderna og Konserva.....	33
4.4 Motivkjeder.....	36
4.5 Hvor stor konkurranse hadde Valdres?.....	39
5.1 Kilde til livsopphold.....	43
5.2 Hva slags jobber har innflytterkvinnene?.....	45
5.3 Deltidsarbeid.....	47
5.4 Gir man opp karrieren når man flytter til Valdres?.....	49
5.5 Er det mindre mas i Valdres?.....	52
5.7 Hvordan fikk innflytterkvinnene jobb i Valdres?.....	54
5.8 Landbrukskvinner.....	55
6 Barn og oppvekst.....	61
6.1 Hva betyr barnehagetilbudet for flytting og trivsel?.....	61
6.2 Hva betyr skoletilbudet for flytting og trivsel?.....	64
6.3 Store eller små skoler?.....	67
6.4 Graviditet, fødsel og barsel.....	70
6.5 Oppvekstmiljø.....	72
7 Bolig og bosted.....	75
7.1 Bolig.....	75
7.2 Boligområder.....	76
7.3 Trafikkforhold.....	77
8 Trivsel.....	79
8.1 Omgangskrets, venner og bekjente.....	79
8.2 Hvordan ble kvinnene mottatt?.....	82
8.3 Hvor godt trives tilflytterne i Valdres?.....	85
9 Fritidsaktiviteter, natur og kultur.....	89
9.1 Fritidsaktiviteter og kulturtilbud.....	89
9.2 Naturen betyr mye.....	92
9.2 Bruk og vern.....	94
10 Hvem blir boende?.....	97
10.1 De som planlegger å bli boende, blir boende.....	97
10.2 Hva kjennetegner de som vil bli boende?.....	98

10.3	Grunnlag for rekrutteringsstrategier	100
	Referanser.....	105
	Vedlegg	107

Sammendrag

Denne rapporten inneholder resultatene fra en spørreundersøkelse blant kvinner i alderen 18-45 år som har flyttet til Valdres i perioden 1994-2005, og som fortsatt var bosatt i Valdres pr august 2005. Vi har fått svar fra 423 kvinner. Det tilsvarer 56 prosent av populasjonen, og det er derfor grunn til å tro at representativiteten er god.

Hovedspørsmålene i undersøkelsen er: Hva kjennetegner innflytterne, hvor kommer de fra, hvorfor har de flyttet til Valdres, hva slags tilknytning hadde de til Valdres og hva er det de liker og ikke liker ved Valdres. Rapporten skal danne grunnlag for ”Valdres-Rypas” arbeid med å foreslå tiltak for økt tilflytting til regionen, med spesielt vekt på kvinneretta tiltak.

Hvor kommer de fra?

- Vel halvparten av kvinnene er oppvokst i spredtbygde strøk, men flesteparten bodde i Osloområdet eller i en by før like før de flyttet til Valdres.
- 34 prosent av innflytterne er tilbakeflyttere som er oppvokst i Valdres. Av disse har 23 prosent flyttet tilbake til samme kommune som de vokste opp i, mens 11 prosent har flyttet til en annen kommune i Valdres.

Hva slags tilknytning hadde de til Valdres?

- En tredel er oppvokst i Valdres.
- En firedel hadde tilknytning gjennom kjæreste.
- Til sammen åtte prosent hadde tilknytning gjennom hytte eller ferieopphold.
- 16 prosent kom til Valdres uten å ha noen tilknytning.

Hva kjennetegner innflytterne?

- 60 prosent har utdanning på høgskolenivå.
- Flesteparten var i alderen 25-35 år da de flyttet.
- 70 var i et parforhold da de flyttet, og 43 prosent hadde til sammen 226 barn.
- På svartidspunktet var 81 prosent i et parforhold, og 67 prosent hadde til sammen 594 barn.

Hvorfor flyttet de til Valdres?

- 35 prosent svarte *Jeg fikk jobb her.*
  - 33 prosent svarte *Jeg ville at barna mine skulle ha en trygg og god oppvekst.*
  - 26 prosent svarte *Jeg flyttet hit fordi kjæresten min er herfra/hadde bolig her.*
  - 25 prosent svarte *Jeg ønsket å stresse ned/bosette meg på et sted med rolig tempo.*
  - 24 prosent svarte *Jeg er oppvokst i Valdres, og ville tilbake til røttene mine.*
- På grunnlag av flyttemotiv og en rekke andre variable er innflytterkvinnene delt i tre idealtyper etter Sissel Fredriksens typologi (Fredriksen 2001). Konserva er den

familieorienterte kvinnen og utgjør 51 prosent av innflytterne. Moderna er den karriereorienterte kvinnene, og utgjør 23 prosent av innflytterne. Alternativa søker andre livsprosjekt enn Konserva og Moderna og utgjør 26 prosent av innflytterne.

- 51 prosent av kvinnene vurderte bare sitt nåværende bosted som mulig tilflyttingssted da de bestemte seg for å flytte fra det stedet de bodde sist. I tillegg vurderte 10 prosent også andre steder i Valdres.

Hva gjør hun?

- Til sammen er 83 prosent av kvinnene yrkesaktive, hvorav 52 prosent på deltid. En tredel av de som jobber deltid, gjør det fordi de ikke får heltidsjobb.
- Hver fjerde kvinne har mer enn ett yrke.
- Ni prosent er arbeidssøkende, hvorav seks prosent er helt ledig.
- Seks prosent er hjemmearbeidende.
- Resten studerer, er trygdet eller oppgir "annet" som kilde til livsopphold
- 36 prosent av de yrkesaktive oppgir å ha en "faglig stilling", 28 prosent har underordede stillinger, 17 prosent er mellomledere eller ledere, og resten er selvstendig næringsdrivende eller "annet".
- 23 prosent av kvinnene bor på gård.

Arbeid og karriere

- Tre firedeler mener jobben er midt i blinken for dem.
- Bare et fåtall på seks prosent gikk oppover karrierestigen da de flyttet til Valdres.
- En tredel av de yrkesaktive kvinnene flyttet til Valdres uten å ha noen jobb på forhånd; de regnet med at noe ville dukke opp.
- To tredeler bruker bare et kvarter eller mindre for å komme seg på jobb.
- 18 prosent mener at tempoet i arbeidslivet er lavere i Valdres.

Barn og oppvekstvilkår

- 20 prosent av de som hadde barn i barnehagealder, mente at muligheten for barnehageplass var av avgjørende betydning for at de flyttet.
- 32 prosent av de som hadde barn i grunnskolealder, mente at grunnskoletilbudet var av avgjørende betydning for at de flyttet.
- På spørsmål om skolestruktur, fikk argumentene for små skoler litt flere svar enn argumentene for store skoler.
- Over halvparten oppgir å være "svært fornøyd" med tilbudene i forbindelse med graviditet, fødsel og barsel. Bare 5-7 prosent oppgir å være misfornøyd.
- Det mest positive ved oppvekstmiljøet er at det er et lite og oversiktlig miljø, at barna får mye frisk luft og at barna har gode muligheter for å leke og ferdes fritt i naturen. Så å si alle var enig i at dette er elementer som virker positivt inn på trivselen.

- De mest negative aspektene ved oppvekstmiljøet er, ifølge kvinnene, at barn og unge er avhengige av å bli kjørt nesten samme hva de skal, at mange ungdommer reiser derifra etter videregående, og at det er liten toleranse for annerledeshet.

Bolig og bosted

- 29 prosent sa det var vanskelig å få tak i en tilfredsstillende bolig da de flyttet til Valdres.
- De fleste er dessuten enten svært fornøyd (41%) eller fornøyd (37%) med boligen sin.
- 36 prosent av kvinnene mener at boligen betydde lite i forhold til flytting.
- Nær en tredel mente at en fordel med å bo i Valdres er at en får mye bolig for pengene.
- Ønsket om *stor tomt og bolig som ligger usjenert* til var viktig henholdsvis 21 og 27 prosent.
- Det viktigste med et boligområde er ifølge innflytterkvinner i Valdres, at det skal være lett å komme seg ut i naturen. Det nest viktigste er å ha kort vei til butikker, kultur- og servicetilbud.
- 55 prosent mener det er dårlig trafiksikkerhet for gående/syklende mange steder. I Vang er andelen 70 prosent.
- 45 prosent mener kollektivtilbudet er for dårlig.

Trivsel

- Om lag en tredel av kvinnene oppgir at de ikke hadde noen venner og kjente i Valdres før de flyttet dit.
- Etter flytting oppgir 36 prosent at flesteparten av vennene bor utenfor Valdres. Og nesten like mange svarer at de har liten tid til venner” og ”omgangskretsen min er veldig liten”.
- Innflytterkvinner mener at de er blitt forholdsvis godt mottatt i Valdres. ”Alt i alt” får Valdres en score på 3,92 på en skala fra 1 (dårligst) til 5 (best). Det er forholdsvis små variasjoner mellom kommunene, bortsett fra Vang som skiller seg ut i negativ retning.
- Mest fornøyd er innflytterne med hvordan de er blitt mottatt på arbeidsplassen (4,33).
- De som har barn i skolen er godt fornøyd med hvordan de er mottatt på skolen (4,03).
- Mottakelsen blant naboer/grenda får karakteren 3,83 av innflytterne.
- Mottakelsen de fikk ”av kommunen” får dårligst score med 2,59. Nord-Aurdal trekker ned gjennomsnittet for Valdres-kommunene.
- 63 prosent av innflytterne synes kommunen burde sende et velkomstbrev med informasjon om tjenestetilbud og liknende.
- Kvinnene trives jevnt over godt i Valdres. På en skala fra 1 til 5 - der 5 er svært godt og 1 er svært dårlig - svarer kvinnene i Valdres 4,13.
- De som er oppvokst i Valdres trives bedre enn andre innflyttere. De som kom til Valdres som asylsøkere er den gruppen som trives dårligst.

- De som er yrkesaktive - enten de er selvstendige, ansatt eller midlertidig ansatt - trives dessuten bedre enn de som ikke er det, og spesielt bedre enn studenter og arbeidsledige. De som jobber deltid trives bedre enn de som jobber heltid.

Fritidsaktiviteter, natur og kultur

- De vanligste fritidsaktivitetene blant kvinnelige innflyttere i Valdres er å gå turer i nærområdet, å besøke venne og kjente, friluftslivsaktiviteter, å se TV o.l.
- Til sammen er det bare 10 prosent av kvinnene som mener kulturtilbudet er ”veldig bra”. Men det er stor forskjell mellom kommunene. I Nord-Aurdal synes over halvparten av kulturtilbudet er *ganske bra*. I Etnedal synes nær halvparten at kulturtilbudet er *begrenset*. I Vang mener nesten en tredel at kulturtilbudet er *dårlig*.
- Innflytterkvinner er glad i naturen, og mener at naturen i Valdres gir gode muligheter for friluftsliv både om sommeren og om vinteren.

Hvem blir i Valdres, hvem flytter videre?

- 72 prosent av innflytterne sier de vil bli boende i Valdres i mer enn 10 år.
- Det er særlig kvinner av Konserva-typene som ønsker å bli boende.
- Moderna og Alterna ønsker i noe større grad å flytte innen 10 år. Det reiser spørsmål om Valdres ikke er attraktivt nok for denne typen kvinner, eller om det ligger i Moderna og Alternas natur å ikke være bofast. Poenget må i alle fall være å tiltrekke seg kvinner av alle tre idealtyper.

1 Innledning

1.1 Bakgrunn, problemstilling og valg av målgruppe

Initiativet til denne undersøkelsen ble tatt av en gruppe kvinner - arbeidsutvalget i prosjektets styringsgruppe (se forord) - som ønsket å sette fokus på den skeive kjønns sammensetningen i Valdres. Bakgrunnen var det faktum at det i aldersgruppen 20-39 år bare var 91 kvinner pr 100 mann i Valdres (i 2004), og kunnskapen om at denne skeivheten vil bli enda større om dagens flyttemønster fortsetter. Det var derfor et ønske om å få mer kunnskap om hva som skal til for at flere kvinner vil flytte til og bosette seg i Valdres.

Østlandsforskning ble engasjert til å gjennomføre en spørreundersøkelse blant kvinner som har flyttet til Valdres. Undersøkelsen skulle avdekke hva som kjennetegner innflytterne, hvor de kommer fra, hvorfor de har flyttet til Valdres, om de flyttet alene eller sammen med noen, hva slags tilknytning de hadde til Valdres, hva de liker og ikke liker ved Valdres, og deres forslag til forbedringer. Spørreskjemaet (se vedlegg 1) ble utarbeidet i samarbeid mellom Østlandsforskning og styret for Valdres-Rypa.

Målgruppen for undersøkelsen ble satt til kvinner som hadde flyttet til Valdres i løpet av de siste 10 år. Aldersgruppen ble satt til 20-45 år. Det kommer av at flesteparten av de som flytter til Valdres er i alderen 20-35 år, og siden vi skulle ha flyttere fra de ti siste år, la vi på 10 år slik at aldersgruppen ble 20-45 år.

1.2 Utvalg og representativitet

Målgruppen for dette prosjektet er som nevnt i forrige kapittel, unge voksne kvinner som har flyttet til Valdres de siste årene. Mer spesifikt er utvalget i denne undersøkelsen:

- 1 Kvinner som er registrert bosatt i Valdres pr august 2005.
- 2 I alderen 20-45 år pr aug. 2005.
- 3 Måtte være 20 år eller eldre på flyttetidspunkt (men ved en feil hos adresseleverandøren fikk vi med alle som var over 18 på flyttetidspunktet)
- 4 Flyttet til Valdres ett av de siste 10 år (men ved en feil fikk vi de siste 12 år) (internflyttere, dvs. flyttere mellom de enkelte Valdres-kommunene, er ikke med)
- 5 Kvinner på institusjon er ikke med.

Det var i alt 795 kvinner som tilfredstilte disse kravene. Med en såpass liten populasjon, var det ikke nødvendig å trekke utvalg. Alle 795 fikk dermed tilsendt spørreskjemaet pr post. Vi fikk svar fra 423 kvinner, og 33 skjema kom i retur med ”adresse ukjent” (dermed ble

populasjonen 762). Det ble sendt postkort med påminnelse om undersøkelsen etter at svarfristen var gått ut, men det ble ikke sendt ut purring med nytt skjema. Svarprosenten ble 56 prosent. Dette regner vi som meget bra, særlig tatt i betraktning at skjemaet var omfattende (16 sider), at det ikke ble sendt purring og at det blant mottakerne var mange utlendinger, deriblant tidligere asylsøkere, som vi antar ikke har hatt språklige forutsetninger for å svare.

Vi har ikke andre data om populasjonen enn navn og adresse, og kan derfor ikke sammenlikne de som svarte på undersøkelsen med de som ikke svarte ut fra andre kriterier enn dette. Kvinner med utenlandske navn er underrepresentert i materialet, særlig kvinner med ikke-europeiske navn. En naturlig forklaring på dette, er som nevnt språkproblemer. Tabell 1.1 viser svarfordelingen etter kommune. Svarprosent ligger rundt 55 prosent i alle kommunene, og respondentene kan dermed sies å være jevnt fordelt på de seks kommunene i Valdres. Forskjellen mellom ytterpunktene Vestre Slidre og Øystre Slidre er imidlertid på 10 prosentpoeng. Vestre Slidre har et eget tilflyttingsprosjekt. Nykommerne fra Nederland meldte flytting etter at undersøkelsen ble igangsatt.

Med en svarprosent på hele 56 prosent av populasjonen, kan vi konkludere med at undersøkelsen høyst sannsynlig er representativ for kvinnelige innflyttere til Valdres. Et forbehold er som nevnt at enkelte grupper immigranter er underrepresentert.

Tabell 1.2 Svar pr kommune.

	Antall svart	Antall som ikke har svart	Populasjonen	Prosent svar
Sør-Aurdal	68	60	128	53
Etnedal	25	20	45	56
Nord-Aurdal	175	149	324	54
Vestre Slidre	38	37	75	51
Øystre Slidre	73	46	119	61
Vang	39	32	71	55
Uoppgitt bosted	5			
Til sammen	423	344	762	56

1.3 Metode og tolkning

Data fra spørreskjemaet ble lagt inn i statistikkprogrammet SPSS. Det er brukt beskrivende metoder som frekvenstabeller og krysstabeller, og i tillegg faktoranalyse og variansanalyse. Dersom ikke annet er spesifisert, er de sammenhenger og variasjoner som kommenteres i teksten signifikante.

Det er store forskjeller på hvor mange innflytterkvinner det er i hver Valdreskommune, og dermed hvor mange svar vi har fått fra hver kommune. Fra Nord-Aurdal har vi hele 175 svar, og kvinner derfra utgjør 41 prosent av alle respondentene. Det betyr naturligvis at kvinner i

Nord-Aurdal har lett for å dominere gjennomsnittet for Valdres. På den annen side har vi bare 25 svar fra Etnedal, og bare 38 og 39 fra Vestre Slidre og Vang. Hver kvinne utgjør dermed fire prosent i Etnedal, og 2,6 prosent i Vestre Slidre og Vang – mot bare 0,6 prosent i Nord-Aurdal. Bak store prosentvise utslag i de små kommunene, står det altså svært få personer. Det gjør at det er vanskelig å sammenlikne svar kommunevis. Det skal svært store prosentvise forskjeller til for at de skal være statistisk signifikante når antallet er lite.

Det betyr ikke at kommunevise fordelinger er uinteressante. Selv med 100 prosent svar ville vi ha støtt på de samme problemene med signifikansmålene – til tross for at en da med sikkerhet kunne si at de observerte forskjellene er reelle. Virkeligheten er slik at det er få innflyttere til enkelte av Valdreskommunene. Dette må vi ha i tankene når tabellene skal tolkes.

2 Hvor kommer de fra?

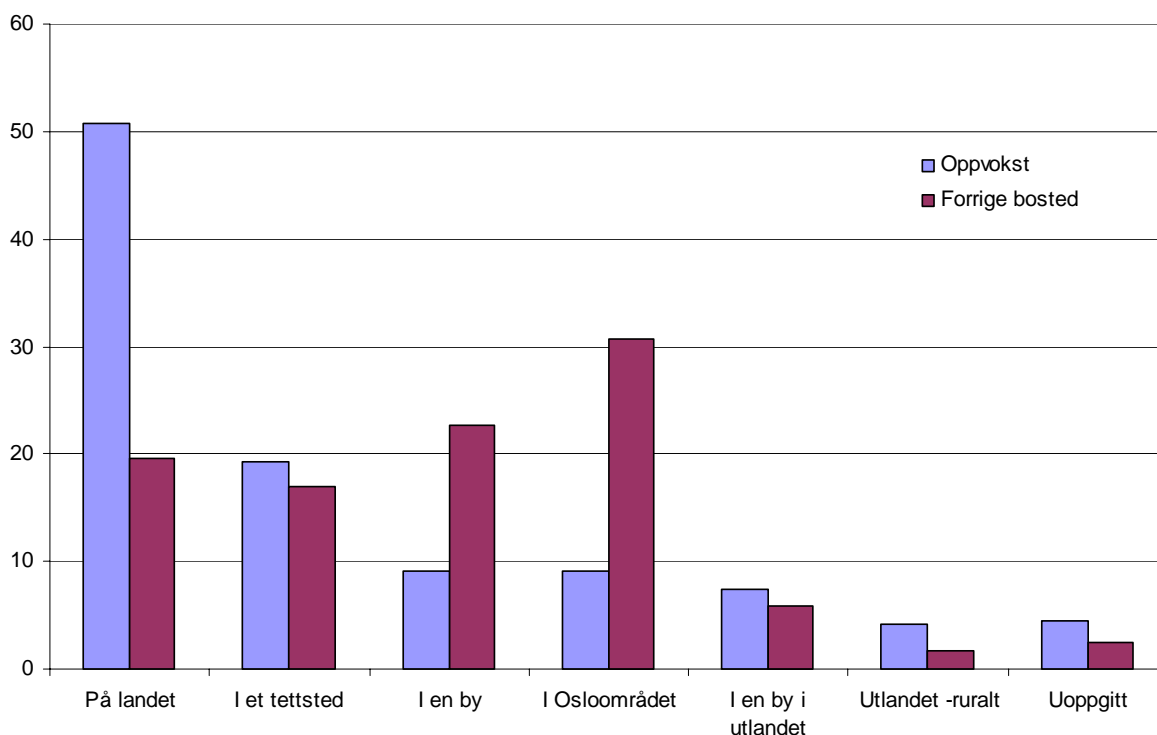
2.1 Ut av trengselen, eller?

Hvor rekrutterer Valdres sine innflyttere fra? I følge flyttestatistikken er Oslo og Akershus de fylkene som sender flest kvinnelige flyttere til Valdres. Deretter kommer Buskerud og resten av Oppland. I tråd med flyttestatistikken viser tabell 2.1 at også i denne undersøkelsen er *Osloområdet* det området der flest har bodd i like før de flyttet til Valdres (32 prosent). Videre viser tabellen at 23 prosent bodde i *en by* før de flyttet til Valdres. Henholdsvis 20 og 18 prosent flyttet fra et sted *på landet* eller fra *et tettsted*. Seks prosent kommer fra en *by i utlandet* og to prosent *fra landlige områder i utlandet*. Når en ser bort fra Etnedal og Vang som begge har få innflyttere, og dermed få personer bak hvert prosentpoeng, er det ikke vesentlige forskjeller mellom kommunene i Valdres. Det er relativt flest flyttere fra utlandet i Vestre Slidre og Vang.

Tabell 2.1 Hva slags sted bodde du på like før du flyttet til Valdres? Etter bostedskommune. Prosent av antall respondenter.

	Sør- Aurdal	Etnedal	Nord- Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
På landet	22	19	18	21	21	23	20
I et tettsted	18	10	19	11	15	26	18
I en by	25	19	23	26	26	13	23
I Osloområdet	30	48	32	32	30	26	32
I en by i utlandet	3	5	6	11	4	10	6
I landlige/rurale områder i utlandet	1	0	2	0	3	3	2
Antall respondenter	67	21	171	38	73	39	409

Flyttestatistikken og tabell 2.1 kan forlede oss til å tro at de fleste som flytter til Valdres er Oslofolk som er lei av asfalt og eksos, og derfor flytter ”mot strømmen”. Mange av de som kommer flyttende fra Osloområdet er imidlertid ikke oppvokst i dette området. De har bare bodd der midlertidig. At så mange som en tredel av innflytterkvinnene bodde i Osloområdet før de flyttet til Valdres er ikke overraskende. I ung alder er det vanlig – både for valdriser og folk fra andre deler av landet - å flytte til Osloområdet f.eks. i forbindelse med utdanning eller jobb. Tilsvarende gjelder også for andre byer i landet, men i noe mindre grad. Figur 2.1 viser hvilke stedstyper innflytterne bodde på før de flyttet til Valdres sammenliknet med hvilke stedstyper de er oppvokst i. 32 prosent svarte at de bodde i Osloområdet før de flytta til Valdres, men bare ni prosent oppgir at de er oppvokst i Osloområdet. Likeledes oppgir bare 19 prosent at de bodde i landlige omgivelser før de flytta til Valdres, mens hele 51 prosent oppgir at de vokste opp på slike steder. I tillegg er fire prosent av utlendingene vokst opp i rurale strøk. Det betyr av 55 prosent av innflytterne til Valdres kommer fra spredtbygde strøk. Videre kommer 19 prosent fra et tettsted. Det er altså ikke *primært* Oslofolk eller byfolk for øvrig som flytter til Valdres.

Figur 2.1 Forrige bosted og oppvokststed etter stedstyper. Prosent av 423 respondenter.

Tabell 2.2 viser hvilke stedstyper innflytterne til hver av Valdreskommunene er oppvokst på, fordelt etter bostedskommune. Forskjellene synes store, men er ikke signifikante. En kan likevel legge merk til at Vang har den laveste andelen oppvokst ”på landet”, og en høy andel oppvokst i utlandet.

Tabell 2.2 Hvordan vil du karakterisere ditt oppvekststed? Etter bostedskommune. Prosent av antall respondenter.

	Bostedskommune						
	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
På landet/spredtbygd strøk	58	58	50	55	47	39	51
I et tettsted	20	13	22	11	19	16	19
I by	8	4	9	11	8	16	9
Osloområdet	9	17	8	11	7	11	9
I en by i utlandet	3	4	7	13	7	13	7
I landlige områder i utlandet	2	4	4	0	10	5	4
	65	24	169	38	71	38	405

2.2 Tilbakeflyttere og nykommere

I denne undersøkelsen er det tre typer tilbakeflyttere. For det første har vi de som er flyttet tilbake til samme kommune som de er oppvokst i. Disse skal vi kalle *kommunale tilbakeflyttere* i resten av rapporten. Til sammen er det 95 kvinner eller 22,5 prosent av alle som har svart som tilhører denne kategorien. Tabell 2.3 viser at det er relativt flere av disse i

de nederste delene av Valdres enn i de øverste. Ytterpunktene er Etnedal med 36 prosent kommunale tilbakeflyttere og Vang med åtte prosent.

Den andre kategorien tilbakeflyttere er de som har flyttet tilbake til oppvekstregionen. De er oppvokst i Valdres, men har flyttet til en annen kommune enn den de er oppvokst i. Disse utgjør til sammen 46 kvinner, og utgjør 11 prosent av alle respondenter. Vi kaller dem *regionale tilbakeflyttere*. Tabell 2.3 viser at det er Vestre Slidre og Øystre Slidre som har fått flest av dem, mens Sør-Aurdal og Etnedal har fått færrest. Det er bare Vestre Slidre som har fått flere regionale tilbakeflyttere enn kommunale. I nedre deler av Valdres er det flest kommunale tilbakeflyttere, i de øvre deler er det like mange eller flere regionale.

Den tredje kategorien er en liten gruppe på 14 kvinner som ikke er oppvokst i Valdres, men som likevel har bodd i Valdres tidligere. Disse kaller vi *tilbakevendere*.

Til sammen har altså 155 kvinner - eller 37 prosent av respondentene bodd i Valdres tidligere. Når vi refererer til hele denne gruppen bruker vi bare betegnelsen *tilbakeflyttere*.

Tabell 2.3 Ulike grupper tilbakeflyttere etter kommune. Prosent av antall respondenter.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Kommunale tilbakeflyttere*	25	36	28	15	16	8	23
Regionale tilbakeflyttere *	4	4	10	23	16	8	11
Sum oppvekst Valdres	29	40	38	38	32	16	34
Tilbakevendere	2	0	3	0	7	5	3
Tilbakeflyttere i alt	31	40	41	39	40	21	37
Antall respondenter	68	25	174	39	73	39	418

* Pearson Chi-Square $p > 0,05$

Nykommere er de som flytter til Valdres uten å ha bodd der før. Disse kan grupperes etter hvor de er oppvokst, slik som i tabell 2.4 (ingen av forskjellene er signifikante). Til sammen tre prosent kommer fra Oppland (utenom Valdres), men andelen er større i Sør-Aurdal og Etnedal. Den største gruppen (28%) kommer, ikke helt uventet, fra ”andre steder på Østlandet” (dvs. Østlandet utenom Oppland). Det er små variasjoner mellom kommunene her. Til sammen sju prosent kommer fra nabofylkene i vest, men andelen er naturlig nok størst i Vang som grenser mot Sogn og Fjordane. Hele 15 prosent kommer fra ”annet sted i Norge” (altså ikke Østlandet og ikke nabofylkene i vest). Denne andelen er størst i Sør-Aurdal og mist i Etnedal og Vestre Slidre. Til slutt kommer en ikke uvesentlig andel fra utlandet - hele 13 prosent. Denne andelen øker jo lenger oppover/vestover en kommer i Valdres. I Vang er det flere kvinner fra utlandet, enn som er oppvokst i Valdres, som har svart.

Det framgår av tabell 2.4 at det er Etnedal, Vestre Slidre og Nord-Aurdal som har flest innflyttere som selv er oppvokst i Valdres, mens Vang er den kommunen som har størst andel nykommere.

Tabell 2.4 *Hvor er du oppvokst? Etter bostedskommune. Prosent av antall respondenter i hver kommune.*

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Sør-Aurdal	25	4	1	8	1	3	6
Etnedal		36	1	3			3
Nord-Aurdal	3		28	8	11		15
Vestre Slidre			3	15	3	3	3
Øystre Slidre	1		3	5	16	3	5
Vang			2		1	8	2
Oppvokst i Valdres	30	40	37	38	33	15	34
Annet sted i Oppland	7	8	3	3	1		3
Annet sted på Østlandet	22	32	28	31	27	36	28
Hordaland/Sogn og Fjordane	10	0	5	5	5	15	7
Annet sted i Norge	24	8	14	8	16	15	15
Utlandet	6	12	13	15	16	18	13
Antall respondenter	67	25	174	39	73	39	417

2.2 Hvilken tilknytning har kvinnene til Valdres?

De fleste som flytter til Valdres har en eller annen tilknytning til Valdres, enten de selv er oppvokst der, har kjæreste som kommer derfra, har slekt derfra eller f.eks. har ferieminner derfra. Mange har naturligvis alle disse formene for tilknytning på en gang. I spørreskjemaet ble kvinnene imidlertid bedt om å bare sette ett kryss for tilknytning. De måtte altså prioritere den type tilknytning de mente var mest relevant. Svarene er gjengitt i figur 2.5, hvor det også kommer fram hvordan tilknytning varierer etter kommune. Til sammen er det bare 16 prosent som ikke hadde noen tilknytning til Valdres før de flyttet dit.

Som nevnt foran er om lag en tredel selv oppvokst i Valdres. Videre har til sammen 26 prosent en kjæreste som er fra Valdres - denne andelen er betydelig høyere i Vang, Vestre Slidre og Sør-Aurdal enn i de tre øvrige kommunene. Til sammen er i alle fall over halvparten av kvinnene i et hushold hvor minst en av partene er oppvokst i Valdres.

De øvrige innflytterne oppgir at tilknytningen kommer gjennom tidligere ferieopphold (5%), og fordi de har (hatt) hytte i området (4%). Videre har fire prosent bodd i Valdres tidligere, og ytterligere fire prosent har jobbet i Valdres tidligere. Fire prosent hadde ”annen” tilknytning til Valdres. Vang skiller seg også ut med forholdsvis mange med ”annen” tilknytning.

Vang peker seg ut som en kommune med en annen type rekruttering enn de andre. De har en liten andel tilbakeflyttere, en større andel nykommere, hvorav mange fra utlandet. En stor andel av dem oppgir å ha tilknytning til Valdres gjennom kjæreste og ”annet”.

Tabell 2.5 Hvilken tilknytning hadde du til Valdres før du flyttet hit (siste gang). Velg ett alternativ. Etter bostedskommune (signifikant på 0,05 nivå). Prosent av antall respondenter.

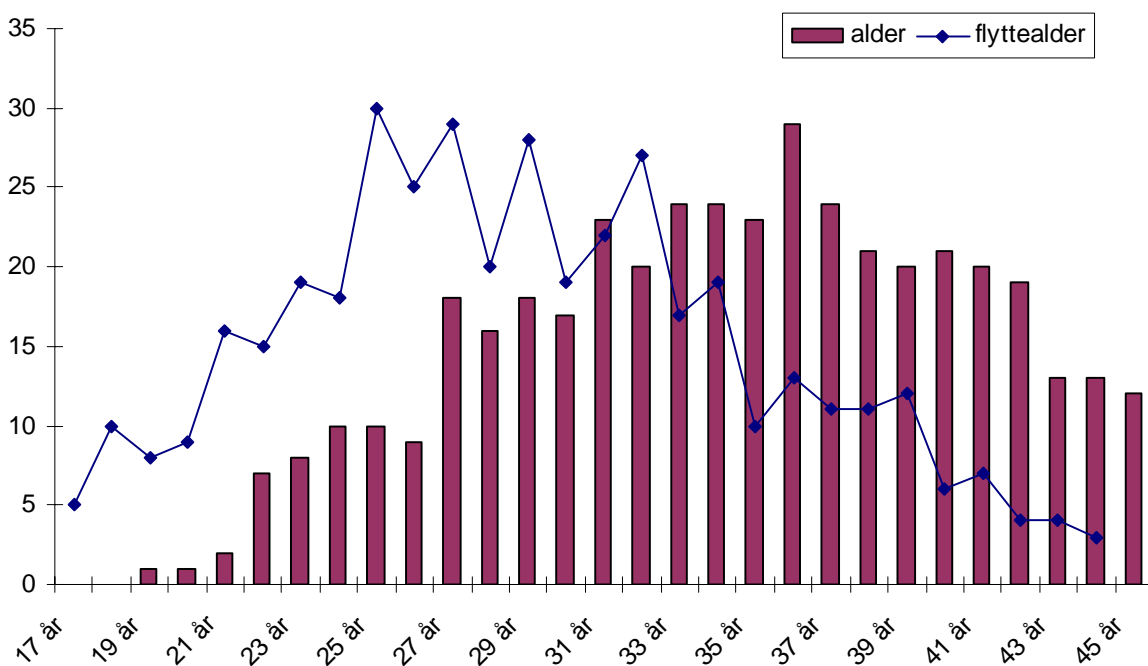
	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Jeg er oppvokst her.	28	40	38	35	26	10	30
Jeg har bodd i Valdres tidligere, men er ikke oppvokst her.	2		4		9	5	4
Jeg har aldri bodd her før, men samboer/ektefelle/kjæreste er fra/har vært bosatt i Valdres.	34	20	24	35	22	36	26
Verken jeg eller samboer/ektefelle/kjæreste hadde bodd i Valdres tidligere, men jeg/vi har slekt og venner her.	6		4		4	5	4
Jeg/vi hadde hytte i Valdres.	5	8	4		1	5	4
Jeg hadde feriert i Valdres/besøkt Valdres.	5	4	5	8	4		4
Jeg har jobbet i Valdres tidligere.	3	8	2		10	8	4
Jeg hadde ingen tilknytning før jeg flyttet hit	13	20	17	19	21	15	16
Annet	5		2	3	1	15	4
Uoppgitt							4
Antall respondenter	64	25	168	37	68	39	423

3 Hva kjennetegner kvinner som flytter til Valdres?

3.1 Aldersprofil

Figur 3.1 viser aldersprofilen til de som har svart på undersøkelsen. Stolpene viser hvor gamle de var da de svarte på undersøkelsen, mens linjen viser hvor gamle de var da de flyttet til Valdres. Figuren viser at flesteparten flyttet til Valdres da de var 25-35 år gamle. Det stemmer godt med flyttestatistikken. Aldersprofilen på svartidspunktet er naturlig nok litt eldre, og gjenspeiler i stor grad utvalgsriteriene. Det er relativt få i de yngste aldersgruppene, og det henger sammen med at det bare er flyttere fra de to-tre siste årene som kan være i denne aldersgruppa. Tilsvarende gjelder de eldste alderstrinnene. Sammenlikner vi de to aldersgruppene, er det relativt få svar fra de yngste. En del av forklaringen kan være at mange i de yngste aldersgruppene er under utdanning og derfor er bosatt utenfor Valdres¹. Flesteparten av de som har svart på undersøkelsen er i alderen 27-40 år, og det er fordi det med dette utvalget kumulativt blir flest tilflyttere i denne aldersgruppen.

Figur 3.1 Aldersfordelingen på flyttetidspunkt og undersøkelsestidspunkt. Antall.

¹ Man trenger ikke melde flytting til folkeregisteret mens man er under utdanning.

3.2 Livsfase nå og på flyttetidspunkt

Livsfase er av avgjørende betydning for å forstå både flyttemotiv og geografisk flyttemønster (Sørli 2000, Frønes & Brusdal 2000, Halfacree & Boyle 1998, Guldvik m.fl. 2002). Flyttemotivene til en uetablert jente på 18 og en småbarnsmor på 35 kan være nokså forskjellig, og de fleste endrer både flyttemotiv og bosted i løpet av livet. Mesteparten av flyttingen *fra* områder som Valdres, skjer ved at unge uetablerte kvinner flytter ut fra foreldrehjemmet i forbindelse med utdanning, for å oppleve noe nytt og for å ”bli voksen”. Dette var også tydelig i en undersøkelse blant ”unge ressurspersoner med relasjoner til Valdres og Hallingdal” (Grimsrud 2005). Ofte blir denne fasen kalt ”søkefasen”. Som regel går den første flyttingen til en større by, ofte Oslo. Dersom hun studerer i mange år, er det ofte den første jobben som styrer hvor neste bosted skal være. Etter noen år, har de fleste etablert seg med kjæreste og mange får eller planlegger å få barn. Da er de kommet i ”etableringsfasen”, og er på jakt etter et bosted de kan bli boende i en småbarnsfase og kanskje lenger enn det. (Flyttestatistikken viser at det bare er en liten andel kvinner som flytter over en kommunegrense etter fylte 35 år). Denne type flyttemønster er såpass vanlig at den gir seg klare utslag i Oslo-statistikken, som viser at en stor andel av de barna som blir født i Oslo, har flyttet ut igjen innen de begynner på skolen. Det er fordi foreldrene deres trenger større plass, og kanskje ønsker et mindre urbant bosted for sine barn. En del velger i denne fasen å flytte tilbake til det stedet de selv eller partneren er oppvokst, men det er minst like vanlig å velge et annet sted. De fleste kvinner oppvokst utenfor de store byene, ender opp i en annen kommune enn den de er oppvokst i. Selv om tilbakeflytterandelen er forholdsvis stor blant innflytterne, er den lav i forhold til andelen som flytter ut.

Hvilke livsfaser var kvinnene i da de flyttet til Valdres? Selv om det er nokså typisk at innflytting til distriktskommuner skjer i ”etableringsfasen”, gjelder det slett ikke alle innflytterne. Noen flytter til Valdres i forbindelse med førstegangsflytting også, og er kanskje heller i en ”søkefase”. Typisk er tilbakeflytterne oftere i en etableringsfase enn nykommerne. I denne undersøkelsen reflekteres det av at tilbakeflytterne oftere enn nykommerne hadde barn da de flyttet til Valdres. Tabell 3.1 gir litt mer informasjon om dette. 68 prosent av innflytterne var i et parforhold da de flyttet, og 43 prosent hadde barn. 29 prosent av kvinnene flyttet til Valdres som single, og av disse hadde 29 prosent barn. Av de 68 prosent som var i et parforhold, hadde halvparten barn.

Tabell 3.1: Livsfase på flyttetidspunktet. Prosent av antall respondenter (N=).

	Med barn	Uten barn	Sum parforhold (N=423)
Parforhold (N=286)	50	50	68
Ikke parforhold (N=123)	29	76	29
Uoppgitt (N=14)	50	50	3
Sum med barn/uten barn (N=423)	43	57	100

I tabell 3.2 er det for hver kommune gjengitt hvor mange som er i ulike livsfaser på flyttestidspunktet. En tredel av kvinnene hadde barn i førskolealder (småbarn) da de flyttet til Valdres. Denne andelen var høyere i Etnedal og Vang enn i de andre kommunene. En sjettedel hadde barn i grunnskolealder, og her det stor forskjell på Øystre Slidre hvor bare åtte prosent av kvinnene hadde barn i skolealder da de flyttet, og Sør-Aurdal hvor 22 prosent hadde barn i skolealder. Seks prosent hadde ungdommer/voksne barn da de flyttet.

Tabell 3.2 Livsfase på flyttestidspunktet etter kommune. Prosent av antall respondenter.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Parforhold	65	78	70	76	67	69	70
Singel	35	22	30	24	33	31	30
Ikke barn	49	36	56	56	63	54	45
Småbarn**	31	40	30	26	30	38	31
Skolebarn**	22	12	16	15	8	13	15
Store barn	12	8	5	8	3	3	6
Antall resp.	68	25	174	39	73	39	418

**Pearson Chi-Square $p > 0,05$

Til sammen hadde de 423 kvinnene 226 barn med seg da de kom. Seksti prosent av barna var i barnehagealder, 30 prosent i grunnskolealder, åtte prosent i ungdomsskolealder og to prosent var 18 år eller eldre.

Livsfase nå

På undersøkelsestidspunktet er 81 prosent i parforhold (tabell 3.3), mot bare 70 prosent på flyttestidspunktet. Det betyr at mange kvinner har funnet seg en partner etter at de flyttet til Valdres. 41 prosent av de som kom som single, har fått seg kjærest etter innflytting. Det er også mange barn som er blitt født² etter flytting til Valdres. Mens 45 prosent hadde barn da de kom, har denne andelen økt til 67 prosent på svartidspunktet. Antall barn har økt fra 226 da de kom, til 594 på svartidspunktet. Tabell 3.3 viser at andelen kvinner uten barn er lavere i Vestre Slidre enn i de øvrige kommunene. 40 prosent har barn i førskolealder og samme andel har barn i grunnskolealder, og 16 prosent har ungdommer og eldre barn.

Tabell 3.3 Livsfase på undersøkelsestidspunktet.

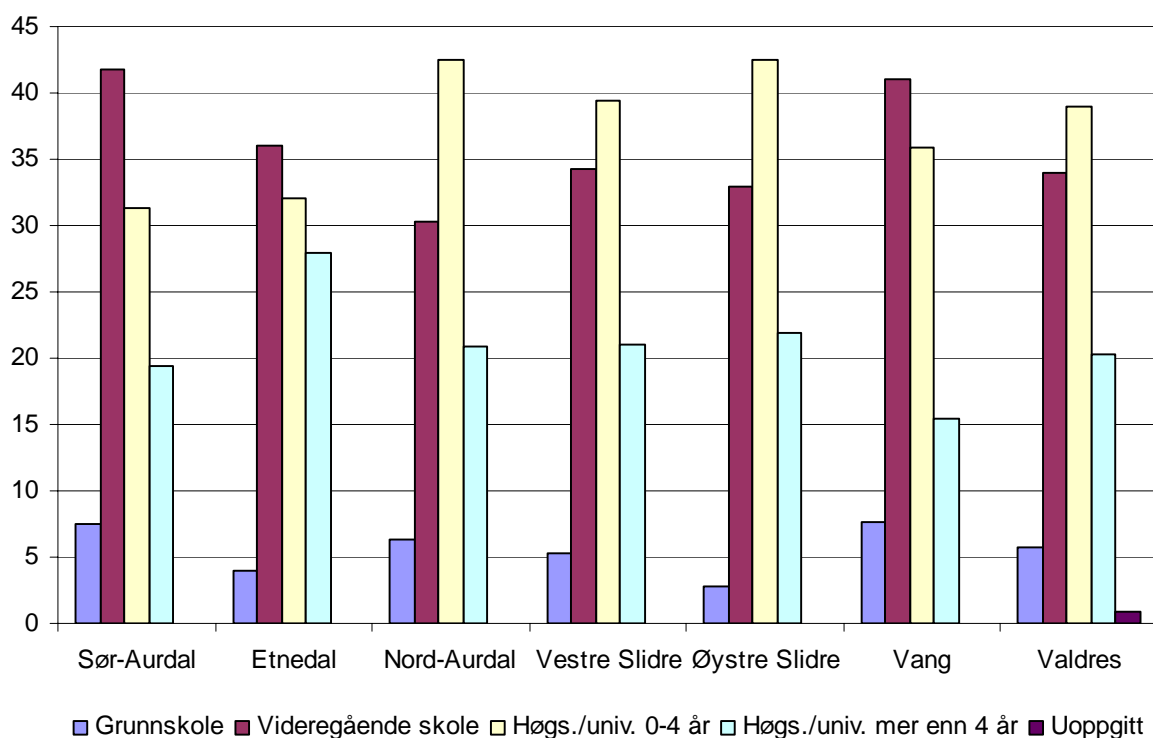
	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Parforhold	79	80	81	82	79	84	81
Singel	21	20	19	18	21	16	19
Ikke barn	32	36	36	23	34	31	33
Småbarn	44	36	35	49	37	49	40
Skolebarn	43	40	41	33	41	36	40
Store barn	16	20	19	10	15	13	16
Antall respondenter	68	25	174	39	73	39	423

² Alle barna trenger ikke nødvendigvis være født av innflytterkvinnene. De kan ha giftet seg eller flyttet sammen med noen som hadde barn fra før.

76 prosent av respondentene er gift eller samboende. Fem prosent har kjæreste som de ikke bor sammen med, 14 prosent er single og fem prosent er skilt/separert/enke.

3.3 Utdanning

De fleste kvinner som flytter til Valdres har utdanning ut over videregående skole (se figur 3.2). Bare seks prosent har grunnskole som høyeste fullførte utdanning. 34 prosent har videregående skole som høyeste fullførte utdanning. 39 prosent har inntil fire års utdanning på høgsolenivå, og 20 prosent har mer enn fire års utdanning på høgsolenivå. Til sammen har med andre ord 60 prosent av kvinnene som flytter til Valdres utdanning på høgsolenivå. Dette er høyere enn gjennomsnittet for kvinner i Valdres³. Innflyttere har i regelen høyere utdanning enn bofaste og tilbakeflyttere, men ofte har utflytterne den høyeste utdanningen samlet sett (se for eksempel Hagen og Engesæter 1997).

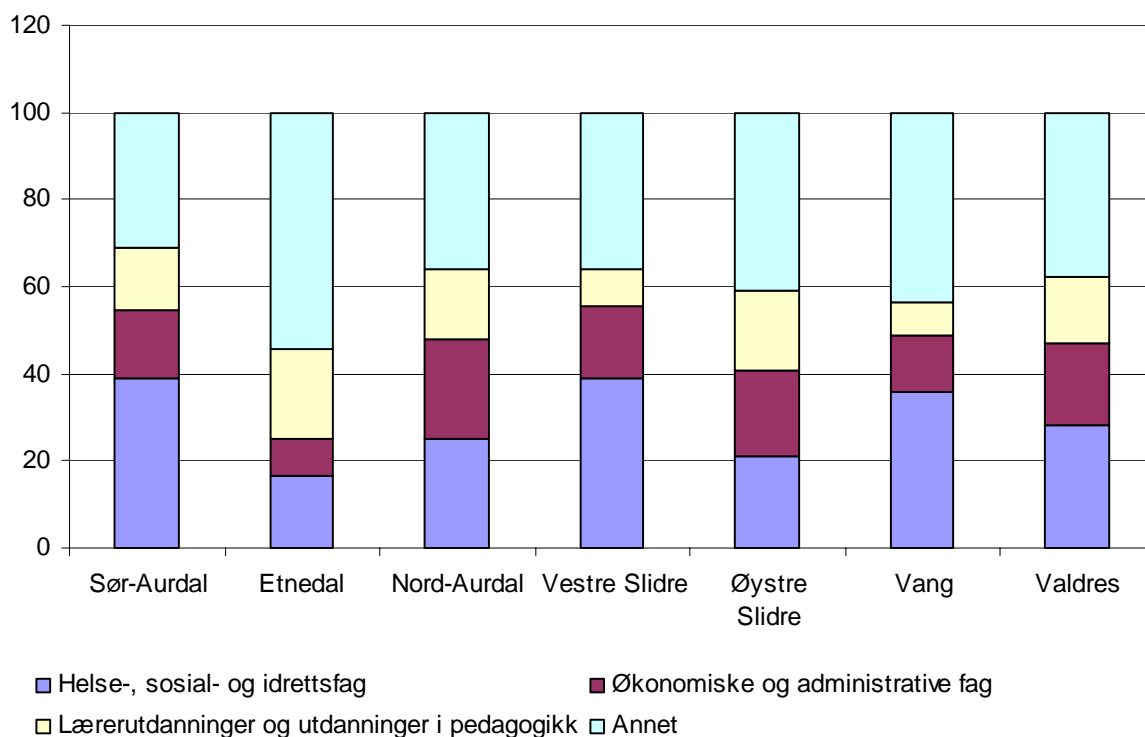

Figur 3.2. Høyeste fullførte utdanning etter kommune. Prosent av antall respondenter (67 i Sør-Aurdal, 25 i Etnedal, 172 i Nord-Aurdal, 38 i Vestre Slidre, 73 i Øystre Slidre, 39 i Vang og 423 i Valdres).

Figur 3.2 viser videre at i Nord-Aurdal, Vestre Slidre og Øystre Slidre er kvinner med kort høyskoleutdanning i flertall blant innflytterne, mens i Sør-Aurdal og Vang er det flest med

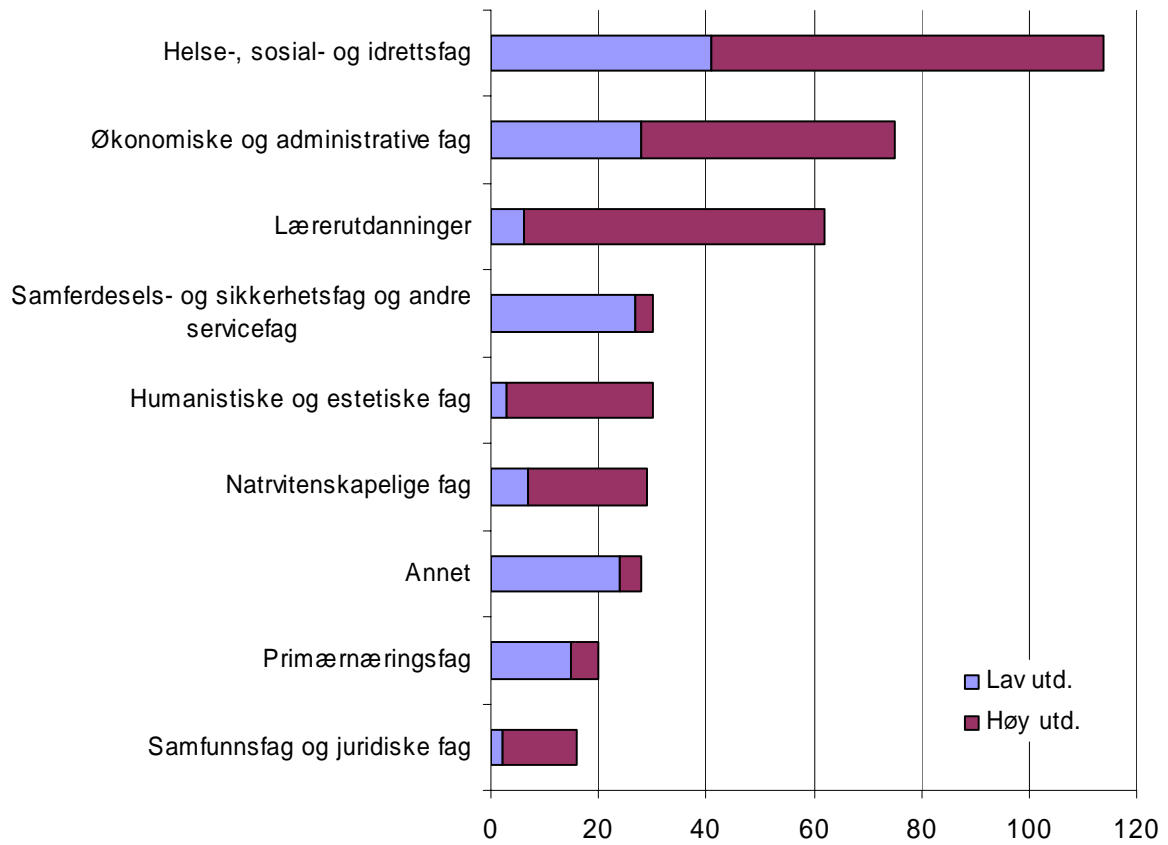
³ Det er imidlertid ikke lett å sammenlikne når statistikken ikke finnes kjønns- og aldersfordelt på kommunenivå. For kvinner 20-45 år i Oppland er det 28 prosent som har utdanning ut over videregående (statistikkbanken). Valdreskommunene ligger ikke langt unna gjennomsnittet for fylket (17,7%) når det gjelder andelen over 16 år i befolkning som har utdanning ut over videregående. Andelen er lavest i Sør-Aurdal (13,3 %) og høyest i Øystre Slidre (18,6). De øvrige ligger på 15-16 prosent.

videregående skole som høyeste fullførte utdanningsnivå. Men selv ikke i de to sistnevnte er de høgskoleutdannede i mindretall. Etnedal har relativt flest med lang utdanning på høgskole/universitetsnivå. Forskjellene mellom kommunene er ikke signifikante, men variasjonene stemmer godt overens med offisiell utdanningsstatistikk slik den framkommer i Kommunefakta (ssb.no).

Figur 3.3 Fagfelt etter kommune. Prosent av antall respondenter (64 i Sør-Aurdal, 24 i Etnedal, 167 i Nord-Aurdal, 36 i Vestre Slidre, 71 i Øystre Slidre, 39 i Vang, og 401 i Valdres)

Figur 3.3 viser at den mest vanlige utdanningen blant kvinner som flytter til Valdres er helse-, sosial- og idrettsfag (28%). Etnedal har fått vesentlig færre innen dette fagfeltet enn Sør-Aurdal, Vestre Slidre og Vang, og Øystre Slidre har også fått få sammenliknet med Sør-Aurdal og Vestre Slidre. (De øvrige forskjellene mellom kommunene er ikke signifikante.) Et annet stort fagfelt er økonomi og administrasjon (19 %). Reiselivsutdanning er inkludert i denne kategorien. Det tredje største fagfeltet er lærerutdanninger med 15 prosent. De øvrige fagfeltene er slått sammen til ”annet” i figur 3.3, men er spesifisert nærmere i figur 3.4 som også viser hvilket nivå utdanningene er på. Fagfeltene til innflytterne gjenspeiler i stor grad arbeidsmarkedet for kvinner i Valdres.

Figur 3.4 Fagfelt etter utdanningsnivå. Antall.

4 Hvorfor flytter kvinner til Valdres?

4.1 Tidligere flyttemotivundersøkelser

I moderne tid har hovedstrømmen av flyttere gått fra bygd til by i takt med avtakende behov for arbeidskraft i primærnæringene og økende behov for arbeidskraft i bynæringene. De fleste flytteundersøkelser har derfor vært innrettet mot å forklare flytting fra distriktene til byene. Kvinnene har lenge vært i flertall blant flytterne, og gitt opphav til begreper som ”jenteflukten”, ”kvinneflukten” og ”kvinneunderskuddet”. At kvinner er mer mobile enn menn er altså ikke noe nytt fenomen. En undersøkelse fra slutten av 1700-tallet viser at jenter flyttet i større grad enn gutter den gangen også, og de var yngre da de flyttet. Nesten halvparten av jentene i 20-årsalderen flyttet for å ”ta tjeneste”, mens bare en tredel av de jevngamle guttene gjorde det samme (Oldervoll 1980 sitert i Bøe 1991). Dette forklares med at en del av guttene skulle overta gården, men også at det var større behov for tjenestejenter enn tjenestegutter. I tillegg skriver Oldervoll: *”Det synest å vere noko meir enn trongen for å redusera husstanden og å skaffa seg arbeidskraft bak byttet av husstand på slutten av 1700-talet... Kan det og vere at dei unge ikkje berre såg det vonde i å vere tyende? Ein kan tenkja seg at det utvida ekteskapsmarknaden for den einskilde. Ein vart kjent med fleire, og sjølv om tenestelønene var låge, kunne ein gjennom tenesta etablera ein økonomisk basis for ekteskap”* (Bøe 1991 s. 109). Det store kvinneoverskuddet i Kristiania rundt 1890 (130 kvinner pr 100 mann i alderen 20-60 år), blir også forklart med den store innflyttinga av kvinner fra distriktene som kom til hovedstaden for å ”ta tjeneste” (Myhre 1990). Kvinner har med andre ord lange tradisjoner for å flytte for å skaffe seg et levebrød og/eller ektefelle.

Selv om mye er forandret i løpet av et par hundre år, viser de fleste flyttemotivundersøkelser fortsatt at arbeids- og kjærlighetsmarkedet er svært viktige flyttemotiv for kvinner. Det er imidlertid vanskelig å sammenlikne flyttemotivundersøkelser fordi undersøkelsesopplegget er forskjellig fra den ene til den andre. Spørsmålsformuleringer og svaralternativ varierer betraktelig, utvalget er forskjellig (f.eks. mht. aldersgrupper), og den geografiske konteksten er forskjellig (fra enkelt kommuner til landsdekkende undersøkelser).

Med bakgrunn i tre oppsummeringer av tidligere flytteundersøkelser (hvorav de fleste er fra land til by), Bugge og Wikan (1988); Grimsrud m.fl. (1997); Orderud & Onsager (1998), synes det imidlertid å ha skjedd en viss endring i flyttemotivene over tid. Mens arbeid er et dominerende flyttemotiv i de undersøkelser som ble gjennomført på 60- og 70-tallet, ble andre forhold som ”utdanning” og ”ønske om å bo mer sentralt” hyppigere og hyppigere nevnt utover 1980- og 90-tallet, selv om arbeid som regel fortsatt var det viktigste motivet. I den grad det er fokus på kjønn, viser undersøkelsene at jobbmotivet står noe sterkere blant menn enn blant kvinner, men at kvinner oftere legger vekt på sosiale forhold som ”ønske om å bo mer sentralt”. Utdanningsmotivet synes å være likt fordelt mellom kvinner og menn, og viktigere jo yngre flytterne er. Flyttemotiv endrer seg over livsløpet.

I vår sammenheng er det imidlertid ikke først og fremst fraflyttingsstudiene som er av interesse. Det er først og fremst de siste årene at det har vært fokus på *innflytting* til distriktene. I den grad det har vært gjort kvantitative motivundersøkelser, har de vært innrettet mot tilbakeflyttere. Et eksempel er Fossos (1989) studie av tilbakeflyttere til Årdal. Der var ”eget arbeid” det viktigste motivet for å flytte tilbake for begge kjønn. Blant menn var dette motivet helt dominerende med 75% svar, mens det bare gjaldt 30% av kvinnene. For kvinnene fikk ”nærhet til familien” og ”partners arbeid” nesten like mange svar med henholdsvis 28 og 23 prosent.

Ofte er det potensielle tilbakeflyttere som har vært gjenstand for undersøkelser. Forskjellen mellom studier av potensielle tilbakeflyttere og av faktiske tilbakeflyttere, er at jobb er mye viktigere betingelser for potensielle tilbakeflytterne enn for de som faktisk har flyttet tilbake. I Tinn oppga for eksempel 90 prosent av utflytta tinndøler som ønsket tilbakeflytting, at arbeid var den viktigste betingelsen for å flytte tilbake (Førlandsås 1979). I Hendriks (1992) undersøkelse av tilbakeflyttere til Tinn, riktignok flere år senere, viser det seg at 48 prosent av mennene oppga arbeid som viktigste grunn, og tilsvarende tall blant kvinner var 38 prosent. Tilsvarende kan vi se i undersøkelse blant potensielle innflyttere (i hovedsak tilbakeflyttere) til Valdres og Hallingdal (Grimsrud 2005), der 100 prosent av de som ønsker seg til Valdres sier at en interessant jobb er ”helt nødvendig” eller ”veldig viktig” for tilbakeflytting. (her var ingen kjønnsforskjeller). Men som vi skal se viser denne undersøkelsen at bare 35 prosent av kvinnene som har flyttet til Valdres oppgir jobb som motiv. Det er med andre ord stor forskjell på potensielle tilbakeflyttere og faktiske tilbakeflyttere (også når det gjelder andre flyttemotiv). Når jobbmotivet står forholdsvis svakt blant faktiske innflyttere, må ikke det tas som uttrykk for at arbeid er lite viktig for flytting til Valdres. Tvert imot kan det være et uttrykk for at det først og fremst er kvinner som kan forsørge seg på andre måter enn gjennom eget arbeid (for kortere eller lengre perioder), som har mulighet til å flytte til Valdres. Mangel på jobber kan med andre ord utelukke mange kvinner, og ikke minst menn, fra å flytte til Valdres.

Som nevnt er det få kvantitative studier av innflyttere til områder som likner Valdresregionen. En undersøkelse som kan være relevant å sammenlikne med, er imidlertid studiene av utflyttere fra Oslo (Pedersen 2000). Her viser det seg at ”ønske om å komme nærmere familie” er det motivet som flest tillegger størst vekt (38%). Her var det ikke signifikante forskjeller mellom kvinner og menn. Arbeid kommer på annen plass med 34%; og her er det forskjell på menn (41%) og kvinner (30%). Bolig på tredje plass (32%) med omtrent lik fordeling på kvinner og menn. Dette er et eksempel som viser at jobbmotivet er mindre viktig når flytting går fra urbane strøk til mindre urbane strøk. Det er også en av flere studier som viser at motiv som ”ønske om å komme nærmere familie” og ønske om et godt oppvekstmiljø for barna - er like viktige for menn som for kvinner (mens dette med jobb fortsatt er viktigst for menn). Det viste også undersøkelsen av tilbakeflyttere til Tinn (Hendriks 1992) og potensielle innflyttere til Valdres og Hallingdal (Grimsrud 2005). Mange av de kvalitative studiene av motstrøms flyttere, viser at nærhet til familie, og bildet av bygda som trygg og

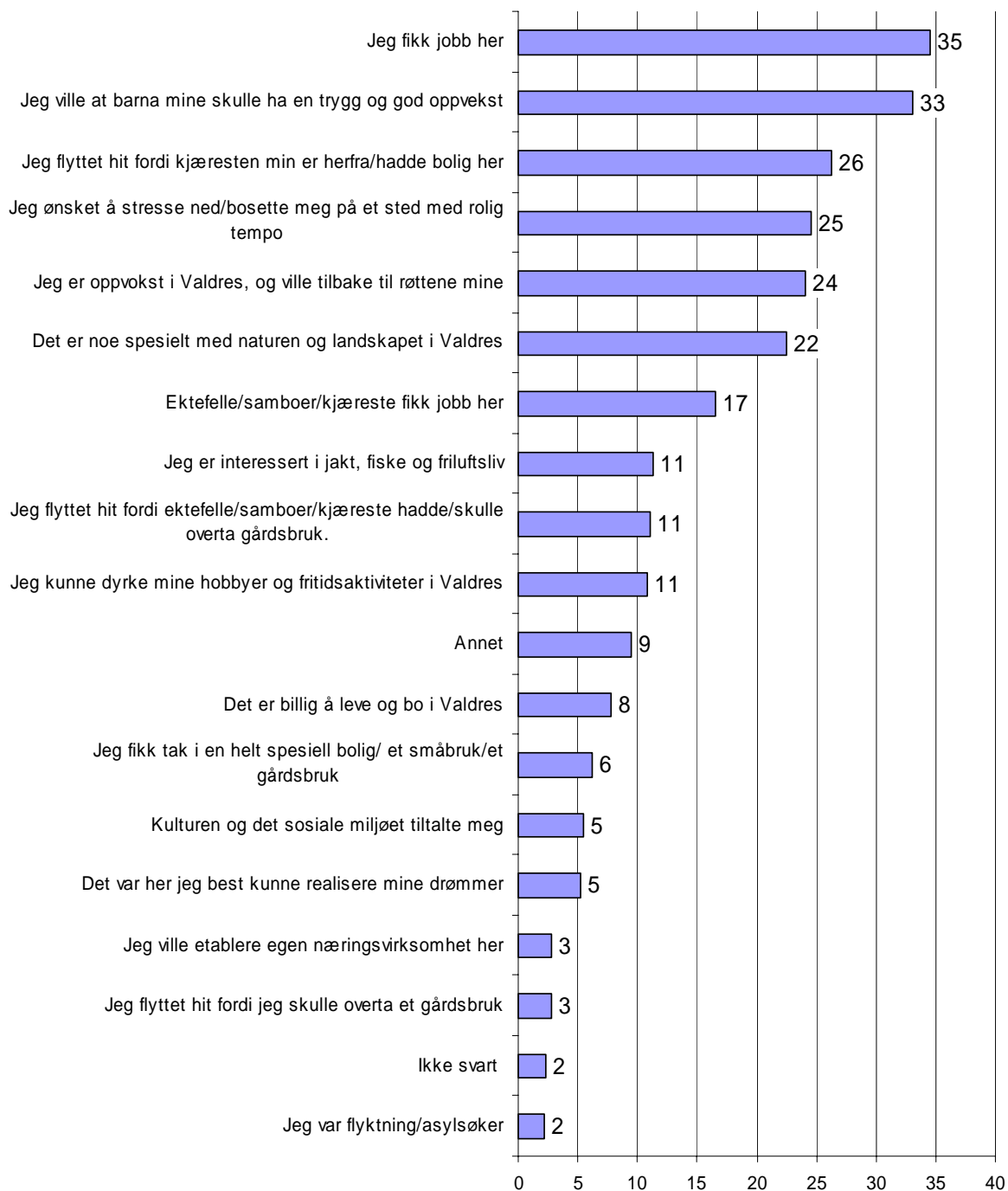
god for barn er de viktigste årsakene til at folk flytter fra byen og ut i distriktene. Mariann Villa (2005) sier i sin doktoravhandling at bygda er selvet symbolet på det som er ”trygt og godt”. Og det er ikke noe særnorsk fenomen. Den store flytestrømmen *fra* urbane til mer landlige omgivelser i Storbritannia og USA, forklares som regel med at folk søker det trygge og gode landlivet; de søker den ”rurale idyll”. Forskere har imidlertid påpekt at en konsekvens av flukten til landsbygda, er at kvinner tar flere skritt nedover yrkeskarrieren mens mannen pendler inn til jobb i byen. Kvinnen blir opptatt med å opprettholde sitt bilde av den rurale idyll, og yter omsorgstjenester ikke bare ovenfor egen familie, men også overfor fellesskapet i landsbyen (Little & Austin 1996).

Også innbyggere på begge sider av riksgrensen mellom Hedmark/Østfold og Värmland, vektlegger først og fremst det at det er ”trygt og godt” som kvaliteter ved stedet de bor. I tillegg er *nærheten til naturen* viktig (Grimsrud 2006, Jansdotter 2006). Også blant unge jenter framkommer nærheten til naturen som en kvalitet ved det å bo utenfor de store byene og som motiv for å flytte dit (Skålnes 2001). Det var også en kvalitet som 88 prosent av de som ville flytte til Hallingdal/Valdres la vekt på (Grimsrud 2005). Ønsket om nærhet til naturen, og den faktiske bruken av naturen i fritidsøyemed, er mye mer framtrepende i skandinaviske undersøkelser enn i engelskspråklige land.

4.2 Jobb og gode oppvekstvilkår er viktigst

Av 18 oppgitte flyttemotiv, hvor hver kvinne kunne krysse av på inntil fem alternativ, viser figur 4.1 at *jobbmotivet* fikk flest svar totalt sett; 35 prosent hadde krysset av for dette. Avstanden er imidlertid ikke lang til *trygg og god oppvekst* som fikk 33 prosent svar. Deretter er det et lite hopp ned til de 26 prosent som flyttet til Valdres fordi *kjæresten* er fra/bodde i Valdres. Videre kommer motivene *stresse ned/rolig tempo, tilbake til røttene og naturen* med 22-25 prosent hver, før motivet *ektefelle/samboer/kjæreste fikk jobb her* som fikk 17 prosent svar. Som nevnt er det få andre undersøkelser å sammenlikne direkte med, men at nettopp disse flyttemotivene var de som fikk flest svar, er ikke overraskende. Jobbmotivet ligger omtrent på nivå med undersøkelser av tilbakeflyttinger til Tinn og Årdal, og for utflyttere fra Oslo (se kap. 4.1). De øvrige motivene er forhold som går igjen ved en rekke flytte- og bolystundersøkelser.

Figur 4.1 viser svarprosent på øvrige flyttemotiv. Figuren viser også at ni prosent ikke har funnet våre flyttemotiver dekkende, og svart ”annet”.

Figur 4.1 Hvorfor flyttet du til Valdres? Inntil fem alternativ pr person. Prosent av 423 respondenter.

Variierer flyttemotivene etter tilflyttingskommune? Ja. Tabell 4.1 viser at det er fire motiv som er signifikant forskjellig etter kommune. Det er bolig, røtter, jobb og friluftsliv. I Vestre Slidre betyr bolig mer enn i de andre kommunene, i Nord-Aurdal betyr røtter mye mer enn i Vang og Sør-Aurdal. Det er flyttere til Øystre Slidre og Nord-Aurdal som først og fremst sørger for at jobbmotivet er det hyppigst nevnte motivet. Interessen for jakt, fiske og friluftsliv betyr mer for flyttere til Øystre Slidre enn for flyttere til de øvrige kommunene.

Tabell 4.1 Flyttemotiv etter kommune. Prosent

	Sør- Aurdal	Etnedal	Nord- Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang
a) Jeg fikk tak i en helt spesiell bolig/ et småbruk/et gårdsbruk**	9	3	3	13	3	3
b) Jeg er oppvokst i Valdres, og ville tilbake til røttene mine*	19	28	32	23	19	10
c) Jeg fikk jobb her**	22	20	40	28	49	21
d) Jeg flyttet hit fordi jeg skulle overta et gårdsbruk	3	0	2	0	6	5
e) Jeg flyttet hit fordi ektefelle/samboer/kjæreste hadde/skulle overta gårdsbruk.	13	8	10	8	11	15
f) Jeg flyttet hit fordi kjæresten min er herfra/hadde bolig her	32	28	24	33	19	31
g) Ektefelle/samboer/kjæreste fikk jobb her	6	12	20	10	22	15
h) Jeg er interessert i jakt, fiske og friluftsliv*	13	8	8	5	21	18
i) Det er noe spesielt med naturen og landskapet i Valdres	19	20	20	18	34	23
j) Jeg ønsket å stresse ned/bosette meg på et sted med rolig tempo	31	20	25	36	23	8
k) Jeg ville etablere egen næringsvirksomhet her	4	0	2	5	4	3
l) Jeg ville at barna mine skulle ha en trygg og god oppvekst	32	36	39	23	29	26
m) Det var her jeg best kunne realisere mine drømmer	6	0	6	3	6	5
n) Det er billig å leve og bo i Valdres	9	12	8	3	7	10
o) Jeg var flyktning/asylsøker	2	0	3	3	0	5
p) Jeg kunne dyrke mine hobbyer og fritidsaktiviteter i Valdres	10	24	9	5	15	13
q) Kulturen og det sosiale miljøet tiltalte meg	6	8	5	3	8	3
r) Annet	15	0	10	8	7	13
Antall	68	25	174	39	73	39

*P<= 0,05 ** P<=0,01

4.2 Hvem svarer hva?

Tilknytning

Flyttemotiv varierer ofte etter hvilken tilknytning en har til stedet fra før (se tabell 4.2).

Sammenhengene er ofte nokså åpenbare. De som selv er oppvokst i Valdres, svarer bare med ett unntak at de flyttet fordi de ville tilbake til *røttene* sine. De som ikke hadde noen tilknytning til Valdres før de flyttet, svarer dobbelt så ofte som andre at de flyttet på grunn av at de fikk en *jobb*. Også de som hadde bodd i Valdres tidligere eller jobbet i Valdres tidligere, svarte oftere enn andre at de flyttet dit på grunn av en jobb. De som har tilknytning til Valdres gjennom en kjæreste, eller fordi de tidligere har jobbet i Valdres, svarer mye oftere enn andre at de flyttet fordi *kjæresten hadde/skulle overta et gårdbruk*. De som selv skulle overta gårdsbruk har helst tilknytning gjennom at de er oppvokst i Valdres. De som oppgir at de flyttet til Valdres på grunn av at *kjæresten var fra Valdres/hadde hus der*, svarer at deres tilknytning til Valdres er gjennom kjæresten. Motivene *jakt/fiske/friluftsliv*; *spesiell natur og stresse ned/rolig tempo* forbindes helst med de som har tilknytning gjennom hytte, feire og tidligere jobb, og også slekt/venner og at de har bodd her tidligere. Motivet *trygt og godt for barn*, vektlegges også oftere av de som selv er oppvokst i Valdres, tidligere bodd i Valdres og hytte- og feriefolket. De som oppgir at de kom til Valdres fordi de var *asylsøkere*, hadde naturlig nok ikke noen tilknytning til Valdres fra før, eller de svarer ”annen tilknytning”. De som svarer ”*annet*” på flyttemotiv, svarer og så ”*annet*” på tilknytning.

Tabell 4.2 Gjennomsnittlig score på flyttemotiv etter ”tilknytning”. Se Tabell 4.1 for fullstendig tekst for flyttemotiv, og tabell 2.5 for fullstendig tekst for ”tilknytning”. Bare en tilknytning pr person. Minimumsverdi=0, maksimumsverdi=1.

Flytte- motiv	Oppvokst	Tidligere	Kjæreste	Slekt /			Tidligere	ingen		
	I Valdres	bodd i Valdres	fra Valdres.	venner	hytte	ferier	i Valdres	Tilknytning	Annet	Sum
A	0,05	0,19	0,04	0,06	0,13	0,16	0,06	0,07	0	0,06
B*	0,77	0	0	0	0	0	0	0	0,06	0,25
C**	0,32	0,44	0,21	0,31	0,27	0,26	0,59	0,65	0,19	0,35
D*	0,06	0,13	0	0,06	0	0	0	0	0,06	0,03
E**	0,02	0,13	0,29	0,06	0,07	0	0,24	0,01	0,06	0,11
F**	0,16	0,13	0,62	0	0,2	0,11	0,18	0,09	0,19	0,27
G	0,17	0,19	0,18	0,25	0,07	0,05	0,29	0,19	0	0,17
H*	0,1	0,25	0,08	0,19	0,07	0,21	0,35	0,09	0,06	0,12
I*	0,23	0,25	0,14	0,31	0,33	0,53	0,35	0,19	0,19	0,22
J**	0,29	0,13	0,14	0,44	0,53	0,53	0,47	0,15	0,19	0,25
K	0,02	0	0,03	0,06	0	0,05	0,06	0,03	0,06	0,03
L**	0,48	0,56	0,25	0,31	0,53	0,32	0,53	0,12	0,25	0,34
M	0,03	0,19	0,04	0,13	0,07	0,11	0,12	0,04	0	0,05
N	0,09	0	0,07	0,25	0,13	0,11	0,12	0,03	0	0,08
O**	0	0	0	0	0,07	0,05	0	0,07	0,13	0,02
P	0,06	0,31	0,06	0,13	0,27	0,32	0,18	0,1	0,06	0,11
Q	0,07	0	0,05	0,13	0	0,05	0,12	0,03	0	0,05
R**	0,11	0,13	0,02	0,19	0,2	0,16	0	0,07	0,5	0,1

*P<= 0,05 ** P<=0,01

Alder

Det er fire motiv som varierer med alder på flyttetidspunktet: *Bolig* vektlegges mest av de som var 35-40 år på flyttetidspunktet. De som flyttet på grunn av *røtter*, var oftest i aldersgruppen 30-35 år - som er typisk alder for tilbakeflytting. De som var under 30 år er sterkt overrepresentert blant de som vektla *jobb* som flyttemotiv. Dette med å *stresse ned* har en motsatt profil; betydningen av dette motivet øker tydelig med alder. Mer enn halvparten av flytterne som var 40 år eller eldre, flyttet til Valdres for å stresse ned.

Tre andre motiver var på grensen av å variere signifikant med alder. De som flyttet på grunn av *kjæreste* var enten under 30 eller over 40 år på flyttetidspunktet. Motivene *fin natur* og *dyrke mine hobbyer* økte tydelig med økende alder.

Livsfasen

De som hadde barn på flyttetidspunktet vektlegger i vesentlig større grad enn de som ikke hadde barn motivene *bolig* og *trygge oppvekstvilkår*. De som ikke hadde barn, krysset oftere av på *jobbmotivet* - særlig hvis de i tillegg var single. De tre motivene som går på *kjæreste* (fordi han skulle overta gård, fordi kjæreste fikk jobb, fordi kjæresten var herfra) er naturlig nok sterkest vektlagt av de som var i et parforhold på flyttetidspunktet. Motivet som går på at kjæresten fikk jobb Valdres, er et svaralternativ som er mye hyppigere blant kvinner i ”kjernefamilier” (både mann og barn) enn de øvrige.

Vektlegging av motivet *realisere min drømme* er sjelden nevnt av de som er samboende/gift, men derimot oftere av de som er skilt/separert/enke. Og vektleggingen av at det er *billig å bo i Valdres* forekommer også hyppigere blant de single og skilte/separerte/enker.

Utdanning

Tre motiv varierer med utdanningsnivå. *Jobbmotivet* blir viktigere jo høyere utdanning kvinnene har. *Trygt og godt for barn* vektlegges først og fremst av de med middels høy utdanning (dvs. videregående skole og lavere grads høyskoleutdanning), og de som flyttet på grunn av at de var *asylsøkere*, har som regel bare grunnskoleutdanning.

Når det gjelder utdanningstype (fagfelt) er det bare et motiv som gir signifikante variasjoner, og det er *hobbyer/fritidsaktiviteter*. Dette motivet blir ofte framhevet av kvinner med naturvitenskapelig bakgrunn.

Oppvekststed og bosted før flytting

Hvor man kommer fra har også betydning. De som er oppvokst på landet/i spredtbygde strøk er overrepresentert blant de som har oppgitt *tilbake til røttene* som flyttemotiv. Det kommer naturligvis av at de fleste av disse er oppvokst i Valdres. De som flytter til Valdres fordi de ønsker et *lavere tempo/stresse ned*, er forholdsvis ofte oppvokst i Osloområdet. De som vektlegger trygge oppvekstvilkår er også oftere oppvokst i Oslo eller i et tettsted (veldig ofte Fagernes). Og naturlig nok har de som krysset av på *asylmotivet* sin oppvekst i utlandet.

Et par av motivene varierer også etter geografisk oppvekststed. De som flyttet Valdres på grunn av en kjæreste, er oftere oppvokst på Østlandet (utenom Osloområdet) og Hordaland/Sogn og Fjordane enn andre steder. Dette kommer nok av at kjærlighetsflyttinger ofte foregår over mellom nabokommuner. Det er flest innflyttinger fra Hordaland/Sogn og Fjordane til Vang som grenser til Vestlandet. Også de som flyttet til Valdres for å *realisere sine drømme* kommer oftere fra de to vestlandsfylkene enn fra andre steder.

De som flyttet til Valdres for å *stresse ned/roligere tempo* er overrepresentert blant de som bodde i Osloområdet og i utlandet før flytting. De som bodde i Osloområdet før flytting vektlegger dessuten oftere enn andre at det er billig å bo i Valdres, at de vil gi barna trygge oppvekstvilkår og at de vil tilbake til røttene sine.

4.3 Alterna, Moderna og Konserva

På bakgrunn av samtaler med kvinnelige høyskolestudenter om utdannings-, yrkes- og livsplaner, har Sissel Fredriksen (2001) utviklet tre idealtyper av distriktskvinner: Moderna, Konserva og Alterna. Kort oppsummert er **Moderna** ei tidsriktig ung dame som legger vekt på god utdanning og at hun skal gjøre karriere i yrkeslivet. Hun legger vekt på det som lønner seg i sitt *eget* livsprosjekt med hensyn til utdanning, arbeid, familie og bosted – og i forhold til

de tilpasningsmulighetene som generelt finnes. Hun er bevisst sine regionale røtter, men avgjørende for valg av bosted er hvilke muligheter bostedet gir for realisering av hennes visjoner pm karriere. Men bostedet skal tilfredsstillere flere behov. Hun ordlegger seg gjerne slik: *"Jeg vil velge å bo et sted hvor jeg kan få både i pose og sekk, dvs. i et område hvor det er et mangfold av attraktive jobber og fritidstilbud, og hvor det er gode sjanser for å finne en passende mann"* (Fredriksen 2001:33). Hun er den mest materialistiske av de tre kvinnetypene. Det finnes to undertyper av Moderna. Den ene er den typiske karrierekvinnen – hun er ofte i en toinntektsfamilie med høy utdanning der bostedsvalg utelukkende legges av karrieremuligheter for henne selv og partner. Den andre undertypen er "opplevelsesorienterte" kvinner, og som ut fra dette bestemmer hvor hun vil bo. Hvis stedet er spennende nok, kan hun slå av på kravene om karrieremuligheter.

Konserva er mer tradisjonspreget enn Moderna. Utdanningsvalget hennes springer ut av en ubevisst tilpasning til tradisjonelle kvinneroller. For ei distriktskvinne som Konserva er familietilpasning, og særlig tilpasning til samboer/ektefelles bostedspreferanser avgjørende for valg av bosted. Hun uttrykker seg slik *"Om ti år bor jeg sannsynligvis der jeg kan finne en trivelig jobb, et trygt oppvekstmiljø for barna, - men jobben til mann eller samboer vil selvsagt være nokså avgjørende"*. Hun er bevisst sine røtter, men tilpasser seg andre. Hun flytter sjelden for å oppnå noe for seg selv – det er familien som helhet som teller. Også Konserva finnes i to undertyper: Den typiske familiekvinnen som lar mannen og hans bosted være det styrende. I landbruket har denne kvinnen alltid vært utbredt. Den andre undertypen er hun som er noe sterkere knyttet til et bestemt sted, og lar familie og gjøremål komme i annen rekke (tilbakeflyttere vil for eksempel kunne være i denne kategorien). Det viktigste er at egen jobb ikke er utslagsgivende for hvor hun vil bo.

Alterna er vanskeligst å beskrive. Hun er på leting etter alternative livsprosjekt til det som Moderna og Konserva forvalter. Hun former utdannings og yrkesvalg mer etter egne (faglige) interesser enn ut fra karrierehensyn. Bostedsvalget avhenger av at det fins "armslag" for nyskaping i ved forstand. Hun ordlegger seg slik: *"Arbeid, fritid og venner og levemåte vil spille inn ved valg av bosted. Sannsynligvis vil jeg være mor om ti år, men jeg er mer usikker på om jeg vil være gift/samboer. Jeg vil i alle fall passe meg for å etablere meg i et forhold som kan hindre meg fra å finne hva jeg egentlig vil og til å komme dit"*. Kanskje vet hun mer hva hun ikke vil enn hva hun vil. Hun trenger ikke være alternativ av ideologisk art – bare ved det hun gjør – litt mot strømmen. Hun bruker lang tid på å etablere seg, fordi hun stadig er på leting.

På bakgrunn av arbeidet til Fredriksen (2001) er respondentene i denne undersøkelsen gruppert etter hvorvidt de kan klassifiseres som en Altern, Moderna eller Konserva. Kategoriseringen er foretatt skjønnsmessig med utgangspunkt i flere variabler i undersøkelsen. Hovedkategoriseringen er foretatt på grunnlag av flyttemotiv, hvor de som har jobb som flyttemotiv i utgangspunktet er Moderna, de som har gode oppvekstvilkår og andre familieorienterte motiv er Konserva, og de som flyttemotiver som for eksempel hobby, natur og småbruk/bolig er blitt Altern. En og samme kvinne kan naturligvis ha krysset av på flyttemotiv innen for alle tre kategorier. I så tilfelle har vi brukt andre variabler som

oppvekststed og tidligere bosted, utdanning, yrke, stillingstype og stillingsbrøk, ulike utsagn om forholdet til arbeidsmarkedet, og fritidsinteresser. Likevel har det vært mange tvilstilfeller. Ikke alle kvinner har svart på alle spørsmål, og det kan gjøre det vanskelig å plassere dem i den ene eller andre kategorien. I tillegg er kategoriene utviklet med utgangspunkt i høgskolestudenter. De passer kanskje ikke så godt for *etablerte* kvinner, og kanskje heller ikke for asylsøkere og for eksempel kvinner som står utenfor arbeidsstyrken på grunn av sviktende helse. Høgskolestudentene til Fredriksen snakket om sine framtidvisjoner. I denne undersøkelsen er det ikke spørsmål om visjoner, men hvorfor de flyttet og hva de gjør nå. Det kan nok tenkes at mange kvinner har (hatt) visjoner som likner på Moderna eller Alterna, men som på grunn av at de er småbarnsmødre, faktisk har et hverdagsliv som likner mest på Konserva. Man kan også se for seg at noen kvinner har gått lei av sitt Moderna-liv i byen, og flyttet til Valdres for å leve mer som Alterna. Man kan altså skifte kategori i løpet av livet.

Det er Moderna som er lettest å plassere med utgangspunkt i spørreskjemaet. Det er oftere vanskeligere å avgjøre hvem som er Konserva og hvem som er Alterna. Det de har felles er at jobben kommer i annen rekke. Siden de begge bor i Valdres, har de også som regel til felles at de har flyttet mot strømmen. Dessuten setter begge pris på å bo på ”et sted med lavere tempo”. Konserva vil bo på landet av hensyn til barn og familie, Alterna mer på grunn av egne interesser. Begge kan ha flyttet dit fordi mannen fikk en jobb/bodde der. Men Konserva gjør det fordi hun ser det som familien beste. Alterna gjør det fordi det samtidig medfører at hun kan realisere seg selv (men ikke som karrierекvinne og ikke som mor/hustru). Noen kvinner faller i begge kategorier, og da er det fritidsinteressene som har avgjort hvor hun er plassert. Alterna er sjelden på shopping, men driver ofte med friluftsliv, jakt, fiske, padling, klatring osv. Konserva driver med mer typiske kvinnesysler og bruker dessuten mye tid på å kjøre sine barn til fritidsaktiviteter. Moderna bruker fritiden sin til å trimme, reiser, være sammen med venner og på ulike kulturopplevelser (jf. Fredriksen 2001)

Tabell 4.3 *Konserva, Moderna og Alterna etter kommuner. Prosent av antall respondenter.*

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Konserva	60	56	52	49	40	51	51
Moderna	19	8	28	21	40	18	26
Alterna	21	36	20	31	21	31	23
Antall	68	25	174	39	73	39	423

Resultatet av en slik klassifisering er at 51 prosent av innflytterne er Konserva, 26 prosent er Moderna og 23 prosent er Alterna. Tabell 4.3 viser at Øystre Slidre skiller seg mest ut med lav andel Konserva og høy andel Moderna. Nord-Aurdal har også litt flere Modernaer enn de øvrige. Det kommer av at det også var flere som flyttet til disse kommunene på grunn av en jobb. Sør-Aurdal og Etnedal har de høyeste andelene Konservaer, og har samtidig lav andel Modernaer. Andelen Alternaer er størst i Etnedal (hvor få personer gir store utslag), i Vestre Slidre og Vang.

Sørli (2000) har forsøkt å kartlegge hvor mange distriktskvinner som kommer inn under hver av idealtypene. Han finner at Alterna er en sjelden dame – bare 6 prosent på landsbasis. Konserva er det flest av, men Moderna er på sterk frammarsj. Dvs. at i 1960-62 kullene (ved 27-årsalderen) var 59 prosent av kvinnene identifisert som Konserva, mens 35 prosent ble identifisert som Moderna. I kullene født åtte år senere 1968-70 utgjorde Konserva 54 prosent og Moderna 40. I landsbygdkommuner (som blant annet omfatter Valdreskommunene utenom Nord-Aurdal) er imidlertid fordelingen noen annerledes. Konserva-kvinnene utgjør 57-60 prosent, Moderna 21-25 prosent og Alterna 19-18 prosent. Tilsvarende i Bygdebykommuner (som er den kategorien Nord-Aurdal hører hjemme i) er 59-63 prosent Konserva, 26-30 prosent Moderna og 11 prosent Alterna. Damene er også fordelt etter flyttehistorie. Blant tilbakeflytterne til landsbygdkommuner og bygdebykommuner, utgjør Konserva ca 70 prosent, Moderna ca 23 prosent og Alterna ca 7 prosent. Blant ”internflytterne” – de som flyttet fra andre områder klassifisert som landsbygd eller bygdeby – utgjør 64-78 prosent Konserva, 16-28 prosent Moderna og 6-9 prosent Alterna. Blant motstrømsflyttere (de som flytter fra et høyere sentralitetsnivå til et lavere – altså fra by til land) er imidlertid Alterna sterkt representert med hele 41-46 prosent, og en mer lik fordeling på Konserva og Moderna på i underkant av 30 prosent hver.

Sissel Fredriksen har kommentert disse funnene og mener at andelen Alternaer trolig er for høy i landsbygdkommuner og bygdebykommuner. Hun mener at andelen Konservaer er høyere enn det som Sørli har anslått på grunnlag av registerdata (Sørli 2000). Tallene ligger imidlertid ikke så langt unna det vi har funnet blant innflyttere til Valdres. Særlig ikke når vi tar hensyn til at bofaste og internflyttere i Valdres ikke er med i denne undersøkelsen. Da ville nok andelen Konservaer ha økt på bekostning av de to andre gruppene. Likevel er det grunn til å tro at Alterna-kategorien er blitt for stor. Den er blitt en rest-kategori for de som ikke lar seg kategorisere verken som Moderna eller Konserva. Antakeligvis er Konserva-klassen litt mindre enn den burde vært.

4.4 Motivkjeder

Kvinnene ble bedt om å krysse av på inntil fem motiver som hadde betydning for flytting til Valdres. En tredel av kvinnene krysset bare av for ett svar (som oftest jobb eller kjæreste). De øvrige hadde altså flere kombinasjoner, men bare 15 prosent krysset av fem motiv.

I dette kapitlet ser vi på de vanligste kombinasjonene av motiv. For å få til dette har vi benyttet en faktoranalyse. Motivene er imidlertid nokså spredd, og en faktoranalyse er på grensen av hva som er hensiktsmessig⁴. Det er hele åtte kjeder av motiv, som til sammen forklarer 61 prosent av variansen.

---

⁴ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = 0,515, og $p > 0,01$ (Bartlett's Test of Sphericity)

Motivkjede 1: Fritidsorientering

Den tydeligste motivkjeden består av *hobby/fritidsaktiviteter, natur/landskap, bolig/småbruk*, og er også assosiert med *realisering av drømmer og jakt/fiske/friluftsliv* og *Jeg ønsket å stresse ned/bosette meg på et sted med rolig tempo*. Dette motivknippet forklarer 21 prosent av variansen. Dette er motivknippet til kjerne-Alternan. Hun vil ut av byen og nærmere naturen, og har fritidsinteresser som bakgrunn for å ville bosette seg i Valdres.

Kvinnen som har dette knippet av flyttemotiv kjennetegnes ved ofte å ha høyere grads høgskoleutdanning, bare sjelden har hun lavere grads høyskoleutdannelse. Utdanningsnivået henger sammen med fagfelt, og disse kvinnene er oftere å finne blant de som har naturvitenskaplige fag, humanistiske fag og samfunnsvitenskaplige, enn blant de som har lærerutdanninger, økonomifaglige og helsefaglige utdanninger.

Mange av disse kvinnene har oppgitt ”annet” og ”midlertidig ansatt” som daglig gjøremål/inntektskilde. Hun er sjelden student, fast ansatt eller hjemmearbeidende. Er hun yrkesaktiv, er det gjerne innenfor ”annet”, privat tjenesteyting og primærnæringer. Hun er imidlertid sjelden å finne blant de som bor på gård.

Det er nyinnflyttere heller enn tilbakeflyttere som begrunner flytting med dette motivknippet. De har ikke tilknytning til Valdres gjennom oppvekst, men de kan ha bodd eller jobbet der tidligere, og kan også ha tilknytningen gjennom hytte eller tidligere ferier. Som regel er de oppvokst i en norsk by, i Osloområdet eller i rurale områder i utlandet. De er oftere å finne blant de som er oppvokst i Hordaland/Sogn og Fjordane og utlandet, enn blant de som er oppvokst på Østlandet eller Norge for øvrig.

Kvinnene bak dette motivknippet er overrepresentert blant de frie og franke; dvs uten (hjemmeboende) barn og uten kjæreste. De var heller ikke i noe parforhold da de flyttet. Hun er som regel 35 år eller eldre.

Motivkjede 2: Tilbake til røttene

Det nest tydeligste motivknippet består av *tilbake til røttene og trygg og god oppvekst for barna*. Disse motivene henger også sammen med *lave bokostnader* og *tiltalende kulturelt og sosialt miljø*. Bak denne motivkjeden aner vi Konserva-kvinnen, den undertypen som vektlegger stedsspesifikke egenskaper ved Valdres. Men det er ikke naturen som trekker, det er snarere sosiale forhold. Til sammen forklarer dette 19 prosent av variansen.

Bak dette knippet av flyttemotiv finner vi oftest kvinner mellom 25 og 35 år, bare sjelden er hun å finne blant de som er yngre eller eldre. At hun ikke er yngre, henger blant annet sammen med at hun som regel hadde barn da hun flyttet til Valdres, og enda sterkere er hun representert blant de som pr i dag har barn. I motsetning til Alternan-kvinnene var hun dessuten i et parforhold på flyttetidspunktet.

Hun har middels utdanningsnivå - altså videregående eller som oftest lavere grads høyskoleutdanning. Hun har ytterst sjelden bare grunnskoleutdanning. Fagfeltet hennes er ofte innenfor lærerutdanninger, helsefaglig utdanning eller økonomiutdanning. Hun er ofte fast ansatt – veldig ofte på deltid – og ofte hjemmearbeidende.

Mest typisk er denne kvinnen selv oppvokst i Valdres. Utlendinger er ikke med i denne gruppen. Før hun flyttet til Valdres bodde hun i Osloområdet eller i et tettsted, sjelden på landet eller i utlandet. Dersom hun ikke er oppvokst i Valdres, kan tilknytningen være gjennom at hun har jobbet her tidligere. Det er sjelden at de uten tilknytning til Valdres svarer på dette motivknippet. Da hun flyttet, vurderte hun i regelen bare Valdres som tilflyttingssted.

Motivkjede 3: Selvstendighetsorientering

Den tredje motivkjeden består av *Jeg flyttet hit fordi jeg skulle overta et gårdsbruk; Jeg ville etablere egen næringsvirksomhet her og Jeg ønsket å stresse ned/bosette meg på et sted med rolig tempo*. Kvinnene bak dette knippet er først og fremst Alterna-kvinner, men skiller seg altså fra de andre alternaene ved å bo på gård, og å være selvstendig næringsdrivende. Det er også en del Modernaer har dette motivknippet. Sannsynligheten for dette svarknippet øker med økende alder på flyttetidspunktet.

Motivkjede 4: Kjæresteorientert

Et motiv sto ofte alene: *Jeg flyttet hit fordi ektefelle/samboer/kjæreste er herfra/hadde bolig her*. Dette er Kjerne-Konserva - familiekvinnen som lar mannen og hans bosted være det styrende. Hun er ofte å finne blant de som har grunnskole eller videregående skole som høyeste fullførte utdanning. Hun er ofte oppvokst i et tettsted - som regel på Vestlandet, av og til fra andre deler av Norge, og sjelden fra utlandet eller Osloområdet. Tilknytningen til Valdres er gjennom kjæresten, og hun vurderte ikke andre tilflyttingssteder enn Valdres. Da hun flyttet var hun uten barn, men hadde kjæreste. Hun var 35 år eller yngre på flyttetidspunktet. I dag har hun barn.

Motivkjede 5: Økonomiorientering

Det femte motivknippet er *annet* kombinert med at det er *billig å bo i Valdres*. Det er vanskelig å si hva som ligger bak ”annet”. Også denne kvinnen er som regel klassifisert som en Alterna-kvinne. Det er mest fordi hun vanskelig passer inn i Moderna eller Konserva-klassen. Ofte er hun ung og uetablert. Hun er sjelden yrkesaktiv. Som regel svarer hun ”annet” på hva hun gjør til daglig, eller hun svarer ”trygdet”, ”arbeidssøker” eller ”går på skole”. Hun bor ikke på gård. Hun er ofte å finne blant de som er 25 år eller yngre, og har ikke barn.

Motivkjede 6: Mannens jobb

Også dette motivet sto helst alene. Det er Konserva-kvinnen som har krysset av dette. Hun skiller seg ikke vesentlig fra hun som flyttet til Valdres på grunn av at kjæresten bodde der.

Men tilforskjell fra henne, er hun litt eldre og hadde barn på flyttetidspunktet. Hun har som regel videregående skole eller oftere: lavere grads høyskoleutdanning.

Motivkjede 7: Mannes gård & realisering av drømmer

Jeg flyttet hit fordi ektefelle/samboer/kjæreste hadde/skulle overta gårdsbruk og Det var her jeg best kunne realisere mine drømmer. Også dette er en kombinasjon som Konserva står bak.

De som har krysset av dette alternativet var naturlig nok i et parforhold da de flyttet til Valdres, men de hadde sjelden barn. Det er mannen og gården som er årsaken til at de kommer, og selv har de ingen tilknytning til Valdres (utenom mannen). De kommer som regel fra Oppland og Østlandet for øvrig (Osloregionen ikke medregnet). Da de flyttet var det bare ett sted i Valdres som var aktuelt (mannens bosted). Er hun yrkesaktiv, er hun oftere å finne blant selvstendig næringsdrivende og fast ansatte enn blant midlertidig ansatte. Ofte er hun imidlertid trygdet eller hjemmeværende. Hun har som regel videregående skole som høyeste fullførte utdanning, og gjerne innen primærnæringsfag. Hun var i regelen under 30 år da hun flyttet.

Motivkjede 8: Friluftsliv og økonomi

Det sjuende motivknippet er kombinasjonen *jakt/fiske/friluftsliv* og at det er *billig å bo i Valdres*. Disse to motivene er også tidligere nevnt i andre kombinasjoner, i motivkjede 1 og 5 som begge assoiseres med Alterna. Denne kombinasjonen varierer ikke signifikant med noen av kvinnegruppene, men likner mest på Alterna.

De som har denne kombinasjonen hadde ikke barn på flyttetidspunktet, og var ikke tilbakeflyttere. Ofte er hun oppvokst i utlandet, sjelden i Oppland eller Hordaland/Sogn og Fjordane. Tilknytning til Valdres har hun gjennom tidligere arbeidsforhold, feire, hytte og slekt. Hun er sjelden fast ansatt.

Oppsummering

Disse motivkjedene fager opp litt over halvparten av svarkombinasjonene. Det var tre motivkjeder for Alterna og fire for Konserva, den siste var en blanding. Moderna sine flyttemotiv kom ikke fram i noen slik kjede. Moderna oppgir i regelen jobb som flyttemotiv - og ofte bare dette ene flyttemotivet. Men Moderna er ikke alene om å krysse av for jobb, det er et motiv som går på tvers av de øvrige svarkombinasjonene. Hvilke tilleggsmotiver Moderna eventuelt har gitt i tillegg til jobb, varierer mye.

4.5 Hvor stor konkurranse hadde Valdres?

Om lag halvparten av innflytterne vurderte bare det ene stedet de flyttet til, da de bestemte seg for å flytte fra det stedet de bodde sist. Ytterligere 10 prosent vurderte bare steder i Valdres. Det betyr at Valdres ikke har konkurranse om 60 prosent av innflytterne.

Tabell 4.4 Da du bestemte deg for å flytte fra det stedet du bodde sist, vurderte du ett eller flere tilflyttingssteder? Etter kommune. Prosent av antall respondenter..

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Jeg vurderte bare dette ene stedet.	61	48	55	54	52	61	51
Jeg vurderte flere steder, men bare i Valdres.	5	5	13	14	13	6	10
Jeg vurderte flere konkrete steder, også utenfor Valdres.	29	38	14	20	13	9	16
Jeg var først og fremst på utkikk etter jobb, og var rede til å flytte til den første og beste jobben.	3	0	13	11	18	24	11
Jeg vurderte ikke noen spesielle steder, men var ute etter et bosted utenfor storbyene. Jeg ønsket å bosette meg på et lite sted.	3	10	5	0	3	0	4
Ikke svart							8
Antall respondenter	66	21	164	35	67	33	423

De øvrige 40 prosent, handler dels om jobbtilbud (11%), og dels om ønsket om å bo på et lite sted (4%). 16 prosent vurderte andre konkrete steder også – uten at vi vet mer om hva vurderingene besto i. Åtte prosent hadde ikke svart på dette spørsmålet.

Det er forskjeller mellom kommunene når det gjelder dette spørsmålet. I Vang og Sør-Aurdal var det hele 61 prosent som bare vurderte det ene stedet de faktisk flyttet til. Nord-Aurdal, Vestre Slidre og Øystre Slidre, ser ut til å komme bedre ut av det enn de øvrige kommunene når det gjelder at kvinnene har bestemt seg for å flytte til Valdres, men som ikke avgrenser seg til et bestemt sted. Etnedal og Sør-Aurdal har kommet relativt best ut av vurderinger der også steder utenfor Valdres teller med i vurderingen, mens Vang i den andre enden, har fått flest på grunn av jobb.

Tabell 4.5 Hvordan ble du oppmerksom på Valdres som bosted? Etter kommune. Prosent av antall respondenter. Flere svar pr respondent.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Hadde tilknytning til Valdres gjennom slekt	24	33	30	19	20	31	27
Kjæreste/samboer/ektefelle er fra Valdres	40	42	34	43	30	46	37
Hadde bodd i Valdres tidligere	34	33	39	30	34	23	34
Kom i kontakt med Valdres via internett	0	0	1	0	1	3	1
Kom i kontakt med Valdres i forbindelse med jobbsøking	10	0	16	14	17	13	14
Jeg kom til Valdres som flyktning/asylsøker	1	0	2	5	0	5	2
Kom i kontakt med Valdres gjennom venner	12	13	7	5	11	3	8
Har/hadde hytte i Valdres	9	13	8	5	3	18	8
Kom i kontakt med Valdres gjennom jobben min	3	0	5	0	11	0	5
Hadde besøkt Valdres i forbindelse med ferie, helgeturer og lignende	21	8	15	14	23	13	17
Har reist gjennom Valdres mange ganger	6	4	4	5	4	0	4
Annet	12	8	7	5	13	10	9
	67	24	168	37	71	39	410

Hvordan ble kvinnene oppmerksomme på Valdres som bosted? Mange av innflytterne har som nevnt bodd i Valdres tidligere, og har slekt i Valdres. Hele 34 prosent ble kjent med Valdres på grunn av en kjæreste.

14 prosent ble oppmerksom på Valdres i forbindelse med jobbsøking, og fem prosent gjennom den jobben de hadde. En prosent ble oppmerksom på Valdres gjennom internett.

Åtte prosent ble oppmerksom på Valdres gjennom venner, åtte prosent hadde hytte i Valdres, og hele 17 prosent gjennom tidligere ferier. Fire prosent sier de har reist gjennom Valdres mange ganger.

5 Sysselsetting, arbeid og karriere

5.1 Kilde til livsopphold

Tabell 5.1 viser at nær 60 prosent av innflytterkvinnene er ansatt i fast jobb, og litt over halvparten av disse er ansatt på heltid. I tillegg er 16 prosent ansatt i midlertidige jobber, og om lag en tredel av disse er på heltid. Ytterligere 16 prosent er selvstendig næringsdrivende, halvparten på heltid. Til sammen er 83 prosent av kvinnene yrkesaktive, hvorav 52 prosent på deltid (framkommer ikke i tabellen).

Tabell 5.1 Hva gjør du til daglig/Hva er din kilde til livsopphold? Etter heltid/deltid eller enten heltid eller deltid. Flere svar pr kvinne. Prosent. Antall respondenter = 423

	Antall svar			Prosent av antall respondenter		
	Deltid	Heltid	Enten eller	Deltid	Heltid	Enten eller
Selvstendig næringsdrivende	32	34	66	8	8	16
Fast ansatt	105	144	249	25	34	59
Midlertidig ansatt	45	22	67	11	5	16
Går på skole/studerer	33	12	45	8	3	11
Arbeidssøker	17	20	37	4	5	9
Trygdet	11	15	26	3	4	6
Hjemmearbeidende	25	24	49	6	6	12
Annet	7	9	16	2	2	4
Ikke svart	5	5	5	1	1	1
Sum	280	285	560	66	67	132

Tabell 5.1 viser videre at 12 prosent er hjemmearbeidende, halvparten på heltid. Elleve prosent studerer, hvorav bare tre prosent på heltid. Ni prosent er arbeidssøkende, seks prosent er trygdet og fire prosent oppgir ”annet” som kilde til livsopphold. Det er ingen vesentlige forskjeller mellom kommunene.

Til sammen er 83 prosent av innflytterne til Valdres yrkesaktive. For alle kommunene unntatt Etnedal, er dette 4-10 prosentpoeng lavere enn det som ble rapportert for kvinner i denne aldersgruppen i forbindelse med siste folke- og bolig telling (SSB 2001). Det er vanlig at innflytterkvinner til distriktskommuner sjeldnere enn bofaste er sysselsatt (Grimsrud og Sørli 2004). Det er ikke så unaturlig at de bofaste som regel har høyere yrkesfrekvens enn innflyttere. Mange har kanskje forblitt bofaste nettopp på grunn av at de har hatt en jobb. Som vi skal se senere i dette kapitlet flytter mange kvinner til Valdres uten å ha en jobb. Dette er et fenomen som ikke er like vanlig blant menn. Menn kan i mindre grad regne med å bli forsørget av sin partner.

Arbeidssøkere

Ni prosent av kvinnene er arbeidsledige/arbeidssøkere. Av disse utgjør de helt ledige seks prosent, og to prosent er midlertidig ansatt, og den siste prosenten er studenter. Dette er et høyt ledighetstall sammenliknet med offisielle ledighetstall for Valdres, og kan komme av at ledigheten er høyere blant innflytterkvinner enn blant den arbeidsstyrken ellers. Mange flytter som nevnt til Valdres uten å ha en jobb på forhånd (jf. figur 5.4). Den høye ledighetsprosenten kan også reflektere at ikke alle kvinner melder seg som arbeidsledige, selv om de i realiteten er arbeidssøkende. Noe ledighet kan skjules bak ”hjemmearbeidende” og ”student”.

De som var arbeidssøkende ble bedt om å vurdere sjansene for å få en jobb de liker i Valdres. (se tabell 5.2). Av de 37 kvinnene som oppgir at de er arbeidssøkende, mener 68 prosent at det finnes svært få jobber innenfor reiseavstand som passer til kvalifikasjonene. 41 prosent mener at det er vanskelig å få jobb som innflytter fordi en må kjenne de som driver virksomhetene.

Tabell 5.2 *Hvordan vurderer du sjansene for å få en jobb du liker i Valdres? Antall respondenter er 37, men det er flere svar pr respondent.*

	Antall	Prosent
Det er gode sjanser for å få jobb her	3	8
Det er like gode/dårlige sjanser her som andre steder	8	22
Jeg tror jeg har større sjanse for å få jobb her enn andre steder	2	5
Det finnes svært få jobber innenfor rimelig reiseavstand som passer til mine kvalifikasjoner	25	68
Det finnes svært få jobber som lar seg kombinere med å ha små barn	3	8
Det er vanskelig å få jobb som innflytter, fordi en må kjenne de som driver virksomhetene	15	41
Det er vanskelig for kvinner å få jobb i Valdres innenfor mitt arbeidsfelt	5	14
Jeg har ikke de egenskaper/kvalifikasjoner som etterspørres	5	14
Sum	66	180

Hjemmearbeidende

De som er hjemmearbeidende (til sammen 49 kvinner) på hel- eller deltid ble spurt om de ønsker seg (mer) lønnet arbeid. Det mest vanlig svaret er ”nei, fordi jeg foretrekker å være hjemme mens barna er små”, og i samme gate: ”Jeg ønsker ikke å få (mer) lønnet arbeid nå, men det kan bli aktuelt senere” (se tabell 5.3).

Tabell 5.3 Ønsker du å få deg (mer) lønnet arbeid, slik hverdagen din er pr. i dag? Antall respondenter er 49, men det er flere svar pr respondent.

	Antall	Prosent
Nei, fordi		
jeg er fornøyd med situasjonen slik den er.	7	14
jeg foretrekker å være hjemme med barna mens de er små.	19	39
Nei, av andre årsaker.	2	4
Ja, men det er vanskelig å få til fordi		
det finnes ikke jobber innenfor rimelig reiseavstand som passer til mine kvalifikasjoner.	3	6
det er svært få jobber som lar seg kombinere med å ha små barn.	5	10
kvaliteten/åpningstidene på barnehage og/eller SFO er ikke tilfredsstillende.	3	6
Annet	4	8
Jeg ønsker ikke å få (mer) lønnet arbeid nå, men det kan bli aktuelt senere	19	39
Sum	62	126

De som er under utdanning

De som er under utdanning ble spurt om de regnet med å få jobb i Valdres etter at de er ferdige med utdannelsen. Av de 45 kvinnene som var under utdanning, oppgir 36 prosent at de har en jobb som venter, og 20 prosent har en jobb ved siden av studiene som de kan fortsette i når de er ferdige (se tabell 5.4). Til sammen to tredeler av studentene jobber ved siden av studiene.

Tabell 5.4 Regner du med å få jobb i Valdres etter at du er ferdig? Prosent av 45 respondenter.

	Prosent
Ja, jeg har en jobb som venter på meg	36
Ja, jeg har jobb ved siden av studiet som jeg kan fortsette i	20
Jobb får jeg nok, men ikke en som passer til utdannelsen min	7
Jeg studerer primært fordi jeg synes det er interessant. Å få jobb er ikke så viktig	0
Nei, jeg tror ikke det finnes jobber som passer til utdannelsen min i Valdres/i nærheten av der jeg bor	7
Nei, jeg vil helst jobbe et annet sted enn i Valdres	4
Nei, av andre årsaker	2
Vet ikke	13
Uoppgitt	11
Sum	100

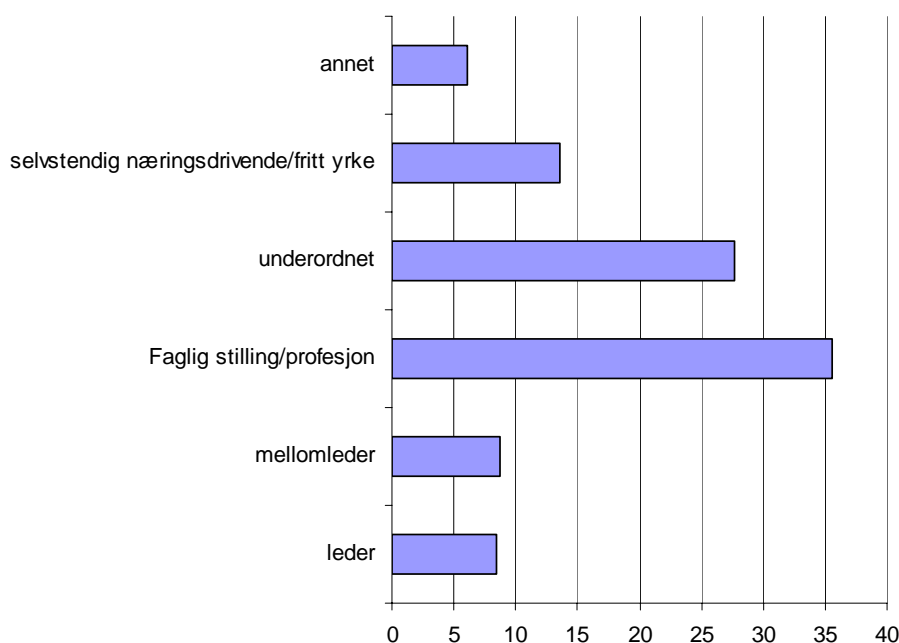
5.2 Hva slags jobber har innflytterkvinnene?

Det største yrkesfeltet for innflytterkvinner er helse- og sosialtjenester, veterinærtjenester (se tabell 5.5). Deretter er det undervisning, varehandel, offentlig forvaltning og primærnæringer. Hele 12 prosent har svart ”annet”. Næringskategoriene er hentet fra Standard for næringsklassifisering og er ment å skulle dekke alle yrker. Men det er ikke alltid like lett å vite hvilken næring en tilhører ut fra denne standarden. Hver fjerde kvinne har mer enn ett yrke (25 prosent).

Tabell 5.5 Hvilken næring arbeider du innenfor? Prosent av 344 respondenter. Det er flere svar pr respondent.

	Prosent
Jordbruk, skogbruk, fiske, jakt og viltstell	11
Industri	2
Kraft- og vannforsyning	1
Bygge- og anleggsvirksomhet	1
Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater	12
Hotell- og restaurantvirksomhet	10
Transport og kommunikasjon	1
Finansiell tjenesteyting, bank og forsikring	3
Eiendomsdrift, utleievirksomhet, tjenester som hovedsakelig er innrettet mot nærings- og arbeidsliv	6
Offentlig forvaltning kommune, fylkeskommune, stat	11
Undervisning	16
Helse- og sosialtjenester, veterinærtjenester	28
Andre sosiale og personlige tjenester	6
Internasjonale organer og organisasjoner	1
Annet	14
Sum	123

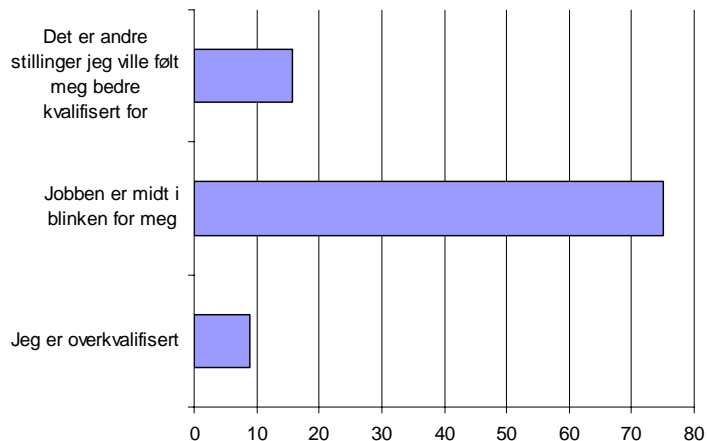
Figur 5.1 viser at hele 36 prosent av kvinnene har faglige stillinger; dvs. stillinger som i regelen krever en spesiell utdanning eller fagkunnskap. Typiske yrker innen for denne kategorien er lærere, sykepleiere, økonomer, saksbehandlere osv. 28 prosent har en underordnet stilling, og mest vanlig er denne type stilling innenfor varehandel og helsesektoren. Fjorten prosent er selvstendig næringsdrivende - mest typisk innenfor primærnæringer og privat tjenesteyting. Mellomledere og ledere er det henholdsvis ni og åtte prosent av, og er oftest å finne i hotell- og restaurantnæringen. Seks prosent har ikke funnet disse kategoriene tilfredsstillende, og har svart ”annet”.

Figur 5.1 Hva slags stilling har du? Har du flere typer stillinger, velg den du synes er viktigst. Prosent av 346 respondenter.

Tre firedeler synes at jobben er midt i blinken for dem (figur 5.2). Selvstendig næringsdrivende, ledere og de som har faglige stillinger er oftere i denne gruppen enn mellomledere, underordnede og ”annet”. Ni prosent mener de er overkvalifisert for jobben. I denne gruppen er ledere og underordnede noe overrepresentert. 16 prosent oppgir at det er andre stillinger de ville følt seg bedre kvalifisert for.

Figur 5.2 Hvordan passer stillingen til dine kvalifikasjoner? Prosent av 332 respondenter.

De som jobber innen undervisning, offentlig forvaltning og finansiell tjenesteyting er oftere fornøyd enn andre.

De med den mer enn fire år på universitet/høgskole mener oftere enn andre at de er overkvalifisert. De med grunnskole eller videregående oppgir oftere enn andre at det er andre jobber de ville følt seg bedre kvalifisert for. Det er de med lavere grads høgskoleutdanning som er mest fornøyd.

Mest fornøyd med jobben er kvinner i Sør-Aurdal og Etnedal, minst fornøyd er de i Øystre Slidre og Vestre Slidre - der svarer de oftest at det andre jobber de ville følt seg kvalifisert for.

5.3 Deltidsarbeid

Vel halvparten av de yrkesaktive kvinnene jobber deltid. Deltidsbrøken varierer kraftig fra 10 prosent til 98 prosent. I tabell 5.6 er stillingsbrøkene gruppert.

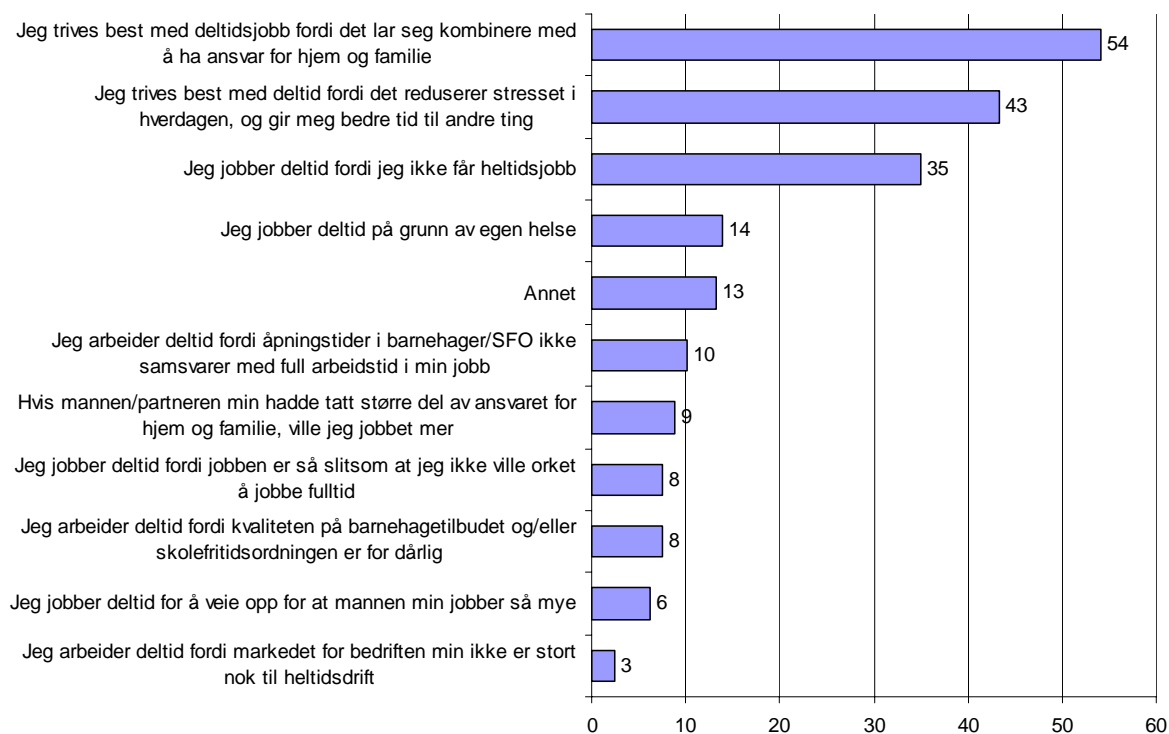
Tabell 5.6 *Hvilken stillingsbrøk har du? Gruppert. Prosent av 324 respondenter.*

Stillingsbrøk	Prosent
Mindre enn 50 prosent	9
50 prosent	9
Mellom 51 og 60 prosent	7
Mellom 61 og 79 prosent	9
80 prosent	9
Mellom 80 og 100 prosent	5
Sum	48*

*Alt i alt har 52 prosent oppgitt å ha deltidsarbeid, men bare 48 prosent har oppgitt stillingsbrøk

Hva er grunnen til at halvparten av kvinnene velger deltid? Figur 5.3 viser at det er tre begrunnelser som skiller seg ut med høy svarprosent. De to hyppigste svaralternativene er frivillig deltid henholdsvis på grunn av barn/familie og på grunn av tid til andre ting. Det er grunn til å merke seg at hele 35 prosent jobber deltid fordi de ikke får heltidsjobb.

Kvinnene kunne krysse av på flere svaralternativer. Det er fire knipper av svar som går igjen, og som til sammen forklarer 58 prosent av variansen. Første knippet er alternativene ”*hvis mannen min hadde tatt større del av ansvaret for hjem og familie, ville jeg jobbet mer*” og ”*jeg jobber deltid for å veie opp for at mannen min jobber så mye*”, og i noe mindre grad er disse to svarene også kombinert med *åpningstider i barnehagen*. Dette svarknipet forekommer oftere hos kvinner som lever i en kjernefamilie med mann og to eller flere barn. Hun har som regel videregående skole som høyeste fullførte utdanning. Det er typisk Konserva som begrunner deltid på denne måten.

Figur 5.3 *Hvis du er ansatt på deltid, og/eller driver egen virksomhet på deltid, hva er grunnen til det? Prosent av 156 respondenter. Flere svar pr respondent.*

Svarkjede nummer to er de som har svart at de jobber deltid pga at de har en *slitsom jobb*, eller på grunn av *egen helse*. Også dette svarknippet er kombinert med *ansvar for hjem og familie og tid til andre ting*. I likhet med de som svarte på første svarknippe, er også disse kvinnene for det mest å finne blant kjernefamiliene med mann og barn (men antall barn har ikke noe å si her). Også dette knippet er typisk for Konserva.

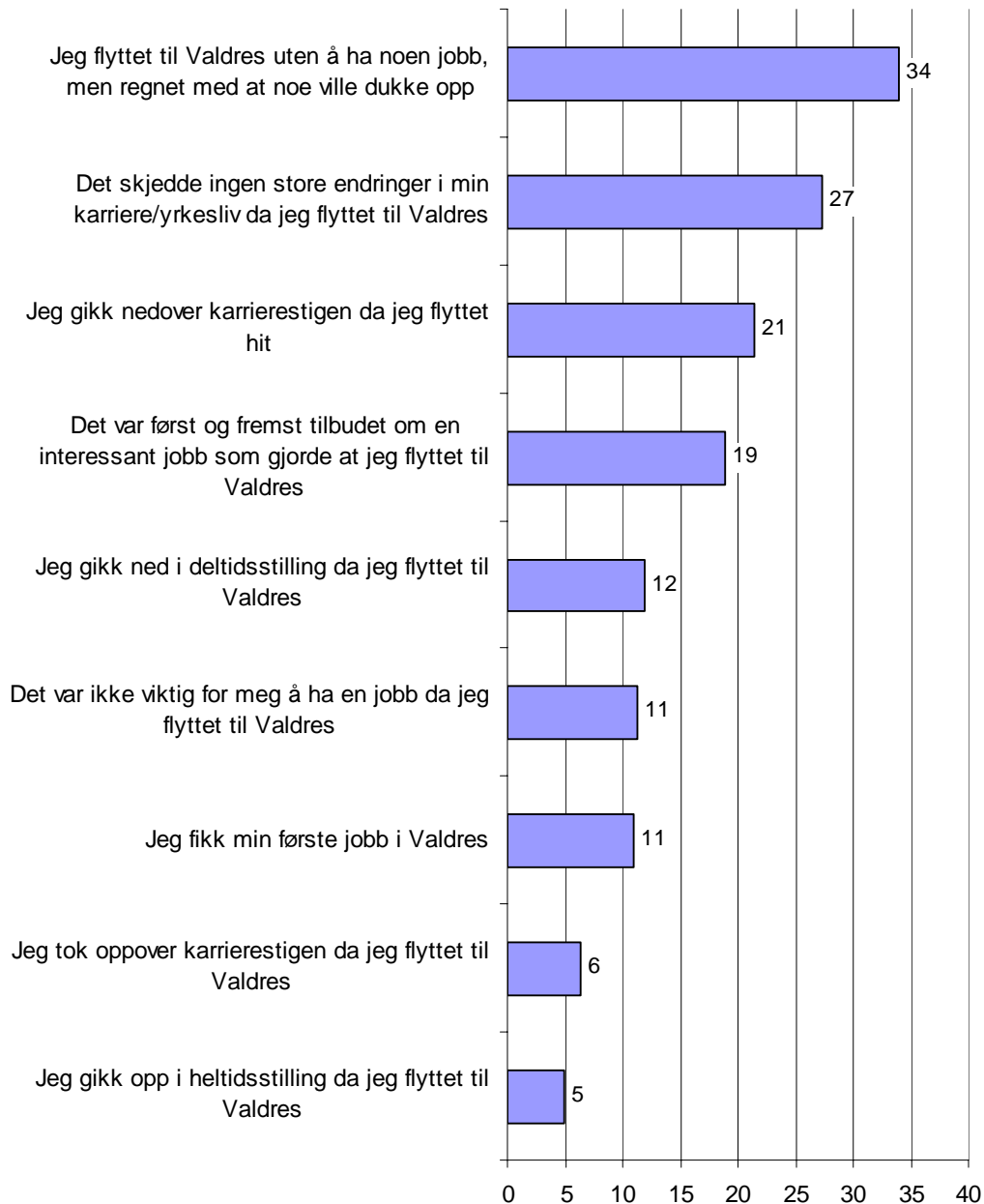
Svarkjede nummer tre handler om ”*annet*”, *åpningstider i barnehagen, kvaliteten på barnehagen/sfo og jeg får ikke får heltidsjobb*. Også denne deltidsarbeidende kvinnen har barn, men hun har ikke alltid en mann. Hun oppgir ofte ”*annet*” som kilde til livsopphold, eller at hun midlertidig ansatt. Hun er ofte blant de som har kjæreste uten å bo sammen og blant de som er skilt/separert/enke. I motsetningen til de to forrige svarknippene er ikke denne avgrenset til Konserva-kvinnene.

Svarkjede fire er de som svarer *får ikke jobb og markedet for min bedrift er for liten*. Dette svarknippet assosieres helst med de som ikke har barn, midlertidig ansettelsesforhold og/eller trygdet. Heller ikke dette er avgrenset til Konserva.

5.4 Gir man opp karrieren når man flytter til Valdres?

Bare et fåtall på seks prosent gikk oppover karrierestigen da de flyttet (se figur 5.4). Fem prosent gikk opp i heltidsstilling. Dette er et lavt tall tatt i betraktning at jobb er et flyttemotiv for 35 prosent i denne undersøkelsen, og at 19 prosent svarer at jobb var den *primære* årsaken til at de flyttet til Valdres. Man forestiller seg ofte at man går oppover karrierestigen når man oppgir jobb som flyttemotiv. 11 prosent oppga at de fikk sin første jobb da de flyttet til Valdres (som må kunne sies å være det første skritt ”opp” i en yrkeskarriere). 27 prosent mente imidlertid at det ikke skjedde så store endringer i yrkeskarrieren da de flyttet.

Figur 5.4 viser at en tredel av de (yrkesaktive) kvinnene flyttet til Valdres uten å ha noen jobb på forhånd; de regnet med at noe ville dukke opp. For disse var egen karriere åpenbart ikke viktig. Elleve prosent sier det ikke var viktig å ha en jobb. Hver femte kvinne gikk nedover karrierestigen da hun flyttet til Valdres, og 12 prosent gikk ned i deltid.

Figur 5.4 Ble ditt forhold til karriere og yrkesliv endret da du flyttet til Valdres? Prosent av 345 respondenter. Flere svar pr respondent.

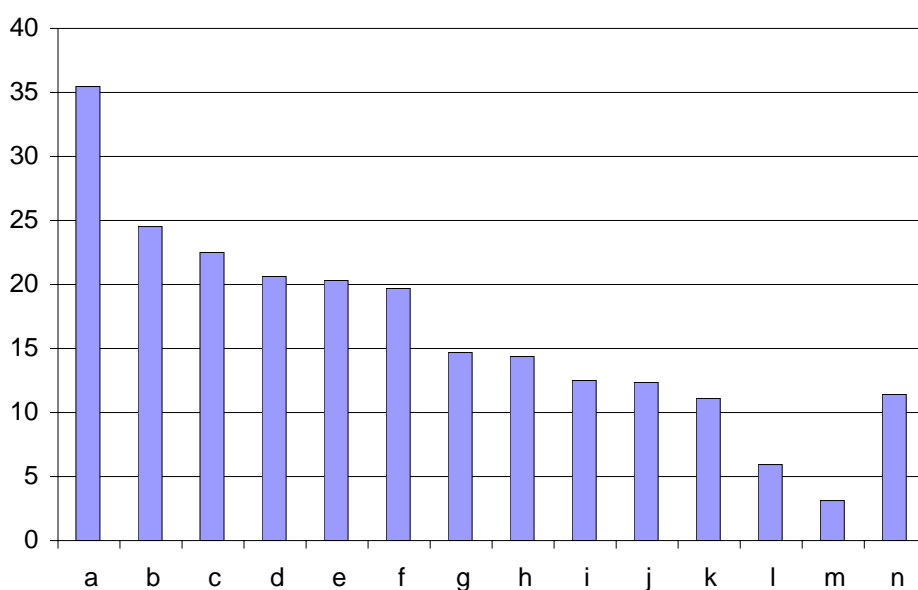
Noen kombinasjoner er mer vanlige enn andre: Konserva kombinerte det å gå ned i deltid og nedover karrierestigen da hun flyttet til Valdres. I tillegg sier hun at ”jeg regnet med at noe ville dukke opp”. De som har denne kombinasjonen er ofte å finne blant de over 40 år, blant de som er oppvokst i Valdres, de som har videregående skole eller kort høyskoleutdanning som høyeste fullførte utdanningsnivå, og blant de som flyttet på grunn av kjæreste og at barna skulle ha det trygt og godt.

Den andre vanlige Konserva-kombinasjonen er ”Jeg regnet med at noe ville dukke opp” og ”jeg gikk ned i deltid”. Disse har gjerne videregående skolehøyeste utdanningsnivå. De har

sjelden selv tilknytning til Valdres gjennom oppvekst eller slekt, men snarere gjennom kjæreste, hytte eller ferie. Hun hadde ikke jobb som flyttemotiv, men var opptatt av at barna skulle ha en trygg og god oppvekst, hun ville realisere sine drømmer, setter pris på rolig tempo eller hun flyttet på grunn av at kjæresten bodde i Valdres.

Den tredje svarknippet står Moderna for: Hun gikk ”oppover karrierestigen” og ”opp i heltid”. Dette svarknippet assosieres oftest med flyttere til Nord-Aurdal, Øystre Slidre eller Vang, og de var ofte å finne blant single uten barn. Videre flyttet de til Valdres pga jobb, for å overta gårdsbruk og på grunn av naturen.

”Jeg fikk min første jobb i Vadres” står som regel alene som svaralternativ, også denne er det Modernaene som står for.

- a** Jeg er ikke så interessert i å gjøre karriere. Bare jeg har en jobb, er det bra nok for meg.
- b** I Valdres er det mange muligheter for flersysleri/mange muligheter til å spe på inntekten med f.eks. hytteutleie, kunst og håndverk, gårdsturisme, salg av fisk, bær, o.l.
- c** I Valdres er det mer akseptert at kvinner nedprioriterer egen karriere til fordel for familien, enn i mer bymessige strøk.
- d** Det er ikke mangel på jobber i Valdres - det er mangel på interessante jobber.
- e** Jeg reduserer heller på jobbkrava, enn å flytte herifra.
- f** Det er gode muligheter for arbeid og karriere i Valdres
- g** Valdres har store potensialer for å utvikle arbeidsplasser, og jeg ser lyst på muligheten for interessante jobber i framtiden.
- h** Det er mange muligheter for gode jobber hvis en er villig til å pendle.
- i** Om bare bedriftene og virksomhetene hadde tatt kompetanseutvikling og personalpolitikk på alvor, hadde det vært mange interessante stillinger her.
- j** Begrensede karrieremuligheter for meg selv, gjør at jeg/vi kommer til å flytte fra Valdres.
- k** Det store omfanget av rekruttering innenfor nettverk av slekt, venner og kjente, begrenser mine muligheter til å få interessante jobber/stillinger.
- l** Begrensede karrieremuligheter for ektefelle/samboer, gjør at vi trolig kommer til å flytte fra Valdres.
- m** Tradisjonelle holdninger til hva kvinner kan og bør gjøre, begrenser mine muligheter til å få interessante jobber/stillinger.
- n** Ubesvart (ingen av svaralternativene)

Figur 5.5 Vi har listet opp noen utsagn som går på sysselsetting, arbeid og karriere i Valdres. Vennligst kryss av de utsagnene du er enig i/ synes passer for din egen del. Prosent av 423 respondenter. Flere svar pr respondent.

Figur 5.5 viser at vel 35 prosent av kvinnene er ikke interessert i å gjøre karriere. Bare de har en jobb så er det greit. Nesten 25 prosent er enig i at det er mange muligheter til å spe på inntekten med tilleggsnæringer som f.eks. hytteutleie, kunst og håndverk, turisme, salg av bær etc. Den tredje mest avkryssede utsagnet var at det i Valdres er mer akseptert at kvinner nedprioriterer egen karriere til fordel for familie. Det utsagnet med færrest avkryssninger gjelder ”Tradisjonelle holdninger til hva kvinner kan og bør gjøre, begrenser mine muligheter til å få interessante jobber/stillinger”. Det er interessant at så få er enige i dette. Det stemmer godt med svarene i undersøkelsen blant potensielle tilflyttere til Valdres og Hallingdal (Grimsrud 2005). Sammen er det et tegn på at den tradisjonelle forestillingen om at arbeidslivet i Valdres ikke er like tilpasset kvinner som menn - eller at det er vanskeligere for kvinner enn for menn å få jobb i Valdres/distriktene - ikke er særlig utbredt. Derimot ser det ut til å være utbredt at tradisjonelle kjønnsroller står sterkere generelt sett i Valdres.

Alle utsagn som gikk på begrensede muligheter for en selv eller partner, eller at rekrutteringsmekanismene favoriserer innfødte, har fått relativt få svar. Dette henger nok sammen med at karriere er ikke førsteprioritet for flesteparten. Det er imidlertid viktig å ikke glemme denne gruppen av ”karrieredamer” - eller ”karrierefamilier”. Som nevnt i kapittel 4 viser mange undersøkelser av potensielle tilbakeflyttere og tilflyttere at ”et interessant arbeid” er betingelsen som må innfris før tilflytting kan skje. Det er forskjell på gruppen som bor utenfor Valdres med ønske om å flytte dit, og de som faktisk har flyttet til Valdres.

5.5 Er det mindre mas i Valdres?

I følge respondentene er det ikke det (se tabell 5.7). Hele 40 prosent mener det ikke er noen forskjell fra bymessige strøk (og her er undervisningsjobber sterkt representert). Fire prosent synes det er et høyere tempo i arbeidslivet i Valdres enn i mer bymessige strøk. ”Bare” 18 prosent mener at det er mindre stress og mas på jobben i Valdres. Disse jobber relativt ofte innen offentlig forvaltning, forretningsmessig tjenesteyting eller varehandel. De er sterkt representert blant de som kommer fra Osloområdet. I tillegg mener 16 prosent at tempoet generelt er lavere, men at det ikke gjelder akkurat deres jobb. Disse kvinnene er sterkt representert innenfor helsesektoren og hotell- og restaurantvirksomhet.

21 prosent sier de ikke har sammenlikningsgrunnlag fra byer.

Svarene varierer også med utdanningsnivå, der de med embetseksamen peker seg ut ved å mene at det ikke er særlig forskjell. Svarene varierer ikke etter kommune.

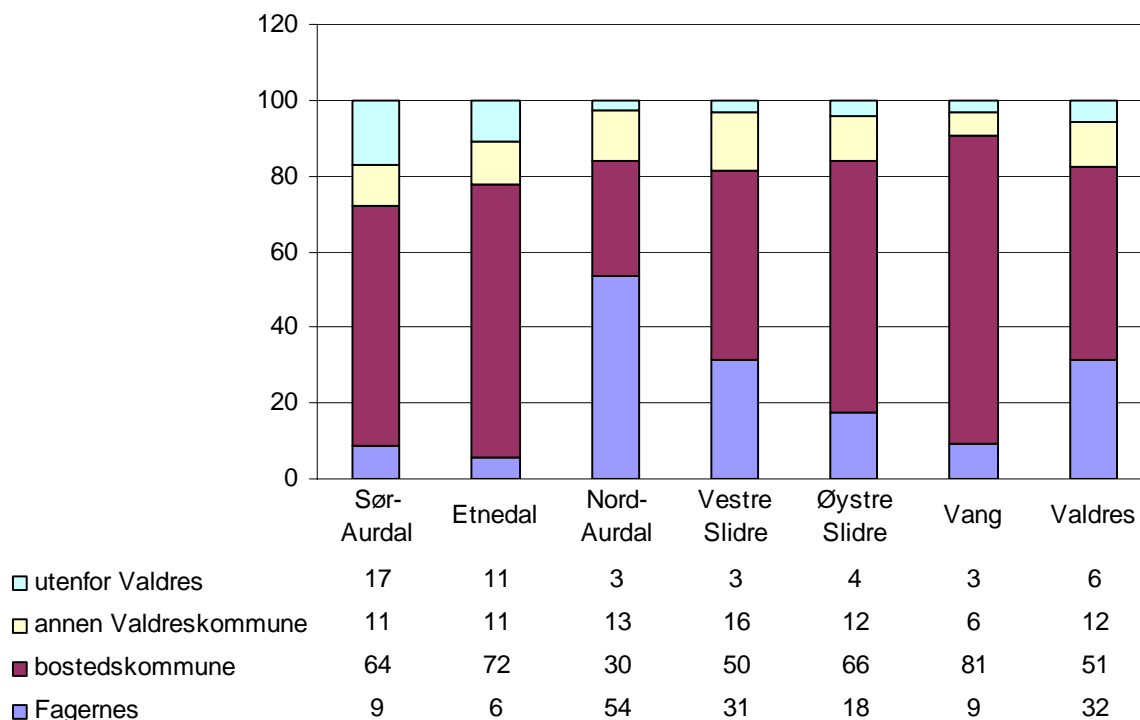
Tabell 5.7 Mange mener at det er et lavere tempo i arbeidslivet i Valdres enn i byene. Stemmer det med din erfaring? Prosent av 341 svar.

	Prosent
Ja, det er mindre stress og mas på jobben her i Valdres	18
Ja, jeg tror generelt at tempoet er lavere, men det gjelder ikke min jobb	16
Nei, jeg synes ikke det er så stor forskjell	40
Nei, tvert imot	4
Jeg har ikke arbeidserfaring fra by	21

5.6 Korte arbeidsreiser for de fleste, lange for noen.

Åtte prosent jobber hjemme, 37 prosent har mindre enn 10 minutter til jobb og 20 prosent bruker mellom 10 og 15 minutter. Altså bruker 66 prosent - to tredeler - mindre enn et kvarter til jobben. 27 prosent har mellom et kvarter og tre kvarter til jobben. De resterende 4 prosent har lenger arbeidsreiser (se figur 5.6).

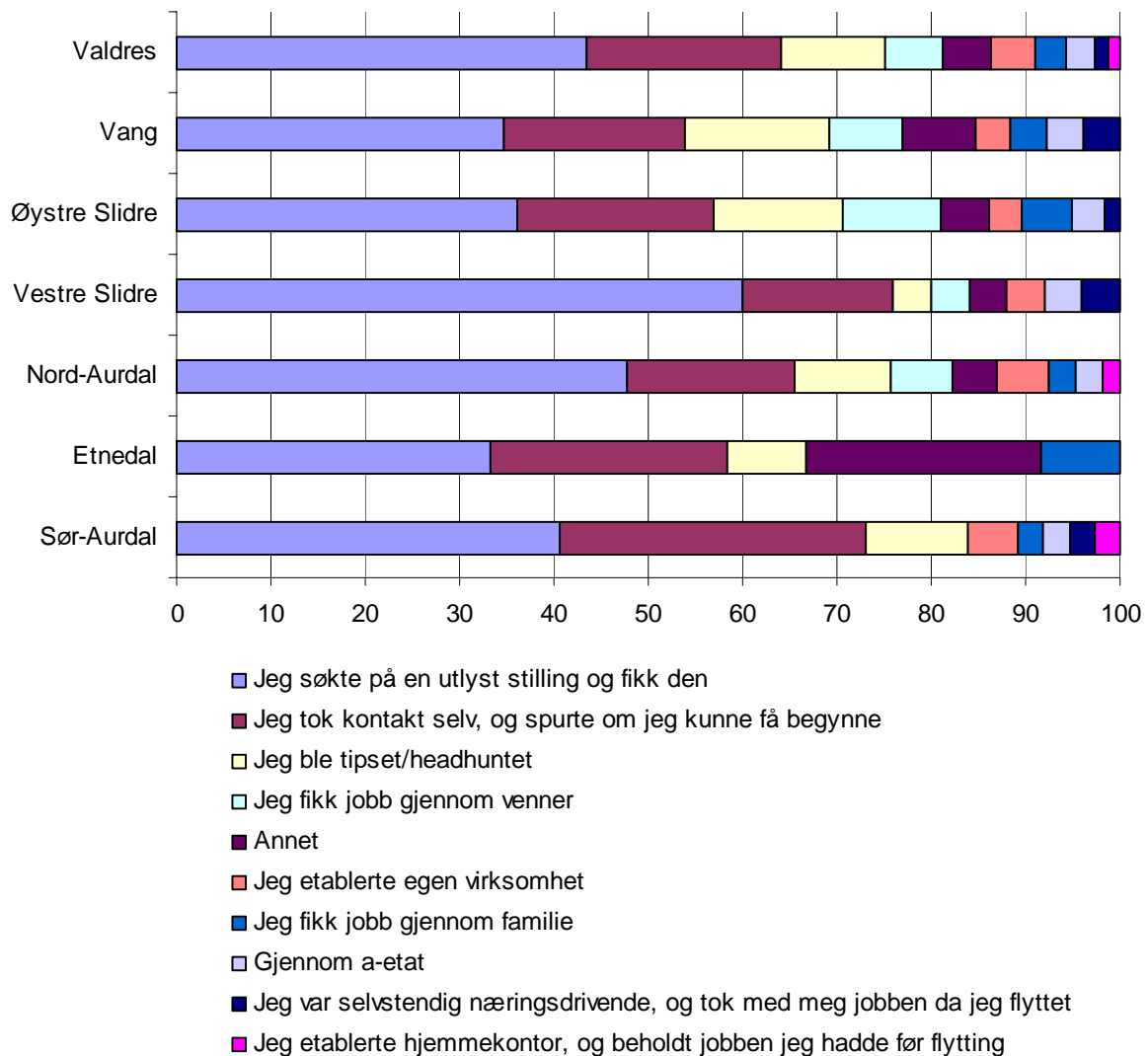
74 prosent jobber i bostedskommunen sin, dette varierer fra 50 prosent i Vestre Slidre til 84 prosent i Nord-Aurdal (fremkommer ikke direkte av figur 5.6). Til sammen 32 prosent jobber i Fagernes, som har størst innpendling fra Vestre Slidre. Relativt størst pendling ut av Valdres finner i Sør-Aurdal og Etnedal.

Figur 5.6 Hvor ligger arbeidsplassen din? Etter bostedskommune. Prosent av antall respondenter i hver kommune (47 i Sør-Aurdal, 18 i Etnedal, 145 i Nord-Aurdal, 32 i Vestre Slidre, 68 i Øystre Slidre, 32 i Vang, 342 i Valdres)

5.7 Hvordan fikk innflytterkvinnene jobb i Valdres?

Veldig mange flyttet til Valdres uten å ha noen jobb - de regnet med at det ville dukke opp. De som hadde jobb da de kom, ble bedt om å fortelle hvordan de fikk jobben (se figur 5.7). Det mest vanlige er å søke på en utlyst stilling (43 prosent). Lærere er sterkt representert her, og de med utdanning ut over videregående, og tilbakeflyttere. Overraskende nok er de uten tidligere tilknytning til Valdres ikke spesielt sterkt representert i denne gruppen. I tillegg var det noen få som fikk jobb gjennom aetat (3%). Til sammen har således 46 prosent av kvinnene fått jobb gjennom ”offisielle kanaler”.

Figur 5.7 Hvis du hadde jobb i Valdres da du flyttet hit, hvordan fikk du den? Etter kommune. Prosent av antall respondenter i hver kommune (37 i Sør-Aurdal, 12 i Etnedal, 107 i Nord-Aurdal, 25 i Vestre Slidre, 58 i Øystre Slidre, 26 i Vang, 265 i Valdres)

Den andre drøye halvparten har fått jobb gjennom andre kanaler, og da er det mest vanlige å ta kontakt selv (21%), eller bli tipset/headhundet (11%). Seks prosent fikk jobb gjennom venner og tre prosent gjennom familie. Disse kanalene er mer vanlig å bruke blant de som jobber i varehandel, hotell og restaurant og i helsesektoren. Disse kanalene brukes i

overraskende liten grad av tilbakeflytterne, men ofte blant de som har tilknytning gjennom kjæreste.

En liten gruppe på til sammen åtte prosent startet egen arbeidsplass, enten ved bedriftsetablering (5%), ved å ta med jobben (2%) eller ved å etablere hjemmekontor (1%). Dette er relativt sjelden blant tilbakeflyttere. Mest vanlig er de blant de uten høyskoleutdanning og de som bor på gård. Disse arbeidsplassene er gjerne innenfor næringene ”annet” og ”personlig og sosiale tjenester”. Variasjonene mellom kommune i figur 5.7 er ikke signifikante.

5.8 Landbrukskvinner

Til sammen 95 kvinner eller 22,5 prosent av respondentene bor på gård. Av disse har 55 en kombinert skog- og jordbrukseiendom, hvorav 47 også har støl. 31 har rene jordbrukseiendommer, fem har rene skogbrukseiendommer og fire har oppgitt å bare ha støl. Det framgår av tabell 5.8 at de fleste eiendommene er store og at de har støl. Det er relativt færre i Nord-Aurdal som bor på gård enn i de øvrige kommunene (tabell 5.9). Dette gjenspeiler næringsstrukturen i kommunene; det er relativt færre i landsbruksnæringen i Nord-Aurdal.

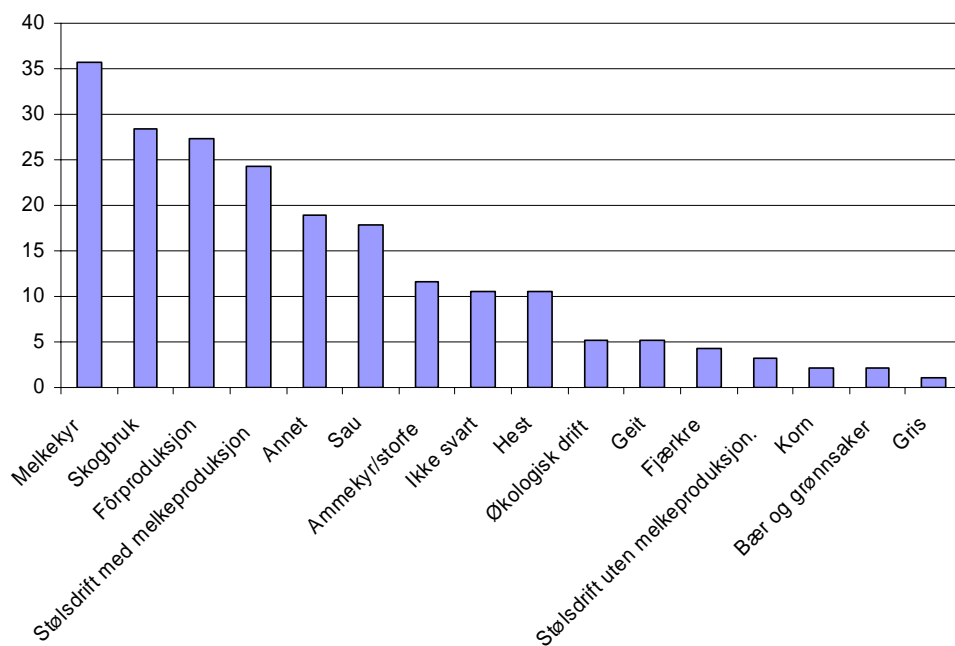
Tabell 5.8 Hvilken type gårdsbruk har du? Antall.

	Jordbrukseiendom	Skogbrukseiendom
I alt	86	60
Herav under 20 daa	13	
Herav over 20 daa	73	
under 200 daa		16
over 200 daa		44
Med støl	59	55

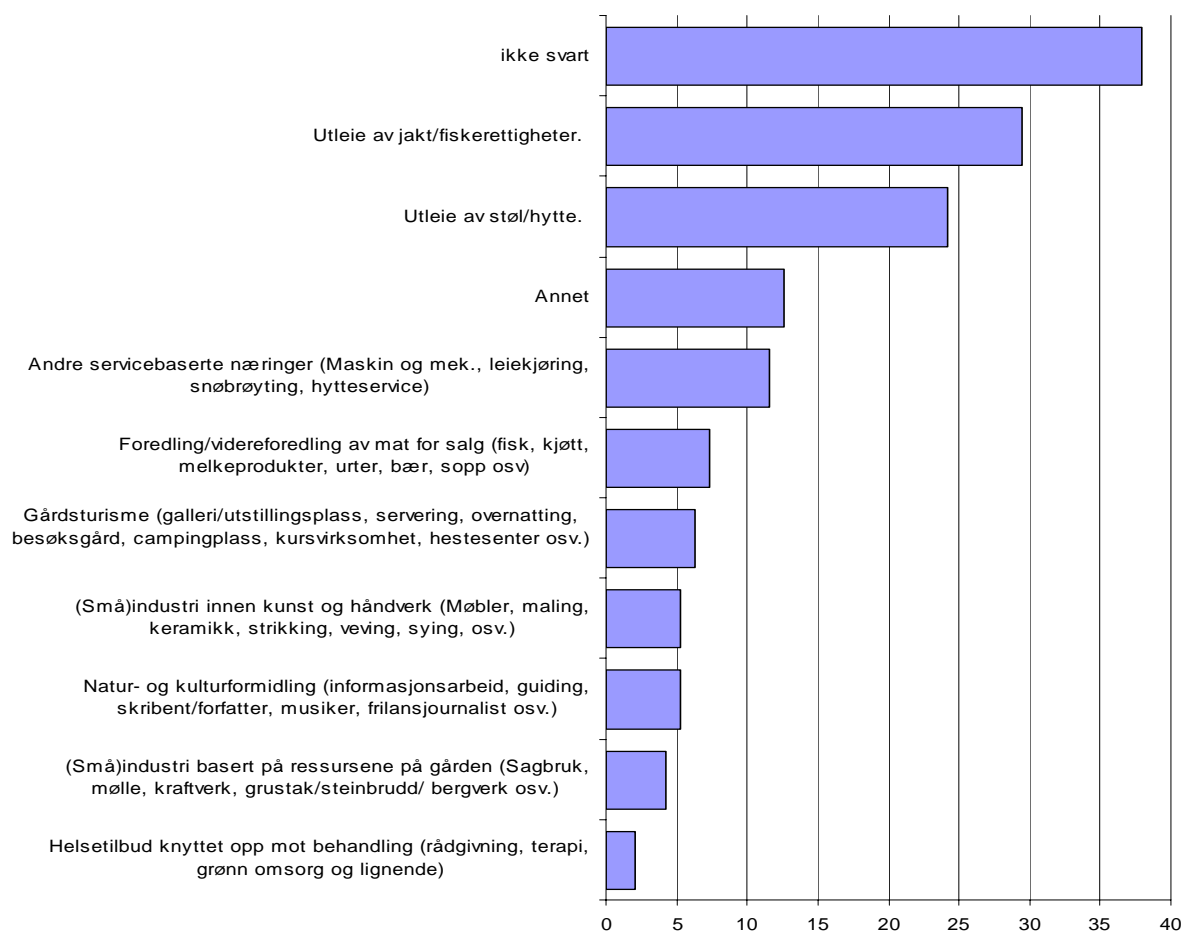
Tabell 5.9 Antall og prosent av alle respondenter (423) som bor på gård. Etter kommune.

	antall	prosent av
Sør-Aurdal	16	24
Etnedal	7	28
Nord-Aurdal	29	17
Vestre Slidre	11	28
Øystre Slidre	19	26
Vang	11	28
Uoppgitt kommune	2	0,5
Valdres	95	22,5

73 prosent av landbrukskvinnene bor i eget hus på tunet, ni prosent bor i eget hus atskilt fra tunet og 18 prosent bor i generasjonsbolig på tunet.

Figur 5.8 Hvilke dyr og type produksjon er det på gården? Prosent. Flere svar pr respondent. Antall respondenter = 95.

Figur 5.9 Hvilke andre næringsgreiner drives på gården/i tilknytning til gårdsbruket? Prosent. Flere svar pr respondent. Antall respondenter = 95.

Figur 5.8 viser hvilke dyr og typer produksjon det er på innflytterkvinnenes gårder. Merk at ca 10 prosent av landbrukskvinnene ikke har svart på dette spørsmålet. Det kan komme av at svaralternativet ”ingen produksjon” ikke er oppgitt i spørreskjemaet. Figuren viser for øvrig at melkekyr, skogbruk, forproduksjon og stølsdrift med melkeproduksjon mest vanlig. Det er også meget vanlig at et og samme bruk har kombinasjoner av alle, eller noen av disse fire produksjoner. Andre kombinasjoner forekommer også. ”Annet” er et hyppig svar i figur 5.8. Trolig er ”annet” tilleggsnæringer de har på gården. Disse er nærmere spesifisert i figur 5.9 nedenfor. Også på dette spørsmålet er andelen som ikke har svart stor. Det kommer nok i hovedsak av at de ikke har tilleggsnæringer på gården. Figur 5.9 viser imidlertid at de mest vanlige tilleggsnæringer er utleie av jakt/fiskerettigheter og utleie av støl/hytte.

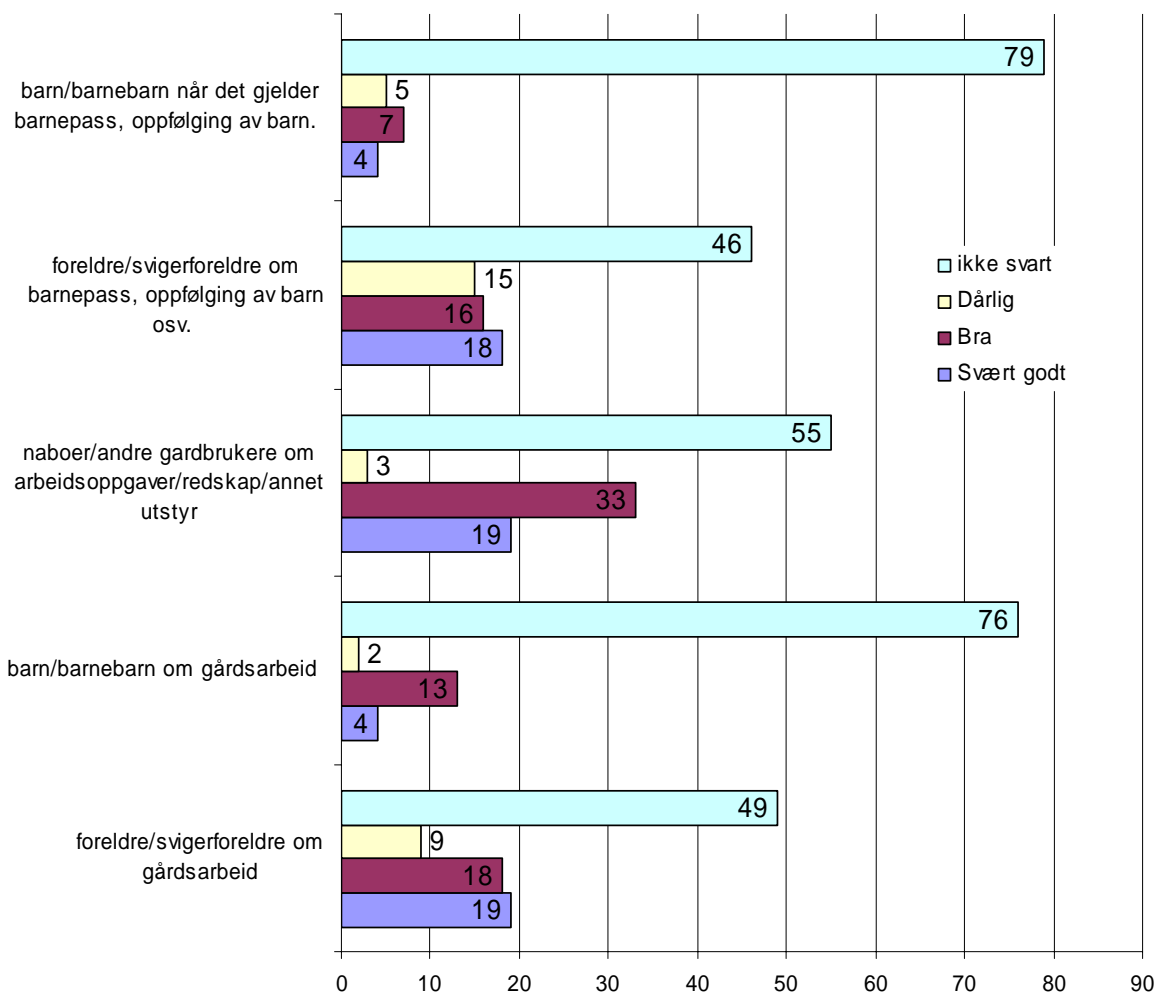
Det mest vanlig er å drive gården sammen med ektefelle/samboer, deretter at ektefelle/samboer driver gården alene, jf tabell 5.10 nedenfor. To prosent synes de får for mye hjelp/samarbeider for mye med andre. 87 prosent synes de får passe hjelp/samarbeid, og 11 prosent synes de får for lite hjelp/samarbeider for lite med andre.

Tabell 5.10 Hvem driver gården? Prosent. Flere svar pr respondent. Antall respondenter = 95.

Jeg driver alene	5
Jeg driver sammen ektefelle/samboer	43
Ektefelle/samboer driver alene	23
Jeg/vi driver sammen med foreldre/svigerforeldre/søsken	12
samdrift med andre	13
ikke svart	19

På spørsmål om hva de samarbeider om, og hvordan de vurderer samarbeidet, er kategorien som ikke har svart på spørsmålet alltid den største (se figur 5.10). Andelen som har latt være å svare varierer imidlertid fra det ene temaet til det andre. Det tar vi som et uttrykk for at problemstillingen ikke er særlig relevant for dem. At 79 kvinner ikke har svart på hvordan samarbeidet med barn/barnebarn er mht barnepass, er nok et uttrykk for at få har en så stor alderspredning på barna at dette er en relevant problemstilling. På alle samarbeidsområder er det flere som mener samarbeidet fungerer ”bra” eller ”svært godt” enn som mener at samarbeidet fungerer dårlig. Når samarbeidet fungerer dårlig, gjelder det oftere samarbeid med foreldre/svingerforeldre enn samarbeid med egen barn eller naboer/andre gårdbrukere.

Tabell 5.12 viser at også på spørsmålet om hvordan de vurderer sin egen rolle på gården/i drifta av gården, er det mange som ikke har svart. I hovedsak er det de som ikke selv deltar i drifta som har unnlatt å svare. Videre viser tabellen at når en ser bort fra *ikke svart*, er det *noe/middels* som er det hyppigste svaralternativet på mange utsagn.

Figur 5.10 Hvordan er samarbeidet med...? Antall. Totalt 95 respondenter.

Tabell 5.12 Hvordan vurderer du din rolle på gården/i drifta av gården? Antall

	Svært mye	Noe/middels	Svært lite	ikke svart
Hvor interessert er du i dagens drift av gården?	35	31	7	22
Hvor aktivt deltar du selv i drifta av gården?	23	28	22	22
Hvor mye er du blitt oppfordret til å ta aktiv del i gårdsdrifta?	18	31	14	32
Hvor godt kjenner du ressursene på gården/i utmarka og muligheter for videre drift	19	36	17	23
Hvor romslige er nærmiljøet til nye tanker omkring gårdsdrifta?	15	27	12	41
Ønsker du å delta i/skape annen landbruksrelatert (tilleggs)næring på gården?	18	25	18	34
- I hvilken grad får du anledning til dette?	9	29	15	42
Ønsker du å delta i/skape annen (tilleggs)næring som ikke er landbruksrelatert på gården?	15	17	25	38
- I hvilken grad får du anledning til dette?	12	15	17	51
I hvilken grad ønsker du sysselsetting/arbeid utenom gården?	29	24	8	34
I hvilken grad ønsker du hjelp til planlegging og etablering av ny næring/videreutvikling av eksisterende næring?	13	23	22	37

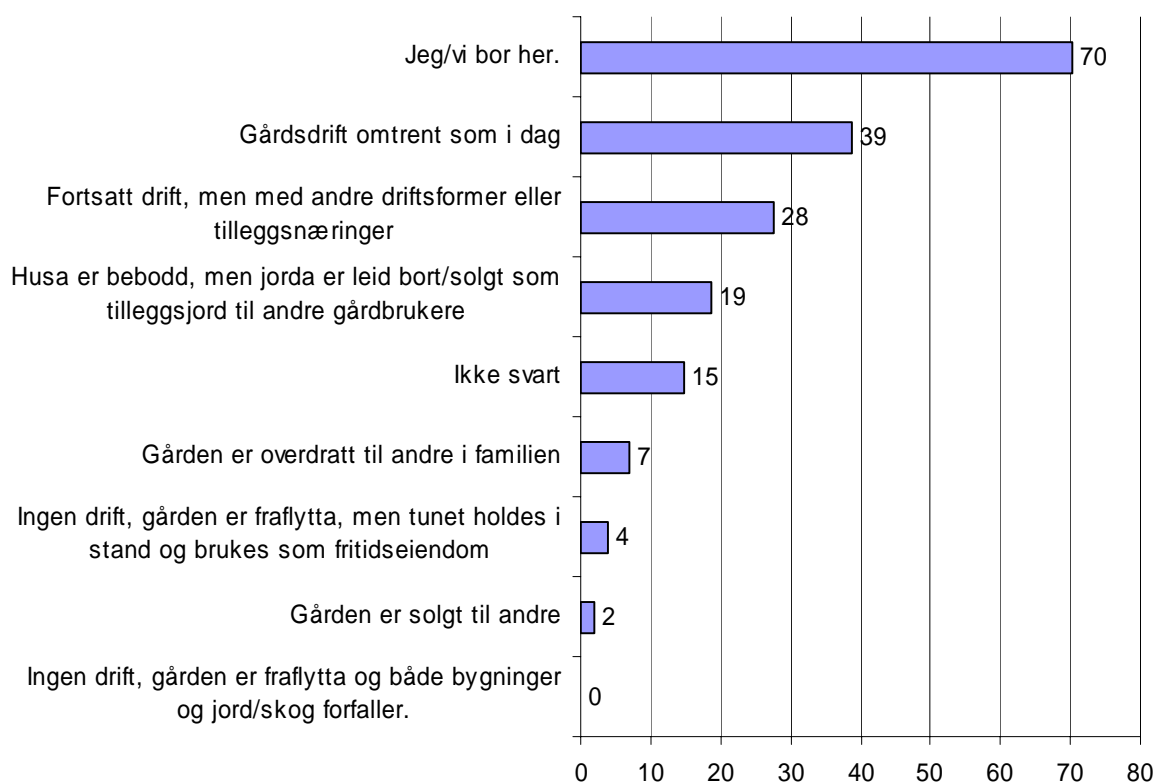
Om lag 30 prosent (eller 29 kvinner) oppgir at de i svært stor grad ønsker sysselsetting ut over gården. Av disse er det bare 14 som oppgir å ha sysselsetting utenom gården. Av de 24 kvinner som er middels interessert i sysselsetting utenom gården, er det bare 12 som har slik sysselsetting. Blant de som er lite interessert, er det bare to som har arbeid utenom gården.

Tabellen viser også at det ikke er samsvar mellom å ønske å skape næring på eller utenfor gården og det å få anledning til dette. Videre at 13 kvinner er svært interessert i hjelp til (videre-)utvikling av næringsvirksomhet på gården.

Hvordan er gårdsdrifta om 10 år?

70 prosent av landbrukskvinnene regner med de *bor* på gården ti år fram i tid. Sju prosent mener de har overdratt gården til andre i familien, to prosent tror de har solgt, og fire prosent tror gården brukes som fritidseiendom om ti år. I tillegg kommer 15 prosent som ikke har svart.

Bare 39 prosent mener gårdsdrifta er omtrent som i dag. Flesteparten av de som ser for seg endra drift, mener de har tatt i bruk nye driftsformer og/eller tilleggsnæringer. 19 prosent tror at jorda er leid bort eller solgt til andre.

Figur 5.11. *Hvordan tror du gårdsdriften ser ut 10 år fram i tid. Prosent. Flere svar pr respondent. Antall respondenter = 95*

Er landbrukskvinner mer bofaste/stabile tilflyttere enn andre kvinner?

67 prosent av de som bor på gård, flyttet til Valdres med utgangspunkt i at de skulle bli der for godt. Blant de som ikke bor på gård er tilsvarende prosent 42. På spørsmål om hvor lenge de tror de kommer til å bli boende i Valdres, svarer 61 prosent av de som bor på gård ”alltid”, mot 35 prosent blant de som ikke bor på gård. Det er ingen forskjeller mellom de som bare bor på gården, og på de som også er med i drifta av gården. Dersom de derimot har oppgitt å ha flyttet til Valdres fordi de selv skulle overta et gårdsbruk (12 kvinner), svarer alle at de flyttet for å bosette seg her for godt, og at de tror de alltid kommer til å bli boende i Valdres.

Trives landbrukskvinner bedre enn andre kvinner?

De som bor på gård hadde i mindre grad enn andre tilflyttere venner på stedet før de flyttet til Valdres. Det kommer av at veldig få av dem er oppvokst i Valdres. Også etter å ha bodd i Valdres en stund, oppgir landbrukskvinnene å ha mindre sosial omgangskrets enn andre tilflytterkvinner. Siden de sjelden er oppvokst i Valdres har de sjeldnere barndomsvenner der. De oppgir dessuten i mindre grad enn andre kvinner å ha ”mange venner”. I nesten like stor grad som andre får de tilfredsstilt sine sosiale behov gjennom jobben (det gjelder de som har jobb ved siden av gården). Landbrukskvinner sier oftere enn andre at de ikke har nære venner, at omgangskretsen er liten, at vennene bor utenfor Valdres, og at de trives med liten omgangskrets. Særlig utmerker de seg ved å si at jobben og familien tar mye tid, og at de derfor ikke har tid til venner. Dette siste er ikke overraskende siden mange landbrukskvinner er trippelarbeidende, med jobb og barn, i tillegg til gårdsdrift.

Landbrukskvinner skiller seg ikke fra andre kvinner når det gjelder å ta initiativet til å bli bedre kjent med folk.

Hva slags tilbud kunne landbrukskvinnene tenke seg? Landbrukskvinner ønsker seg alle tilbud i litt større grad enn øvrige kvinner, men spesielt skiller de seg ut ved å ønske nettverk der menn og kvinner deltar på lik linje (se figur 8.2)

Trives de bedre? Nei – riktig nok svarer 45 prosent at de trives svært godt, mot 37 prosent ellers – men denne forskjellen er ikke signifikant. På en skala fra 1-5 der 5 er best, svarer landbrukskvinner i gjennomsnitt 4,19, mens de utenfor landbruket svarer 4,08. Forskjellene i trivsel er med andre ord ikke vesentlig.

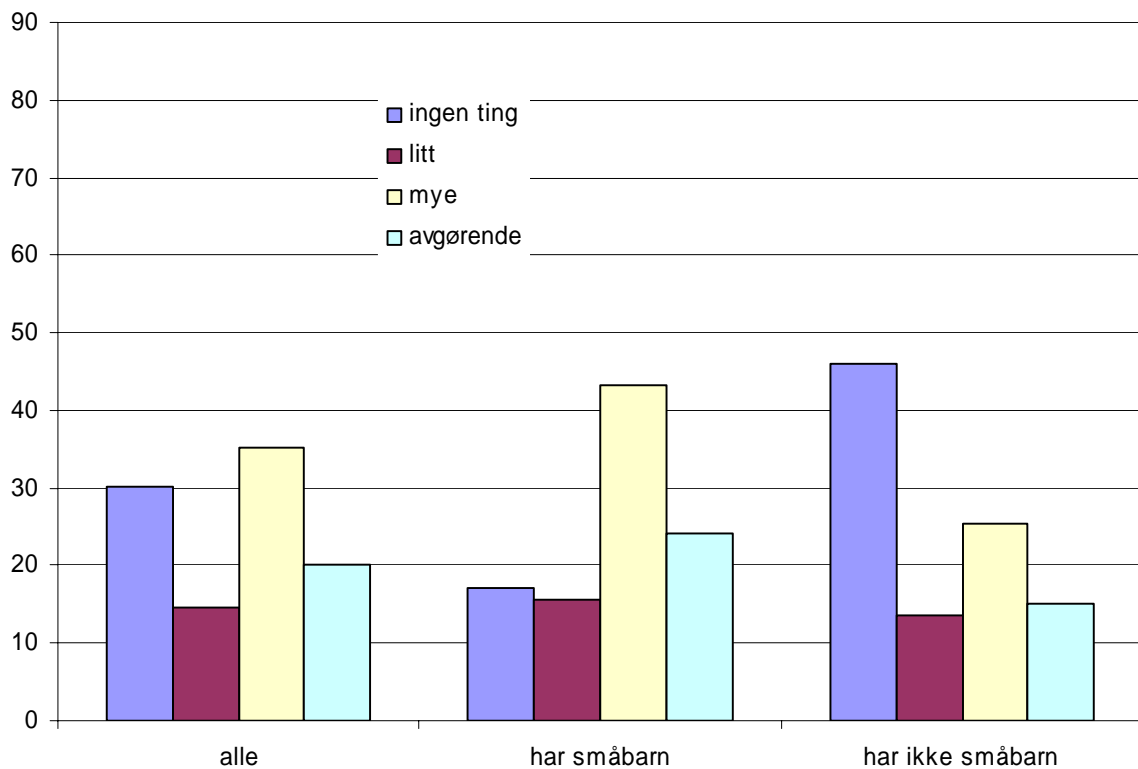
6 Barn og oppvekst

6.1 Hva betyr barnehagetilbudet for flytting og trivsel?

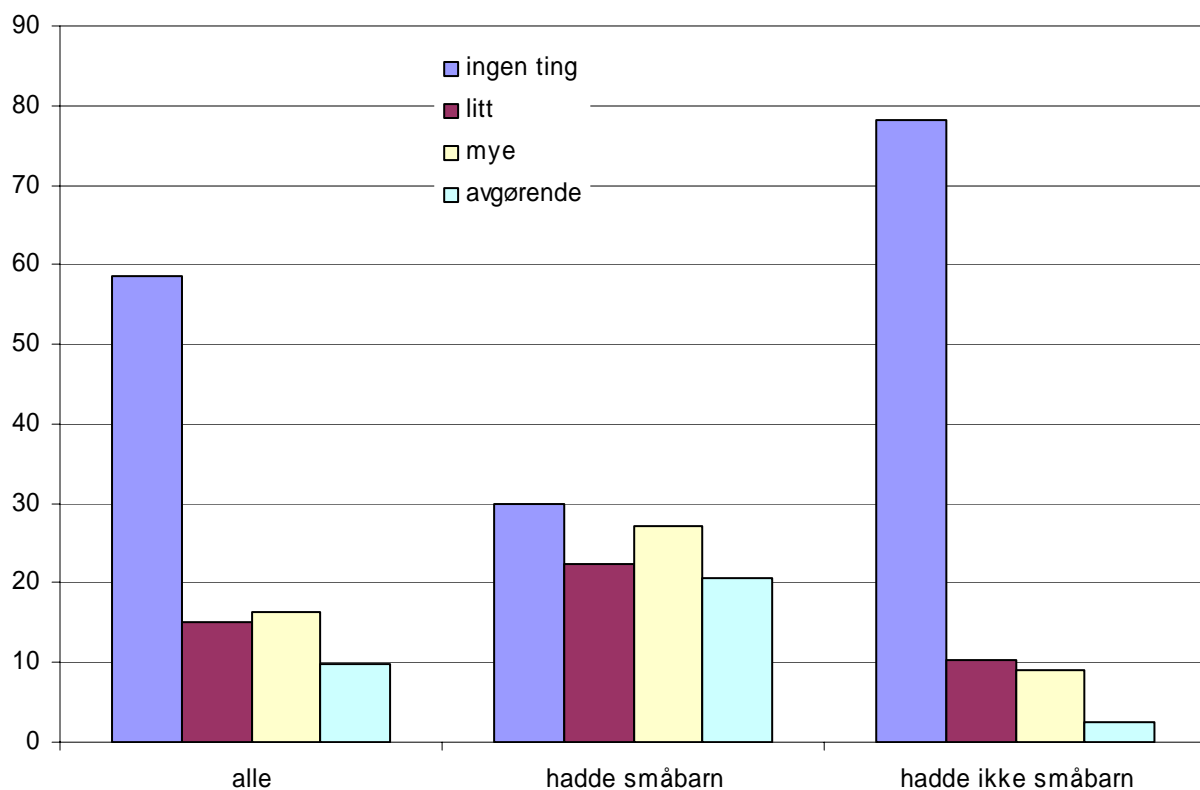
To tredeler av respondentene har svart på spørsmålet om hva barnehagen betyr. De fleste (85 prosent) av disse har selv barn. Figur 6.1 viser at 30 prosent av de som svarte på spørsmålet, mener at barnehagen ikke betyr noe for trivselen. 15 prosent mener at den betyr "litt", 35 prosent mener den betyr "mye" og 20 prosent mener barnehagetilbudet er "avgjørende" for trivselen. Naturlig nok øker betydningen av barnehage for de som selv har barn i barnehagealder. Hele 43 prosent av disse mener barnehagen betyr "mye" for trivselen, og ytterligere 24 prosent mener barnehagetilbudet er av "avgjørende" betydning for deres trivsel. Blant de som ikke har barn i barnehagealder er det til sammenlikning 25 prosent som synes tilbudet betyr "mye" for trivselen, og 15 prosent mener det er "avgjørende" for trivselen.

Det er særlig de som flyttet til Valdres uten å ha noen tilknytning til regionen som svarer "avgjørende" på dette spørsmålet. Utdanningsnivå betyr ingen ting. Men naturligvis betyr det mer for yrkesaktive kvinner enn for de andre. 91 prosent av de som har svart "avgjørende" er yrkesaktive, som regel på heltid.

Spørsmålet om hva barnehageplass har å si for flytting har 62 prosent av kvinnene svart på. Figur 6.2 viser at halvparten av disse hadde barn da de selv flyttet til Valdres, og 41 prosent av dem hadde barn i barnehagealder. Til sammen mener nesten 60 prosent av de som svarte på spørsmålet at barnehageplass ikke betydde noe med hensyn til flytting. Av de som selv ikke hadde barn i barnehagealder mener 80 prosent at barnehageplass var uten betydning for flytting, mens andelen er nede i 30 prosent for de som hadde barn i riktig alder. Blant de som hadde barn i riktig alder, betydde barnehageplass "mye" for 25 prosent og var "avgjørende" for ytterligere 20 prosent. Barnehagetilbudet betydde mer for tilflytting blant kommunale tilbakeflyttere og blant de som ikke hadde noen tilknytning til Valdres før de kom, enn for andre. Videre betydde det naturlig nok mer for de som er yrkesaktive enn for de som ikke er det.

Figur 6.1 Hvor mye betyr barnehageplass for din trivsel/lyst til å bli boende her? Prosent av antall respondenter (279 for "alle", 153 for "har småbarn", 126 for "har ikke småbarn").

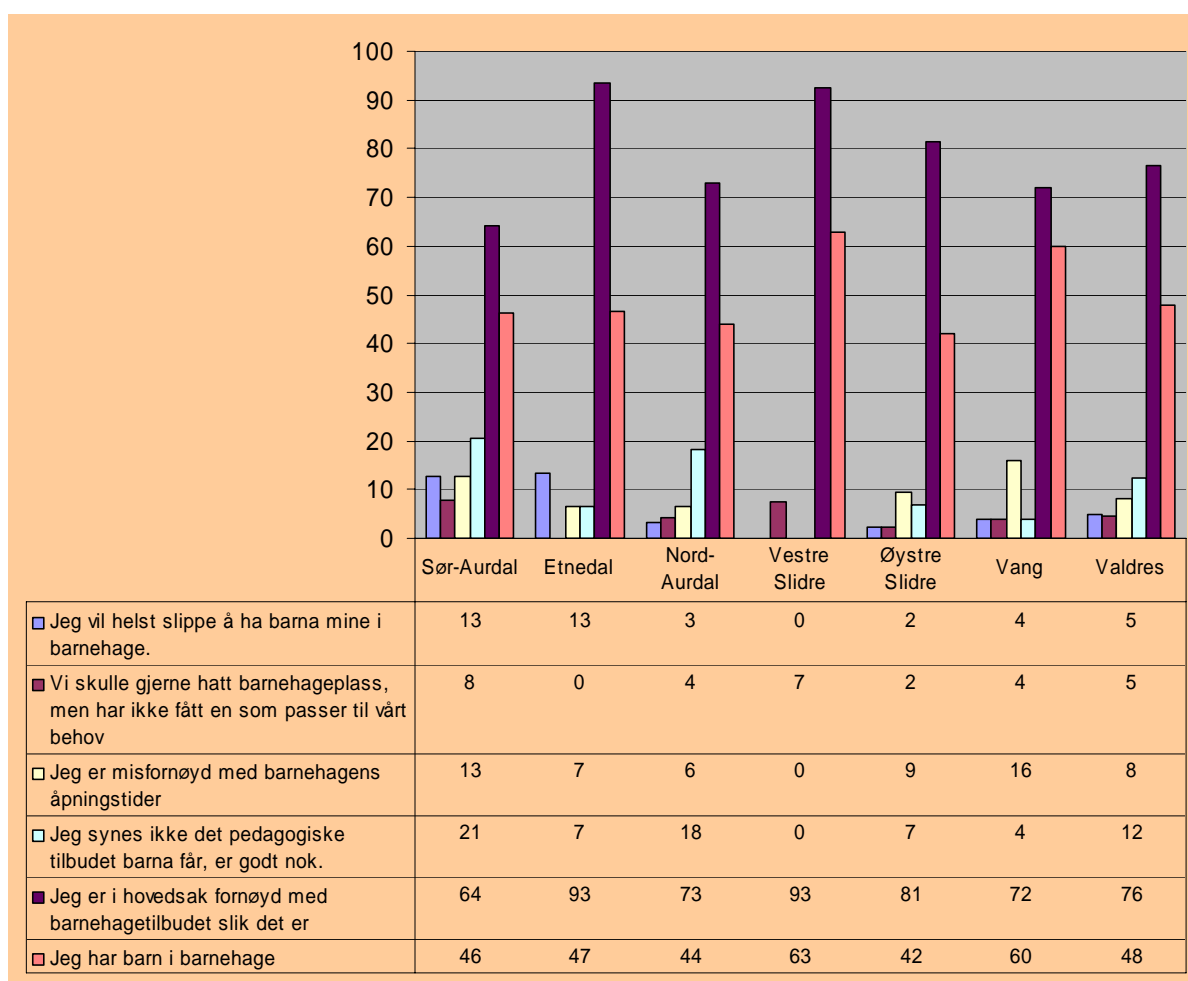

Figur 6.2 Hvor mye betydde muligheten for barnehageplass for at du valgte å flytte til Valdres? Prosent av antall respondenter (263 for "alle"; 108 for "hadde småbarn"; 155 for "hadde ikke småbarn").

Hvilke holdninger har de til barnehage?

Figur 6.3 viser at vel tre firedeler av de som har svart på dette spørsmålet, er fornøyd med barnehagetilbudet slik det er. Det er langt flere som er fornøyd med barnehagetilbudet, enn som har barn i barnehage. 77 prosent av de som har barn i barnehage oppgir å være hovedsakelig fornøyd med tilbudet. Til sammen er 12 prosent ikke fornøyd med det pedagogiske tilbudet barna får i barnehagen. Det er relativt flere fra Sør-Aurdal og Nord-Aurdal som mener dette enn fra de øvrige kommunene. Videre er åtte prosent misfornøyd med åpningstidene, og relativt sett flest i Vang og Sør-Aurdal (forskjellene er ikke signifikante). Fem prosent vil helst slippe å ha barna sine i barnehagen. En tilsvarende liten andel (11 kvinner) har ikke fått plass i barnehagen, selv om de gjerne ville hatt.

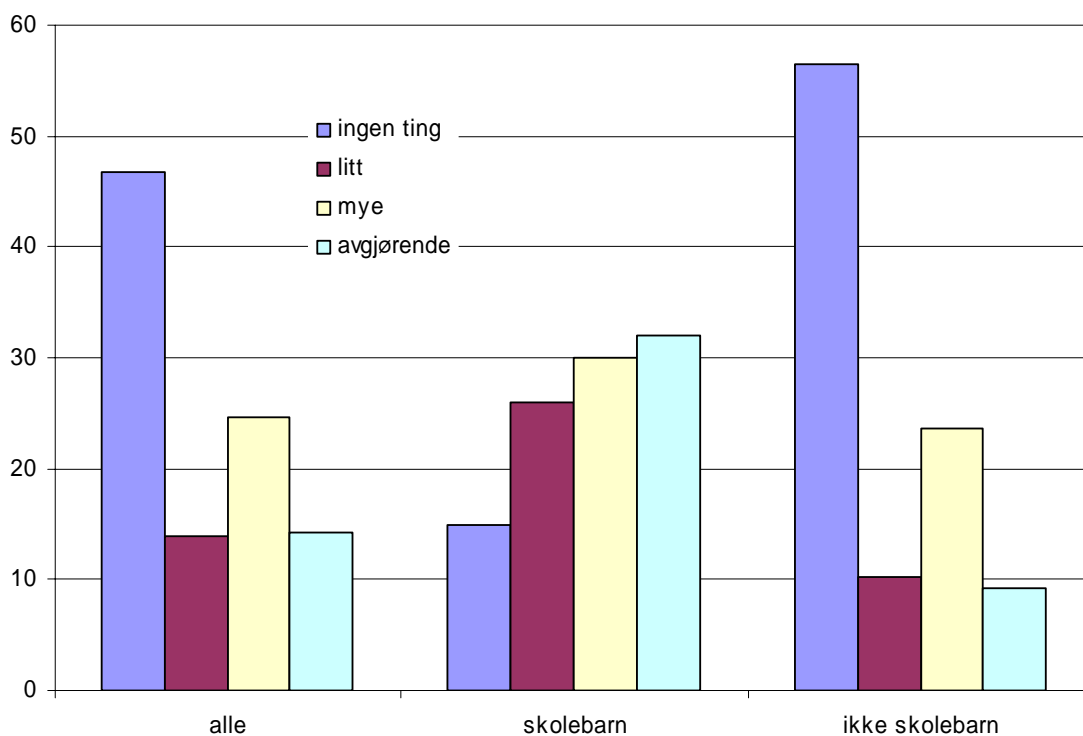
Figur6.3 Hvilke av utsagnene om barnehager er du enig i? Prosent av antall respondenter (Sør-Aurdal 39; Etnedal 15; Nord-Aurdal 93; Vestre Slidre 27; Øystre Slidre 43; Vang 25; Valdres 242.)

6.2 Hva betyr skoletilbudet for flytting og trivsel?

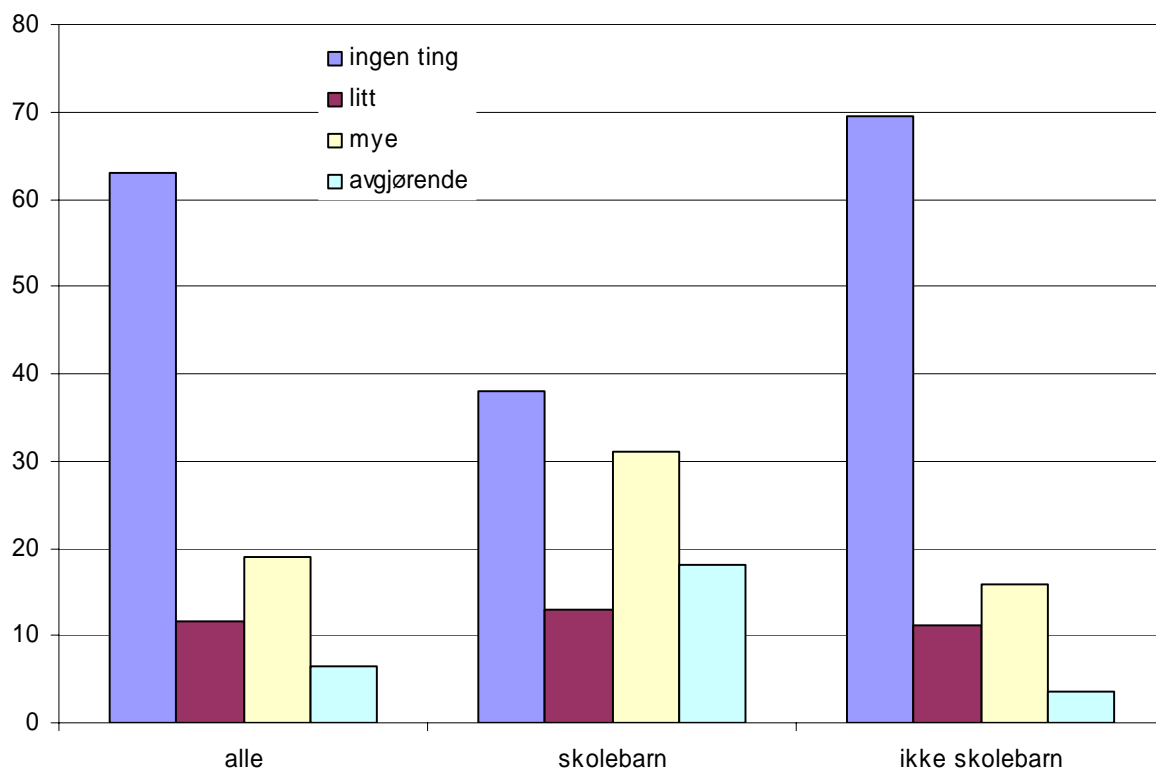
Skoletilbudet er ofte noe som tillegges vekt når kvinner med skolebarn skal velge bosted. Kanskje har det mer betydning for flytting innenfor store byområder, der skoletilbudet – eller i alle fall skolens rykte - kan variere fra bydel til bydel, enn for flytting til Valdres (fra et sted utenfor). I denne undersøkelsen mener 53 prosent av de som har svart på dette spørsmålet at grunnskolen er av en viss betydning for flytting (se figur 6.4.). 24 prosent mener det betydde ”mye”, og 14 prosent mente det var ”avgjørende” for flytting. For de som selv hadde barn i grunnskolealder, betydde grunnskolen ”mye” for 30 prosent, og var av ”avgjørende” betydning for 32 prosent. Til sammen hadde altså grunnskoletilbudet stor betydning for over 60 prosent av de som hadde barn i alderen 6-16 år på flyttetidspunktet.

Tilsvarende gjelder for videregående skole, men det er færre som tillegger dette betydning ved flytting. Likevel viser figur 6.5 at det er helst de som selv hadde barn på flyttetidspunktet som tiller dette betydning. (Det var bare to som hadde barn i alder for videregående på flyttetidspunktet, derfor er hele aldersgruppen 6-18 år tatt med i figuren. Dette ut fra en tankegang om at de som har skolebarn tenker langsiktig mht barnas skolegang). Tilbudet om videregående skole hadde størst betydning for flyttere til Nord-Aurdal.

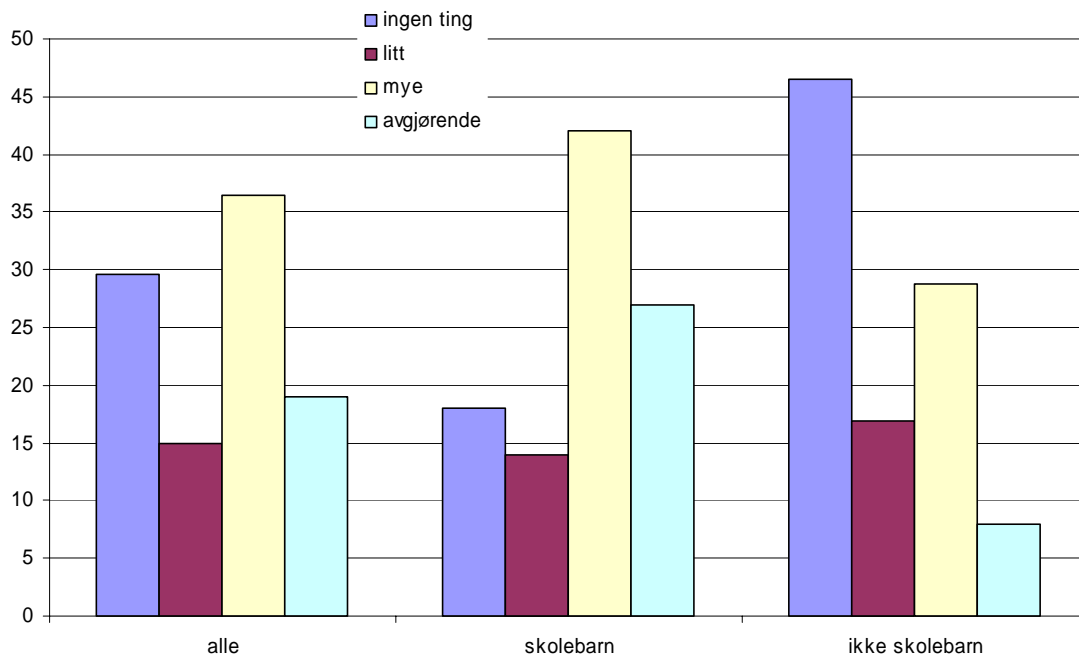
Grunnskoletilbudet og videregående skole betyr mer for trivsel og bolyst enn for flytting (se figur 6.6. og 6.7). Grunnskolen er av en viss betydning for trivselen til om lag 70 prosent, og størst betydning har det naturlig nok for de som selv har barn i grunnskolealder. Videregående skole er av en viss betydning for nær 60 prosent av de som svarte på spørsmålet, og også her øker betydningen når respondentene har skolebarn (6-18 år).

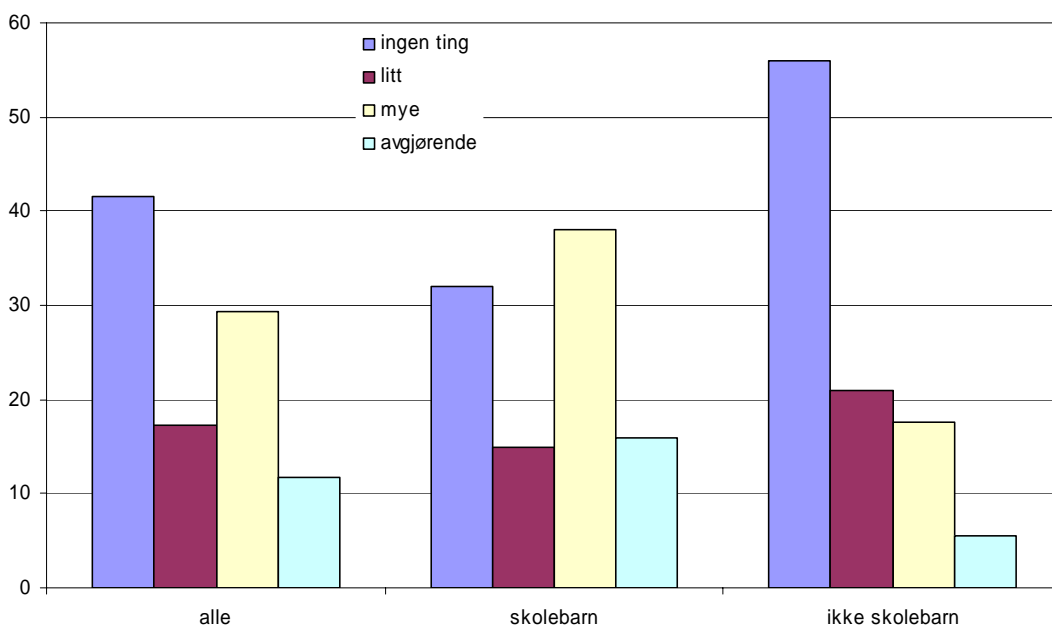
Figur 6.4 Hvor mye betydde grunnskoletilbudet for at du valgte å flytte dit du bor nå? Fordelt etter hvorvidt en hadde barn i grunnskolealder (6-17 år) på flyttetidspunktet, eller ikke. Prosent av antall respondenter (252 for "alle", 57 for "skolebarn" og 195 for "ikke skolebarn").

Figur 6.5 Hvor mye betydde tilbudet om videregående skole for at du valgte å flytte dit du bor nå? Fordelt etter hvorvidt en hadde barn i skolealder (6-18 år) på flyttetidspunktet, eller ikke. Prosent av antall respondenter (216 for "alle", 45 for "skolebarn" og 171 for "ikke skolebarn").

Figur 6.6 Hvor mye betyr tilbudet om grunnskole for din trivsel/lyst til å bli boende? Fordelt etter hvorvidt en har barn i skolealder (6-15 år). Prosent av antall respondenter (247 for "alle", 146 for "skolebarn" og 101 for "ikke skolebarn").

Figur 6.7 Hvor mye betyr tilbudet om videregående skole for din trivsel/lyst til å bli boende? Fordelt etter hvorvidt en har barn i skolealder (6-18 år). Prosent av antall respondenter (221 for "alle", 130 for "skolebarn" og 91 for "ikke skolebarn").

6.3 Store eller små skoler?

Grunnskolestrukturen er omstridt, og et tema som ofte er oppe til debatt. Spørsmålet i denne undersøkelsen er ikke uttømmende for hele debatten, men tabell 6.1 viser hva innflytterkvinnene mener om noen av hovedargumentene i debatten. I likhet med de øvrige spørsmål som har med barn å gjøre, er det mange (28%) som har unnlatt å svare. Det er i hovedsak kvinner uten barn som har hoppet over disse spørsmålene.

Tabell 6.1 Hva synes du om grunnskoletilbudet og skolestrukturen i Valdres. Kryss av de utsagnene du er enig i. Prosent av antall respondenter i hver kommune.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
1. Det er viktigere at barna har kort avstand til skolen, enn at skolen har mange elever og lærere	54	35	33	35	39	42	39
2. Det er viktigere at skolen har mange elever og lærere, enn at elevene får lang skolereise	10	0	17	6	24	25	16
3. Jeg foretrekker små skoler fordi det sikrer oppfølging av hver enkelt elev.	52	35	41	47	41	33	42
4. Skolen er en viktig del av lokalsamfunnet. Forsvinner skolen fra bygda, tar det ikke lang tid før barnefamilier også forsvinner.	74	88	56	53	47	54	59
5. Jeg foretrekker at barna mine går på en stor skole, fordi det er viktig at barna får flest mulig skolekamerater	14	12	17	12	27	29	18
6. Jeg mener det er riktig å sentralisere skolene fordi det vil styrke det faglige tilbudet til elevene.	12	12	31	24	39	25	27
7. Det er viktig at barna slipper å flytte når de skal begynne på videregående skole	42	47	50	56	59	46	50
8. Jeg mener det er uforholdsmessig dyrt å opprettholde de minste skolene i Valdres	10	12	31	18	24	21	23
Antall respondenter i hver kommune	50	17	127	34	51	24	303

Det argumentet som flest (59%) har sagt seg enige i er *Skolen er en viktig del av lokalsamfunnet. Forsvinner skolen fra bygda, tar det ikke lang tid før barnefamilier også forsvinner*. Dette argumentet står spesielt sterk hos respondentene i Etnedal og Sør-Aurdal. Utsagnet som nest flest er enig i er *Det er viktig at barna slipper å flytte når de skal begynne på videregående skole*. Her er det forskjell på Øystre Slidre hvor 60 prosent har krysset av på dette, og Sør-Aurdal hvor bare 42 prosent er enig. ”Regionale tilbakeflyttere” (se kap.2.2) er mer tilbøyelig til å være enig i dette enn andre flyttegrupper. Begge disse hyppigst avkryssede argumentene kan passe både på de som foretrekker store skoler og de som foretrekker små skoler.

”Jeg foretrekker små skoler fordi det sikrer oppfølging av hver enkelt elev” har fått 42 prosent svar. Tabellen viser at det er færre i Etnedal og Vang enn i de øvrige kommunene som er enig i dette, men til forskjell fra de forskjellige som nevnes her, er ikke disse statistisk signifikante. Et annet argument i retning av små skoler er *Det er viktigere at barna har kort avstand til skolen, enn at skolen har mange elever og lærere*. Dette svaret har fått 39 prosent svar til sammen, men i Sør-Aurdal har hele 54 prosent krysset av for dette.

"Jeg mener det er riktig å sentralisere skolene fordi det vil styrke det faglige tilbudet til elevene" er det argumentet i favør av store skoler som har fått flest svar (27 prosent). Her skiller Nord-Aurdal og Øystre Slidre seg ut med en høy enig-prosent sammenliknet med Sør-Aurdal og Etnedal. Til sammen 23 prosent mener det er *"uforholdsmessig dyrt å opprettholde de minste skolene i Valdres"*. Også her er kvinnene i Nord-Aurdal og Øystre Slidre oftere enig enn kvinnene i Sør-Aurdal og Etnedal. Tilbakeflytterne er mer tilbøyelig til å være enig i dette enn nykommerne.

18 prosent mener at de *"foretrekker at barna mine går på en stor skole, fordi det er viktig at barna får flest mulig skolekamerater"*. Dette er viktigere for kvinner i Øystre Slidre og Vang enn for kvinner i Etnedal, Vestre Slidre og Sør-Aurdal.

Det utsagnet som færrest er enig i (16%) er *Det er viktigere at skolen har mange elever og lærere, enn at elevene får lang skolereise*. Her skiller Etnedal og Vestre Slidre seg ut med ingen/få enige sammenliknet med Øystre Slidre, Vang og Nord-Aurdal.

Svarkjeder

En faktoranalyse grupperer svarene langs to dimensjoner (KMO 0,802) som til sammen forklarer 61 prosent av variansen. En som går i favør av store skoler, og som omfatter utsagn 2, 6, 7 og 8 i tabell 6.1. Den andre svarkombinasjonen går i favør av små skoler og omfatter svarene 1,4,5 og 7. Det er bare svarkjede 1 (for store skoler) som varierer med kommune. Her er det vesentlig forskjell på Nord-Aurdal og Øystre Slidre på den ene siden, og Etnedal på den andre. Innflytterkvinner i to førstnevnte kommunene er oftere for store grunnskoler enn innflytterkvinner til Etnedal.

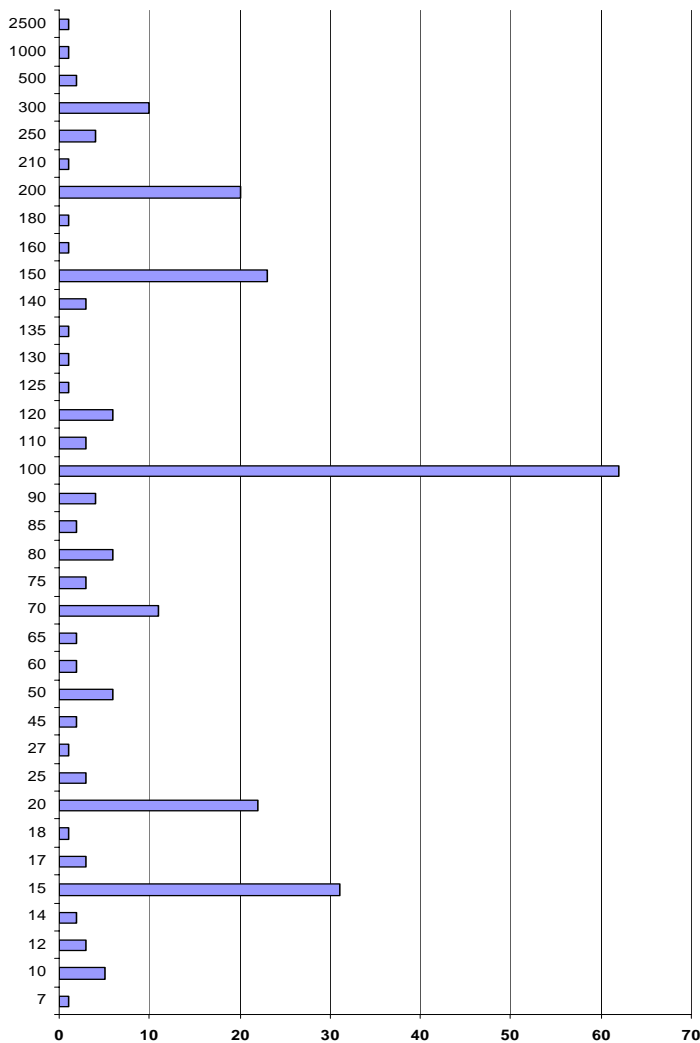
Det er ingen forskjeller etter hvorvidt en selv har barn eller ikke, eller hvilken alder barna har. Det kommer kanskje av at det i hovedsak er de med barn som har svart på spørsmålet om skolestruktur.

Utdanningsnivå betyr mye for hvilke utsagn kvinnene er enig i. Det er bare det første og de to siste utsagnet i tabell 6.1 som ikke varierer med utdanning. Ellers er det slik at utsagn i favør av store skoler oftest kommer fra de som har utdanning ut over videregående nivå, særlig fra de med mer enn fire års høgskoleutdanning. De med lav utdanning vil oftere ha små skoler. Også fagfelt spiller inn, og her er det særlig store forskjeller på de med lærerutdanning eller økonomi/administrasjon som ofte er for store skoler, og de med fagfelt "annet" som sjelden er for store skoler.

Hva er den ideelle størrelsen for barneskoler?

Respondentene ble bedt om å angi den ideelle størrelsen på barneskoler. Svarene varierte fra 7 elever til 2500 elever. Gjennomsnittet er 113 elever. Figur 6.8 viser at en skolestørrelse på 100 er det svaret som forekommer hyppigst. Som andre og tredje hyppigst foretrukne skolestørrelse var henholdsvis 15 og 150 elever. 68 prosent av respondentene ønsker seg en

grunnskole med 100 eller færre elever. Dette er i tråd med at det var argumentene for små skoler som fikk høyest score i tabell 6.1 over.

Figur 6.8 Hva mener du er en ideell størrelse for barneskoler (1.-7. klasse) i Valdres? Antall. Totalt antall svar er 251.

Vi har grunn til å tro at en god del av de som har svart på dette spørsmålet har tenkt på klassestørrelse heller enn skolestørrelse når de har svart. Grunnen til det er at mange som har svart i favør av store skoler i det forrige spørsmålet, oppgir skolestørrelser på 15-20 elever. En skolestørrelse på 15-20 elever kan neppe kalles stort – selv ikke i Valdres-sammenheng. Med 15 elever i en klasse, vil en i en sjudelt skole få en skolestørrelse på minst 105 elever. Regner en 20 elever pr klasse, kommer en opp i en skolestørrelse på 140 elever. Det er imidlertid ikke 100 prosent overensstemmelse mellom oppgitt idealstørrelse og utsagnene for og imot store skoler. Det gjenspeiler at det er ulike oppfatninger blant innflytterne om hva som er en stor skole og hva som er liten. En skole på 100 elever kan i Valdres-sammenheng bli betegnet som stor, mens den i nasjonal sammenheng er liten.

Tabell 6.2 viser ideell skolestørrelse fordelt etter kommune. Selv om forskjellene mellom kommunene kan synes store, er de ikke statistisk signifikante. En kan i utgangspunktet vente

at det er samsvar mellom ønsket skolestørrelse og størrelsen på den skolen som ligger nærmest der man bor. I så fall bør en gå under kommunenivå for å undersøke det. I Nord-Aurdal har eksempelvis respondenter med adresse Leira og Aurdal oftest krysset av på 100 elever, respondenter fra Skrautvål og Tisleidalen synes skolen bør være mindre enn 100 elever, helst under 50 elever. Respondenter med adresse Fagernes, er delt i to og ønsker seg enten en skole som har færre enn 50 elever, eller flere enn 150 elever.

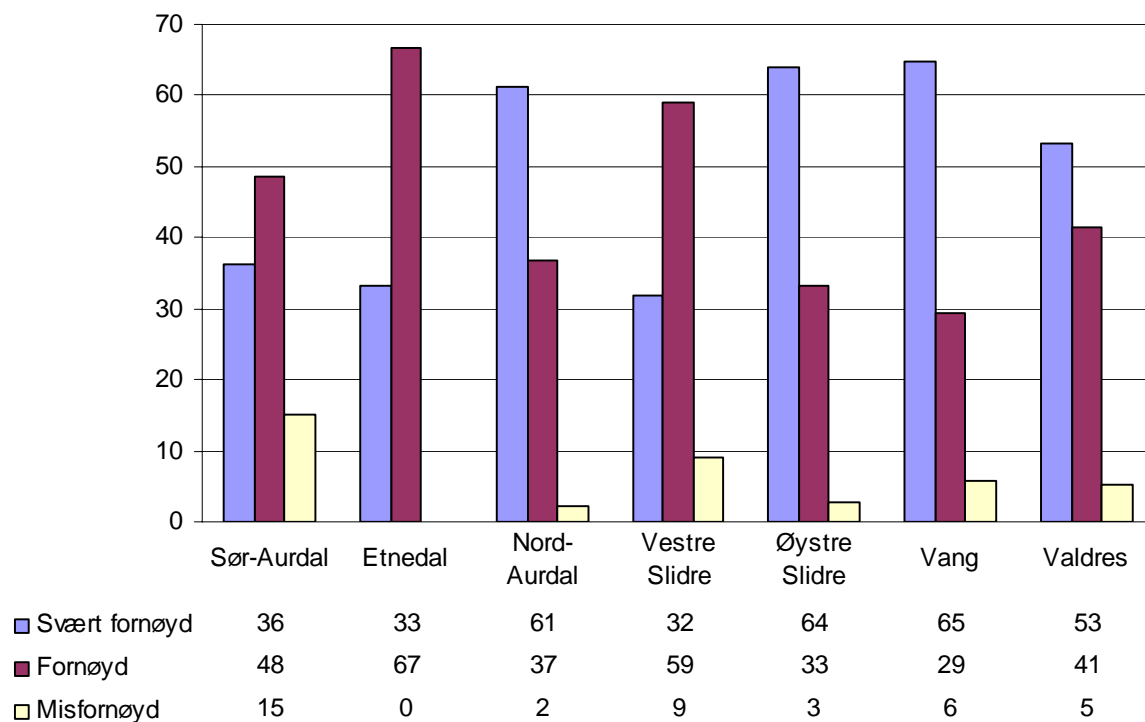
Tabell 6.2 *Hva mener du er en ideell størrelse for barneskoler (1.-7. klasse) i Valdres? Gruppert etter størrelseskategorier og kommune. Prosent av antall respondenter i hver kommune.*

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
1-50 elever	26	36	32	30	33	43	32
52-99 elever	16	0	11	0	12	24	12
100-150 elever	53	45	32	48	48	24	40
Mer enn 150 elever	5	18	24	22	7	10	16
Antall resp.	43	11	108	23	42	21	248

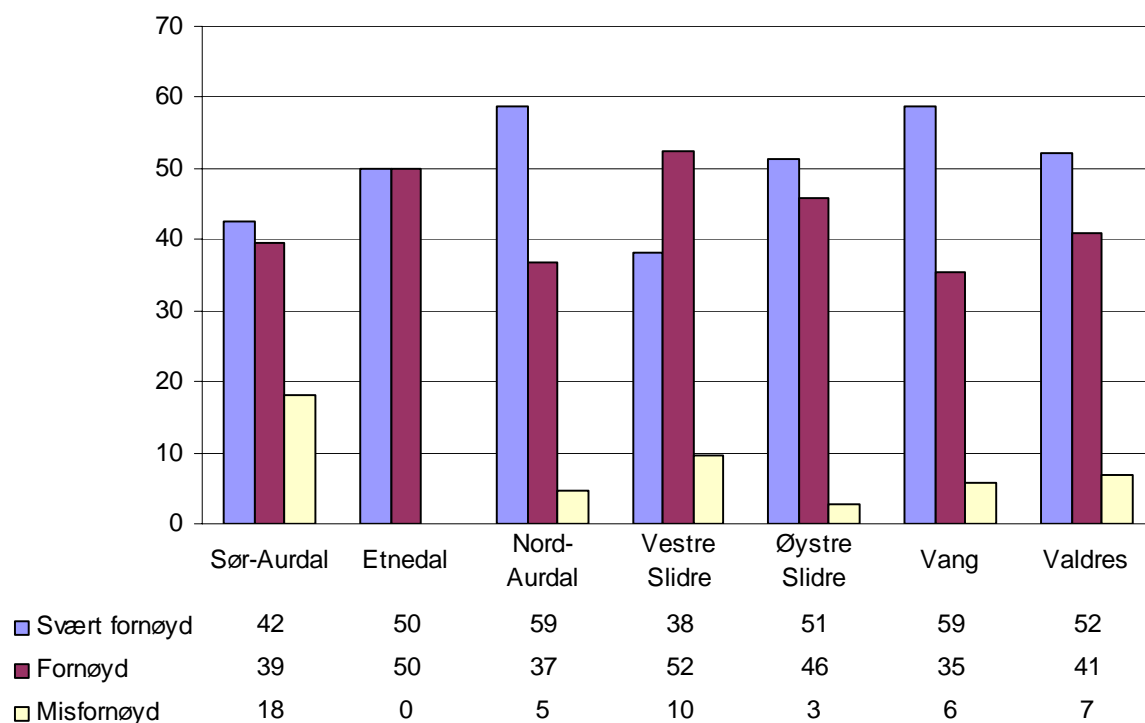
6.4 Gravitet, fødsel og barsel

Figur 6.9 – 6.11 viser hvor fornøyd innflytterne er med tilbudet i forbindelse med graviditet, fødsel og barsel, fordelt på kommune. Over halvparten oppgir å være ”svært fornøyd” med alle disse tre tilbudene, og bare 5-7 prosent oppgir å være misfornøyd. Det er imidlertid noen forskjeller mellom kommunene. Når det gjelder tilbudet til *gravide*, kommer Sør-Aurdal dårlig ut i forhold til de andre. Mest fornøyd er kvinnene i Nord-Aurdal, Øystre Slidre og Vang. Tilbudet til *fødende* viser også variasjoner – om enn ikke signifikante - mellom kommunene, med kvinner i Nord-Aurdal og Vang som de mest fornøyde. Graden av fornøydhet med barseltilbudet varierer derimot signifikant fra kommune til kommune. Også på dette området er kvinnene i Nord-Aurdal, Øystre Slidre og Vang mest fornøyd, mens de er mindre fornøyd i Vestre Slidre, Sør-Aurdal og Etnedal.

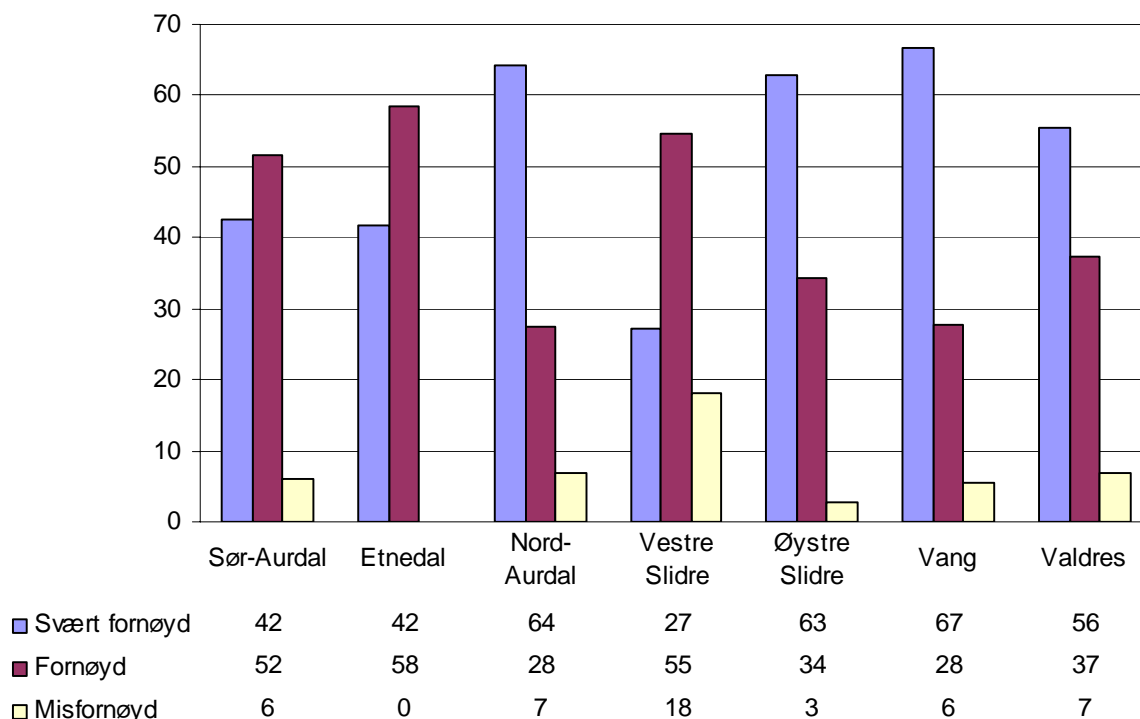

Figur 6.9 Hvor fornøyd er du med tilbudet i forbindelse med graviditet? Etter kommune. Prosent. (N=33 for Sør-Aurdal, 12 for Etnedal, 90 for Nord-Aurdal, 22 for Vestre Slidre, 36 for Øystre Slidre, 17 for Vang og 210 for Valdres.)

Figur 6.10 Hvor fornøyd er du med tilbudet i forbindelse med fødsel? Etter kommune. Prosent. (N=33 for Sør-Aurdal, 12 for Etnedal, 87 for Nord-Aurdal, 21 for Vestre Slidre, 35 for Øystre Slidre, 17 for Vang og 205 for Valdres.)

Figur 6.11 Hvor fornøyd er du med tilbudet i forbindelse med barsel? Etter kommune. Prosent. (N=33 for Sør-Aurdal, 12 for Etnedal, 87 for Nord-Aurdal, 22 for Vestre Slidre, 35 for Øystre Slidre, 18 for Vang og 207 for Valdres.)

6.5 Oppvekstmiljø

På spørsmål om barn og oppvekst ble respondentene spurt om å krysse av for hvorvidt de mente en rekke utsagn var sanne eller usanne. De ble deretter bedt om å krysse av for om utsagnene virket negativt eller positivt inn på trivselen. Svarene er gjengitt i tabellene 6.3a&b. I tabell 6.4 er svarene fordelt etter kommune.

De mest positive elementene ved oppvekstmiljøet i Valdres er at barna har gode muligheter for å leke og ferdes fritt i naturen, at barna får mye frisk luft og at det er et lite og oversiktlig miljø. Så å si alle var enig i at dette er elementer som virker positivt inn på trivselen. Det er ikke store forskjeller mellom kommunene i disse spørsmålene, men kvinner i Nord-Aurdal peker seg ut ved å være litt mindre enig i de to førstnevnte utsagnene, mens kvinner i Vang er litt mindre enig i at barna har muligheter til å leke og ferdes fritt i naturen.

72 prosent sier at barna deres vokser opp i nærheten av slekt. I Vang er denne andelen mindre enn i de øvrige kommunene. De aller fleste synes det er positivt at barna vokser opp i nærheten av slekta. Men blant de som sier barna ikke har slekt i nærheten, er det bare 22 prosent som mener dette negativt.

Bare 38 prosent av kvinnene er enig i at det er få fritidstilbud til barn og unge der de bor, og godt og vel halvparten av disse synes det virker negativt inn på trivselen at det er så få tilbud. Det er relativt flere av disse i Sør-Aurdal og Vang enn i de øvrige kommunene. En andel på 62 prosent mente de ikke er sant at det er få tilbud til barn og unge – hvorav de i Øystre Slidre er sterkt overrepresentert.

Nær 60 prosent av kvinnene var enige i at det er lite trafikk i nærmiljøet, mens 40 prosent sier at dette ikke er sant. De fleste mener det er – eller ville vært - positivt med lite trafikk, men en liten andel mener det ville vært negativt om det hadde vært lite trafikk i nærheten. Det er kvinner i Vang som er mest uenig i at det er ”lite trafikk”, mens de i Etnedal er mest enig i dette. Når de gjelder det å ha mange lekekamerater i nærheten, mener 57 prosent at de har det, mens 43 prosent mener de ikke har det. Av de som ikke har mange lekekamerater i nærheten, mener bare 22 prosent at dette er negativt. Det er i Sør-Aurdal og Vang at flest kvinner mener det ikke er sant at barna har mange venner i nærheten.

De mest negative aspektene ved oppvekstmiljøet er ifølge kvinnene at barn og unge er avhengige av å bli kjørt nesten samme hva de skal, at mange ungdommer reiser derifra etter videregående, og at det er liten toleranse for annerledeshet. 65 prosent av kvinnene mener det er liten toleranse for annerledeshet der de bor, og 77 prosent av disse synes det er negativt, mens fem prosent det er positivt. Det er i Etnedal og Vang at flest mener det ikke er riktig at det er liten toleranse for annerledeshet.

89 prosent av kvinnene mener at barn og ungdom er avhengig av å bli kjørt nesten samme hva de skal, og 66 prosent synes dette er negativt og fire prosent synes det er positivt. I Nord-Aurdal er det relativt færre som mener at det er sant at barna må kjøres nesten samme hva de skal.

98 prosent mener det er sant at mange ungdommer reiser herifra etter videregående, men bare halvparten av dem synes dette er negativt.

Tabell 6.3a Barn og oppvekst i Valdres. Antall kvinner som mener utsagnene er sanne eller usanne, og hvor mange av disse som mener de virker positivt eller negativt inn på trivselen. (Antall negativt + positivt er ikke lik summen ("i alt"), fordi ikke alle har angitt om de synes det er negativt eller positivt)

	Er sant			Er usant		
	i alt	negativt	positivt	i alt	negativt	positivt
At det er et lite og oversiktlig miljø	268	14	194	15	4	8
At barna får mye frisk luft	288	0	234	9	0	7
At det er lite trafikk	168	1	139	118	30	47
At det er muligheter til å leke og ferdes fritt i naturen	296	0	237	3	0	3
At barna mine vokser opp i nærheten av slekt	197	3	157	76	17	36
At det er mange lekekamerater/venner i nærheten	151	3	116	116	35	61
At det er få fritidstilbud for barn og unge	101	57	22	167	65	25
At det er liten toleranse for annerledeshet	162	124	8	87	35	9
At barn og ungdom er avhengig av å bli kjørt nesten uansett hva de skal	245	162	10	31	18	3
At mange ungdommer reiser herfra etter videregående	251	131	46	6	4	0

Tabell 6.3b Barn og oppvekst i Valdres. Andel kvinner som mener utsagnene er sanne eller usanne, og hvor stor andel av disse som mener de virker positivt eller negativt inn på trivselen. (Andelen negativt + positivt er ikke lik 100, fordi ikke alle har angitt om de synes det er negativt eller positivt)

	Er sant			Er usant		
	"Sum "sant"	herav negativt	herav positivt	"Sum "usant"	herav negativt	herav positivt
At det er et lite og oversiktlig miljø	95	5	72	5	27	53
At barna får mye frisk luft	97	0	81	3	0	78
At det er lite trafikk	59	1	83	41	25	40
At det er muligheter til å leke og ferdes fritt i naturen	99	0	80	1	0	100
At barna mine vokser opp i nærheten av slekt	72	2	80	28	22	47
At det er mange lekekamerater/venner i nærheten	57	2	77	43	30	53
At det er få fritidstilbud for barn og unge	38	56	22	62	39	15
At det er liten toleranse for annerledeshet	65	77	5	35	40	10
At barn og ungdom er avhengig av å bli kjørt nesten uansett hva de skal	89	66	4	11	58	10
At mange ungdommer reiser herfra etter videregående	98	52	18	2	67	0

Tabell 6.4 Andelen som har svart "er sant" på utsagnene om oppvekstmiljø. Etter kommune. Prosent av antall respondenter pr kommune.

	Sør-Aurdal	Etne	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
At det er et lite og oversiktlig miljø	96	100	91	100	98	93	95
At barna får mye frisk luft	98	100	96	100	98	96	97
At det er lite trafikk	62	100	54	60	60	43	59
At det er muligheter til å leke og ferdes fritt i naturen	98	100	99	100	100	96	99
At barna mine vokser opp i nærheten av slekt	71	76	75	74	69	62	72
At det er mange lekekamerater/venner i nærheten	38	56	67	56	62	43	57
At det er få fritidstilbud for barn og unge	54	41	33	37	22	48	37
At det er liten toleranse for annerledeshet	70	53	65	69	67	58	65
At barn og ungdom er avhengig av å bli kjørt nesten uansett hva de skal	91	100	81	93	98	88	89
At mange ungdommer reiser herfra etter videregående	95	94	97	100	98	100	97
Antall respondenter (varierer fra utsagn til utsagn)	43-49	16-18	98-121	26-32	39-48	21-28	255-295

7 Bolig og bosted

7.1 Bolig

Av de 423 kvinnene som har svart på undersøkelsen, mente 29 prosent at det var vanskelig å få tak i en tilfredsstillende bolig da de flyttet til Valdres. Flesteparten, 64 prosent, mente det ikke var vanskelig. Sju prosent hadde ikke svart på dette spørsmålet. Blant disse var det mange som hadde flyttet til Valdres for å overta en gård, og de synes kanskje at spørsmålet ikke var relevant. Tabell 7.1 viser fordelingen etter kommune. Forskjellene mellom kommunene er ikke signifikante.

Tabell 7.1 Var det vanskelig å få tak i en tilfredsstillende bolig da du flyttet hit? Etter kommune. Prosent av antall respondenter i hver kommune.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Ja	35	16	28	31	30	23	29
Nei	62	72	64	64	62	62	64
Ikke svart	3	12	7	5	8	15	8
Antall respondenter	68	25	174	39	73	39	418

De fleste er dessuten enten svært fornøyd (41%) eller fornøyd (37%) med boligen sin. 12 prosent mener den "kunne vært bedre", og bare fire prosent var direkte misfornøyd. Andelen misfornøyde er størst i Vang. Forskjellene som tabell 7.2 viser mellom kommunene er ikke signifikante.

Tabell 7.2 Hvor fornøyd er du med boligen din? Etter kommune. Prosent av antall respondenter i hver kommune.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Svært fornøyd	41	32	41	46	45	36	41
Fornøyd	38	56	36	36	37	33	37
Kunne vært bedre	13	4	14	5	12	13	12
Misfornøyd	4	0	3	8	4	8	4
Ikke svart	3	8	6	5	1	10	5
Antall respondenter	68	25	174	39	73	39	418

Tabell 7.3 viser at 36 prosent av kvinnene mener at boligen betydde lite i forhold til flytting. De som hadde svart dette, hadde som regel bare krysset av på dette utsagnet. Det er store variasjoner mellom kommunene i dette spørsmålet. I Etnedal og Vestre Slidre svarer færre enn 10 prosent at boligen betydde lite, mens andelen er oppe i 61 prosent i Nord-Aurdal. Det er ellers verdt å merke seg at i undersøkelsen blant folk som hadde ønske om å flytte til Hallingdal og Valdres, var "en tilfredsstillende bolig/godt boområde" det nest viktigste betingelsen for å realisere flytting (Grimsrud 2005). 85 prosent hadde krysset av for at god bolig/godt bosted var viktig. Også i undersøkelsen om hvorfor folk flyttet ut fra Oslo fikk

”bolig” 43 prosent svar, og var dermed et like viktig flyttemotiv som ”arbeid” (Pedersen 2000).

Nær en tredel mente at en fordel med å bo i Valdres er at en får mye bolig for pengene. Det er flere i Sør-Aurdal (40%) enn i Vestre Slidre, Øystre Slidre og Vang (27-29 %) som er enig i dette. Dette svaret var ofte kombinert med ”*En ulempe ved å bo her, er at boligmarkedet er så lite. Hvis man kjøper noe, eller bygger selv, kan det være vanskelig å få solgt det igjen*” som til sammen 17 prosent var enig i.

Ønsket om *stor tomt*, og *bolig som ligger usjenert* til, betydde noe for henholdsvis 21 og 27 prosent. Ofte var det de samme kvinnene som hadde krysset av på begge alternativer. Ønsket om en bolig som ligger usjenert til er størst i Etnedal og minst i Vang og Nord-Aurdal.

Svaralternativene *Jeg/vi fant et ledig småbruk/gårdsbruk i Valdres* og *Jeg/vi flyttet hit fordi vi ønsker å få tak i et småbruk/gårdsbruk*, fikk fem prosent svar hver. I tillegg sier til sammen 11 prosent at de ikke ville ha flyttet til Valdres hvis det ikke var for at de skulle overta et gårdsbruk. Når man tar hensyn til at en og samme kvinne kan ha svart på alle disse tre svaralternativene, sitter en igjen med 16 prosent som mener at ønsket om småbruk/gård eller det å ha en gård, har hatt betydning for tilflytting.

Tabell 7.3 Mange mener at boligforhold er viktige i forbindelse med flytting til Valdres. Hvilke av følgende forhold betydde noe for deg? (Flere svar pr respondent). Prosent av antall respondenter i hver kommune.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Jeg/vi ønsket en stor tomt	19	20	20	26	26	15	21
Jeg/vi ønsket en bolig som var usjenert	29	44	24	31	30	23	27
Jeg/vi flyttet hit fordi vi ønsker å få tak i et småbruk/gårdsbruk.	10	12	4	3	5	0	5
Jeg/vi fant et ledig småbruk/gårdsbruk i Valdres.	7	20	3	3	7	3	5
En viktig fordel ved å bo her, er at man får mye bolig for pengene	40	32	32	26	27	28	31
Jeg/vi hadde nok ikke flyttet hit, hvis det ikke var for at vi skulle overta et gårdsbruk	16	8	9	8	11	15	11
Boligen betydde lite i forhold til flytting	25	7	61	8	34	14	36
En ulempe ved å bo her, er at boligmarkedet er så lite. Hvis man kjøper noe, eller bygger selv, kan det være vanskelig å få solgt det igjen	20	8	17	7	8	14	17
Ikke svart	5	3	23	6	7	8	13
	68	25	174	39	73	39	418

7.2 Boligområder

Det viktigste med et boligområde er ifølge innflytterkvinner i Valdres, at det skal være lett å komme seg ut i naturen. Tabell 7.4 viser at hele 65 prosent har krysset av på dette. Vang, Nord-Aurdal og Sør-Aurdal har lavere score på dette enn Vestre Slidre, Øystre Slidre og Etnedal. Dette svaralternativet sto ofte alene, men når det var kombinert med andre

alternativer var det helst *Det er viktig at det er kort vei til jobben* og *Jeg foretrekker å bo i et spredtbygd område*.

Tabell 7.4 Hvilke typer boligområder setter du pris på? (Flere kryss mulig). Prosent av antall respondenter.

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Jeg foretrekker å ha kort vei til butikker, kultur og servicetilbud	41	46	54	44	42	46	47
Jeg foretrekker å bo i et tettbygd område	2	4	26	10	10	16	15
Jeg foretrekker å bo i et spredtbygd område	56	58	37	38	51	46	45
Jeg synes boligfelt er ålreit	14	13	28	26	28	27	25
Jeg setter pris på at boligen ligger slik til at det er lett å komme seg ut i naturen	63	75	60	77	75	51	65
Det er viktig at det er kort vei til jobben	35	38	41	28	48	32	39
Bare boligen har fin utsikt, er det samme om den ligger i tettbygd eller spredtbygd strøk	16	4	17	18	14	16	16
Antall respondenter	63	24	164	39	71	37	398

Det nest viktigste er å ha kort vei til butikker, kultur og servicetilbud. Her er det Nord-Aurdal som skiller seg ut med en høy score. Dette alternativet opptrer ofte sammen med *Jeg foretrekker å bo i et tettbygd område* og *Jeg synes boligfelt er ålreit*. Dette knippet hang også, om enn noe svakere, sammen med *Det er viktig at det er kort vei til jobben*.

Det utsagnet som kommer på tredjeplass er *Jeg foretrekker å bo i et spredtbygd område*. Her er det Nord-Aurdal og Vestre Slidre som skiller seg ut med noe lavere score enn de øvrige. Nord-Aurdal og Vestre Slidre er for øvrig de to kommunene i Valdres som har størst andel bosatte i tettbygde strøk. Til sammen var det relativt få, 15 % som foretrekker å bo i tettbygd område.

Å ha kort vei til jobben trekkes fram av nesten 40 prosent som et viktig kvalitet med boområdet. I Vestre Slidre er det forholdsvis få som vektlegger dette, sammenliknet med Øystre Slidre og Nord-Aurdal.

Utsagnet *Bare boligen har fin utsikt, er det samme om den ligger i tettbygd eller spredtbygd strøk* fikk 16 prosent svar og var som regel ikke kombinert med noen av de andre alternativene.

7.3 Trafikkforhold

Det er to aspekt ved trafikkforholdene som berører mange jf tabell 7.5. Det ene er at det er dårlig trafikkikkerhet for gående/syklende mange steder. I Valdres under ett mener 55 prosent dette. I Vang har derimot nesten 70 krysset av på dette. Det andre aspektet som veldig mange (45%) er enig i, er at kollektivtilbudet er for dårlig.

Tabell 7.5 *Hvordan vurderer du trafikkforholdene der du bor? (Flere kryss mulig). Prosent av antall respondenter.*

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Jeg synes det er for mye biltrafikk her jeg bor	15	0	23	24	16	34	20
Det er for mye råkjøring her/bilene kjører for fort	46	30	41	16	38	34	37
Trafikken skaper støyproblemer	16	0	12	8	7	17	11
Det er dårlig trafikksikkerhet for gående/syklende mange steder	62	57	55	47	47	69	55
Store avstander er et problem	30	39	11	37	26	37	23
Det er for dårlig kollektivtrafikktilbud	41	48	44	47	56	34	45
Transporttilbudet og trafikken skaper få eller ingen problemer	20	26	25	32	29	26	26
Antall respondenter	61	23	150	38	68	35	375

37 prosent mener det er for mye råkjøring der de bor. Dette er et større problem for innflyttere i Sør-Aurdal enn i Vestre Slidre.

En fjerdedel mener at trafikkforholdene ikke skaper noen problemer.

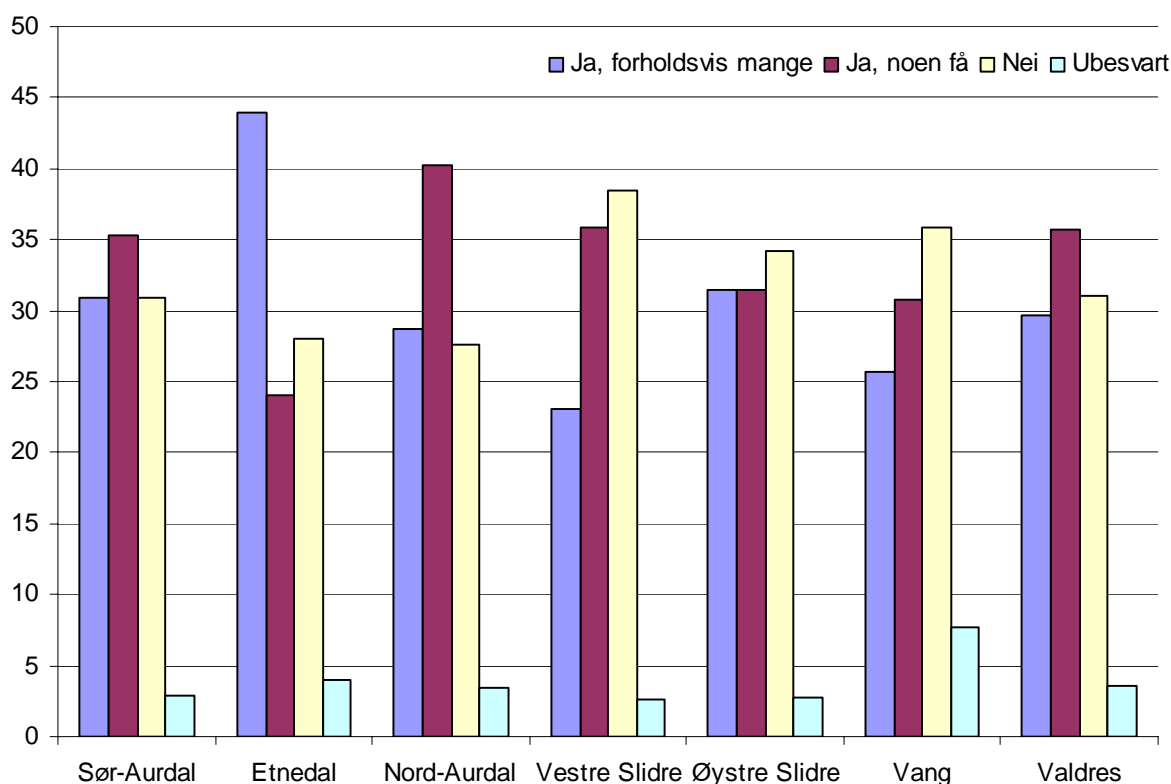
To svarkombinasjoner er vanlige: Den ene kombinasjonen er *Store avstander skaper problemer* og *Dårlig kollektivtilbud*. Disse to kombineres også med at *Det er for mye råkjøring der jeg bor*. Den andre vanlige kombinasjonen var at det er *For mye bilkjøring der jeg bor* og *Trafikken skaper støyproblemer*. Dette var også ofte krysset av sammen med *Det er for mye råkjøring der jeg bor*. Det er bare den sistnevnte svarkjeden som varierer med kommune. Først og fremst er det Etnedal hvor ingen har krysset av på de to førstnevnte forholdene, som skiller seg ut – og da spesielt i forhold til Sør-Aurdal og Vang.

8 Trivsel

8.1 Omgangskrets, venner og bekjente

Figur 8.1 viser at innflytterkvinnene deler seg i tre omtrent like store grupper med hensyn hvorvidt de hadde mange, noen få eller ingen venner og kjente i Valdres før de flyttet dit. Etnedal skiller seg ut med flest innflyttere som hadde mange kjente fra før. Det er fordi tilbakeflytterandelen er høy for Etnedal. I Vestre Slidre og Vang er det noen flere som flyttet uten å ha venner og kjente der fra før. De som flyttet til Valdres på grunn av jobb eller på grunn av at kjæresten bodde der, svarer hyppigere enn andre ”nei” på dette spørsmålet.

Figur 8.1 Hadde du venner og kjente i Valdres før du flyttet hit? (Ett kryss). Etter kommune. Prosent av antall respondenter. (N=68 for Sør-Aurdal, 25 for Etnedal, 174 for Nord-Aurdal, 39 for Vestre Slidre, 73 for Øystre Slidre, 39 for Vang og 418 for Valdres.)

Hvordan er situasjonen når det gjelder venner og bekjente nå? Tabell 8.1 viser at det svaralternativet som får flest svar, er at flesteparten av vennene bor utenfor Valdres. Og nesten like mange svar får *Lite tid til venner* og *Omgangskretsen min er veldig liten*. Dette er svar som setter spørsmålsteget ved ”tette sosiale bånd” og den ”rurale idyll”.

33 prosent hadde krysset av for at de har *Mange venner og kjente som jeg er sammen med på fritida*. De øvrige svaralternativene har fått færre svar.

Tabell 8.1 *Hvordan er situasjonen når det gjelder venner og kjente nå? (Flere kryss mulig). Prosent av antall respondenter.*

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Jeg vokste opp her, og er mye sammen med venner fra barndommen	3	20	17	15	10	5	12
Jeg har mange venner og kjente som jeg er sammen med på fritida	32	16	32	33	42	32	33
Jeg har ingen nære venner her jeg bor nå	16	8	9	18	16	13	13
Omgangskretsen min er veldig liten	32	40	28	26	33	42	32
Jeg får tilfredsstilt mine sosiale behov på jobben	15	28	17	5	21	24	18
Flesteparten av mine venner bor utenfor Valdres	40	44	33	44	33	45	36
Jeg trives godt med å ha en liten omgangskrets	24	40	23	23	12	21	22
Jobben og familien tar mesteparten av tida. Lite tid til venner og bekjente.	29	24	31	46	37	34	33
Ikke svart	4	0	3	0	1	3	3
Antall respondenter	68	25	174	39	73	38	417

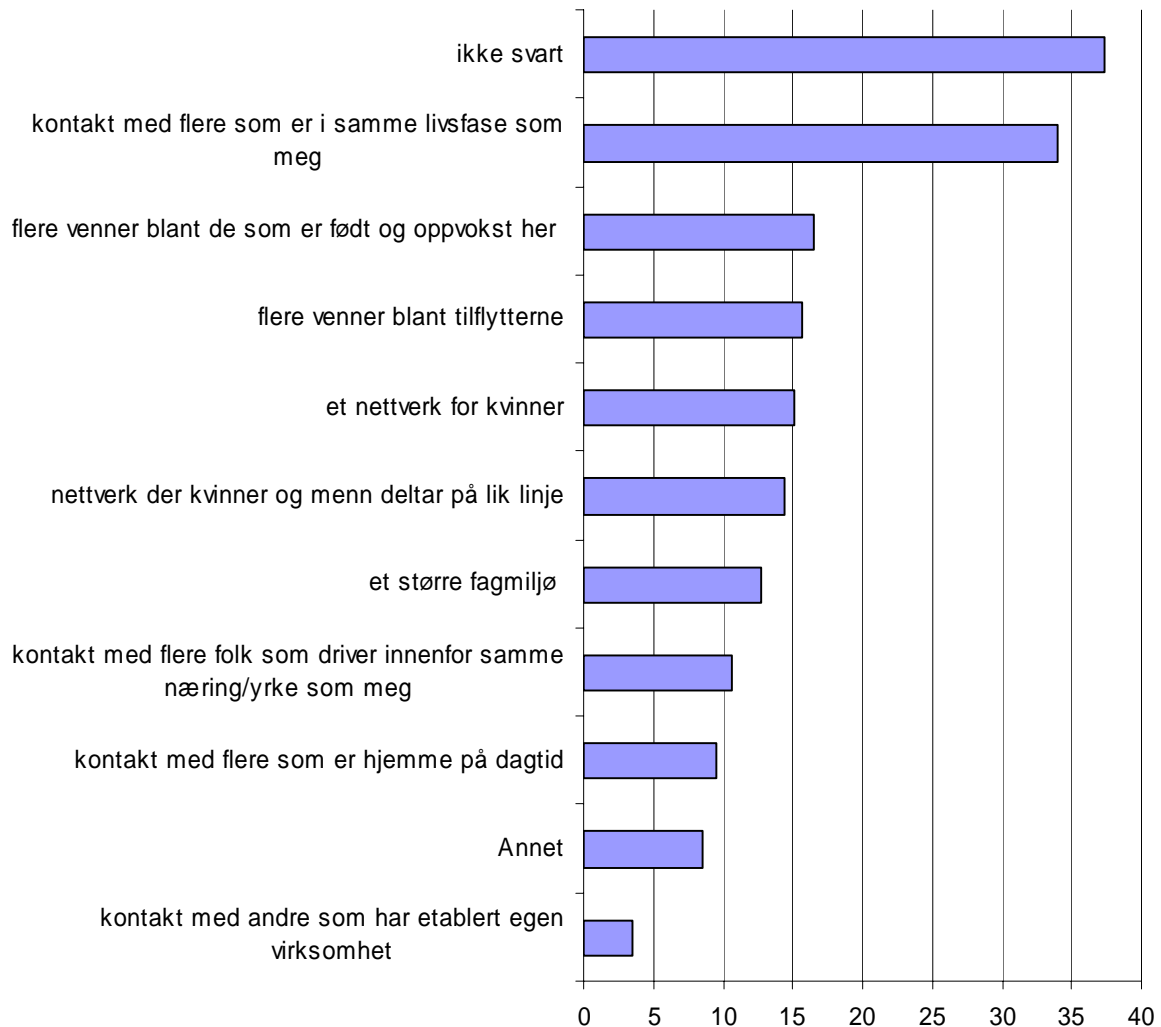
Det er tre svarkjeder på dette spørsmålet. Den vanligste kombinasjonen er *Omgangskretsen min er veldig liten, Jeg har ingen venner her jeg bor nå og Flesteparten av mine venner bor utenfor Valdres*. Dette svarkjedet forekommer hyppigst blant de som bare har bodd i Valdres 0-2 år, og avtar med økende botid. Særlig blant de som er oppvokst i utlandet er dette en hyppig kombinasjon. Dessuten forekommer det hyppigere blant kvinner uten barn, enn kvinner med barn.

Den nest vanligste kombinasjonen er *Jobben og familien tar mesteparten av tida, Lite tid til venner og bekjente og Jeg får tilfredsstilt mine sosiale behov på jobben*. Dette knippet henger også sammen med *Flesteparten av mine venner bor utenfor Valdres* – men ikke like sterkt som de to andre. Dette svarknippet forekommer hyppigst blant de som har bodd 3-6 år i Valdres. Og selvfølgelig forekommer den ofte blant de som har barn og jobb. Utdanningsnivået er høyt i denne gruppa.

Et svar sto veldig ofte alene og det var *Jeg trives godt med å ha en liten omgangskrets* som til sammen fikk 23 prosent svar. Dette er en sammensatt gruppe kvinner.

Hva slags omgangskrets savner du?

Figur 8.2 gir en oversikt over hvilke typer omgangskrets innflytterkvinner ønsker seg. For det første kan en legge merke til at hele 37 prosent av kvinnene har latt være å svare på dette spørsmålet. Kanskje er de fornøyd med omgangskretsen slik den er? Det faktum at både tilbakeflytterne og nykommere som har bodd lenge, er sterkt overrepresentert blant de som ikke har svart tyder på det.

Figur 8.2 Dersom du skulle ønske at du hadde en bredere omgangskrets, hva slags omgangskrets er det du savner? (Flere kryss mulig). Prosent av 423 svar.

34 prosent vil ha en større omgangskrets blant folk i samme livsfase som en selv. Spesielt hyppig er dette ønsket blant kvinner med sivilstatus skilt/separert/enke, men også kvinner i parforhold ønsker dette. Single kvinner har derimot omtrent ikke krysset av på dette.

17 prosent ønsker seg flere venner blant de som er oppvokst i Valdres. Spesielt gjelder dette de som selv er oppvokst i utlandet, men også andre innflyttere som selv ikke er fra Valdres, krysset av på dette.

Nesten like mange ønsker seg venner blant tilflytterne, og et nettverk blant kvinner har også fått bortimot like mange svar. Det er ofte de samme kvinnene som har krysset av på begge.

Også her er det interessante svarkombinasjoner. Den første kombinasjonen består av *Kontakt med flere folk som driver innenfor samme næring/yrke som meg*, *Kontakt med andre som har etablert egen virksomhet* og *Et større fagmiljø*. De som har dette svarknippet finner en ofte blant selvstendig næringsdrivende og studenter, og sjelden blant hjemmeværende, trygdede eller midlertidig ansatte. De er også relativt ofte bosatt på gård.

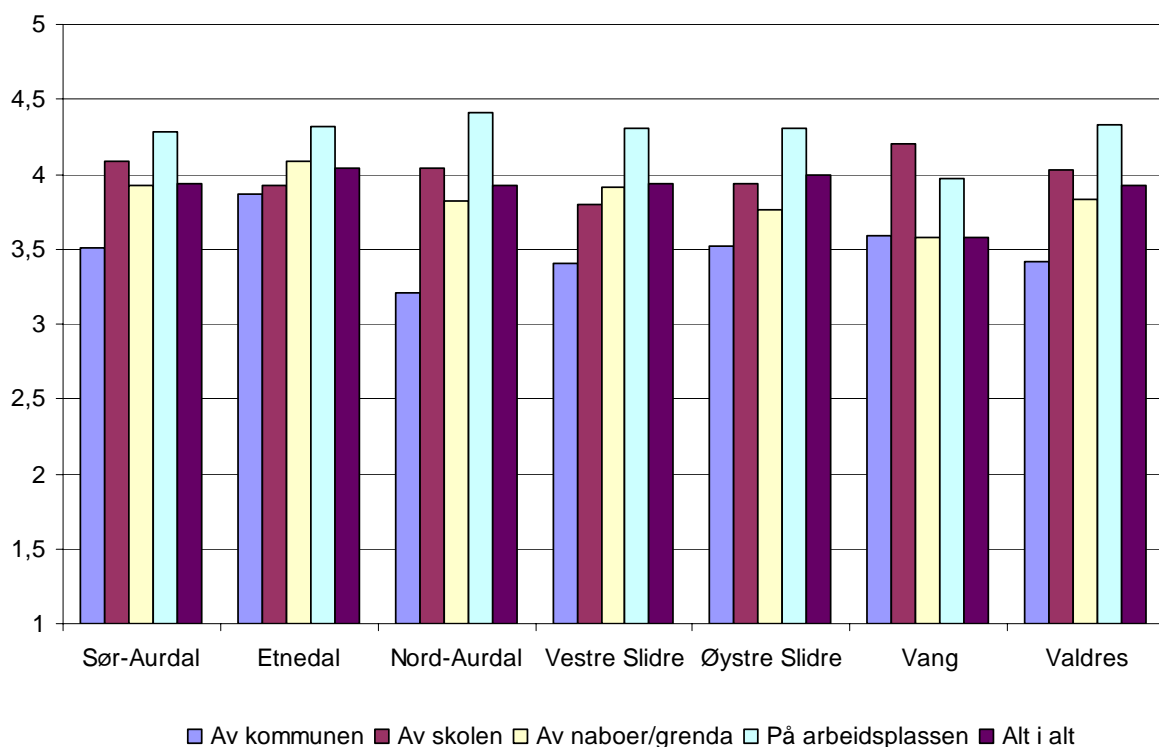
Den andre kombinasjonen består av *Flere venner blant de som er født og oppvokst her* og *Flere venner blant tilflytterne*. Denne kombinasjon opptrådte også sammen med *Kontakt med flere som er i samme livsfase som meg*. Dette er menget sammensatt gruppe kvinner.

Den tredje svarkombinasjonen var *Et nettverk for kvinner*, *Kontakt med flere som er hjemme på dagtid* og *Kontakt med flere som er i samme livsfase som meg*. Dette svarknippet finner vi ofte hos de som har flytte til Valdres på grunn av en kjæreste, hun er selv ikke oppvokst der, og er ofte hjemmeværende eller trygdet.

Den fjerde svarkombinasjonen består av ”*annet*”, *Nettverk der kvinner og menn deltar på lik linje* og *Et større fagmiljø*. Denne forekommer klart hyppigere blant de med lang høyere utdanning, og avtar med synkende utdanningsnivå.

8.2 Hvordan ble kvinnene mottatt?

Innflytterkvinner mener seg godt mottatt i Valdres. Figur 8.3 viser at ”Alt i alt” får Valdres en skår på 3,92 på en skala fra 1 (dårligst) til 5 (best). Det er forholdsvis små variasjoner mellom kommunene, bortsett fra Vang som skiller seg ut i negativ retning. Mest fornøyd er innflytterne med hvordan de er blitt mottatt på arbeidsplassen (4,33). Særlig i Nord-Aurdal kommer arbeidsplassene godt ut av det. De som har barn i skolen er også godt fornøyd med hvordan de er mottatt på skolen (4,03). Her peker Vang seg ut igjen, men denne gangen i positiv retning. Mottakelsen blant naboer/grenda kommer dårligere ut enn ”alt i alt” og får karakteren 3,83 av innflytterne. Vang kommer igjen noe dårligere ut enn de andre. Det eneste innflytterkvinnne bare er middels fornøyd med, er mottakelsen de fikk ”av kommunen” (2,59). Det er imidlertid stor forskjell på Nord-Aurdal og Etnedal her. Nord-Aurdal trekker ned gjennomsnittet for Valdres-kommunene.

Figur 8.3 På en skala fra 1 til 5, hvor 5 er svært godt og 1 er svært dårlig, hvor godt ble du mottatt som tilflytter? Gjennomsnittelig score etter kommune.

Tabell 8.2 Hva synes du var vanskeligst som tilflytter til Valdres i starten? Etter kommune. Prosent av antall respondenter.

	Sør-Aurdal	Etne	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
at folk var så tilbaketrukkne og vanskelige å komme i kontakt med*	19	12	27	18	19	49	25
å finne naturlige møtesteder å treffe folk på	38	28	30	46	27	44	33
å få oversikt over hvilke tjenestetilbud som finnes	21	8	20	10	15	18	17
å få oversikt over hvilke kultur- og fritidstilbud som finnes**	26	4	22	15	12	18	19
å finne gode turområder	4	0	7	8	1	5	5
å finne ut av hva som regnes som god måte å omgås folk på	10	16	7	15	12	15	11
å finne ut hva som forventes av en	15	20	10	15	12	18	13
jeg synes stort sett det har vært greit å være tilflytter	62	48	51	36	59	44	52
å forstå språket/dialekten	10	12	7	18	11	21	11
annet	4	4	7	13	8	8	7
ikke svart	3	16	11	10	7	5	9
Antall respondenter	68	25	174	39	73	39	423

*P<= 0,05 ** P<=0,01

Tabell 8.2 viser hva kvinnene synes var vanskeligst som tilflyttere etter kommune. Merk at det bare er to av utsagnene der vi med sikkerhet kan si at svarene varierer etter kommune (markert med stjerne). Vel halvparten av kvinnene synes stort sett det har vært greit å være tilflytter. I Øystre Slidre og Sør-Aurdal synes rundt 60 prosent at det har vært greit, mens i Vestre Slidre er det bare 36 prosent som synes det stort sett har vært greit.

En tredel mener at det er vanskelig å finne naturlige møtesteder å treffe folk på. Dette ser ut til å være vanskeligere i Vestre Slidre og Vang enn i Øystre Slidre og Etnedal.

En firedel synes at folk var tilbaketrukne og vanskelige å komme i kontakt med. I Vang synes nær halvparten at det var vanskelig å komme i kontakt med folk, mens andelen er nede i 12 prosent i Etnedal. Også Sør-Aurdal og Øystre Slidre har lav score her, sammenliknet med Vang.

Det er forskjeller mellom Etnedal på den ene side og Sør-Aurdal og Nord-Aurdal på den annen når det gjelder vanskeligheter med å få oversikt over hvilke kultur og fritidstilbud som finnes.

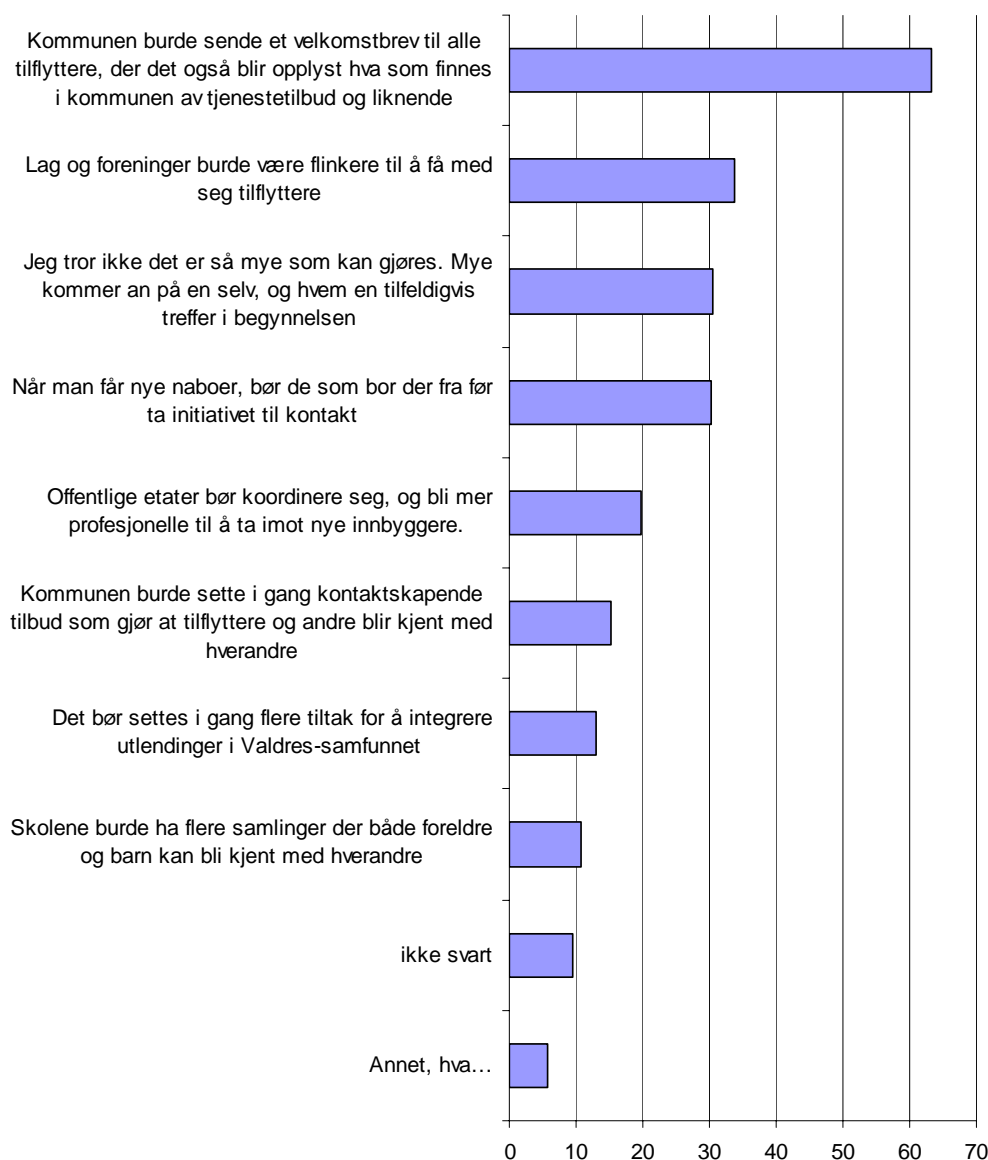
Tabell 8.3 Hva synes du var vanskeligst som tilflytter til Valdres i starten? Flere kryss pr respondent. Prosent av antall respondenter.

	Valdres	Oppland ellers	Østlandet ellers	Hordaland Sogn & F.	Norge for øvrig	Utlandet
At folk var så tilbaketrukne og vanskelige å komme i kontakt med*	16	27	27	31	37	26
Å finne naturlige møtesteder å treffe folk på*	26	20	40	34	44	28
Å få oversikt over hvilke tjenestetilbud som finnes*	11	27	19	14	29	15
Å få oversikt over hvilke kultur- og fritidstilbud som finnes	14	13	19	10	30	20
Å finne gode turområder	2	7	6	3	8	9
Å finne ut av hva som regnes som god måte å omgås folk på*	5	20	10	17	11	20
Å finne ut hva som forventes av en	9	20	13	21	19	11
Jeg synes stort sett det har vært greit å være tilflytter**	49	67	61	59	56	30
Å forstå språket/dialekten	1	0	8	3	10	54
Annet	7	0	9	3	5	11
Antall respondenter	144	15	120	29	63	54

De fleste utsagn varierer med hvor innflytterne kommer fra (se tabell 8.3). Innflyttere oppvokst på Vestlandet og ”Norge for øvrig” mener oftere enn de som selv er oppvokst i Valdres eller i Oppland ellers at folk er tilbaketrukne og vanskelige å komme i kontakt med. De som er oppvokst i Valdres og Oppland synes i mindre grad enn andre at det er vanskelig å finne naturlige møtesteder. Vanskeligst for å få oversikt over hvilke tjenestetilbud som finnes har de som kommer fra ”Norge for øvrig”, mens det ikke synes være særlig problem for tilbakeflytterne og utlendingene. Utlendingene har derimot vanskeligheter med å finne ut hva som regnes som en god måte å omgås folk på, og svarer naturligvis oftere enn andre at dialekten/språket er vanskelig å forstå.

Det er bare 30 prosent av utlendingene som synes det stort sett har vært greit å være tilflytter. Litt overraskende er det bare halvparten av de som er oppvokst i Valdres som synes det hovedsakelig har vært greit å være innflytter.

Hva synes innflytterne bør gjøres? Svarene er vist i figur 8.4. Svarene varierer ikke etter kommune. Figuren viser at en stor andel synes kommunen burde sende et velkomstbrev.

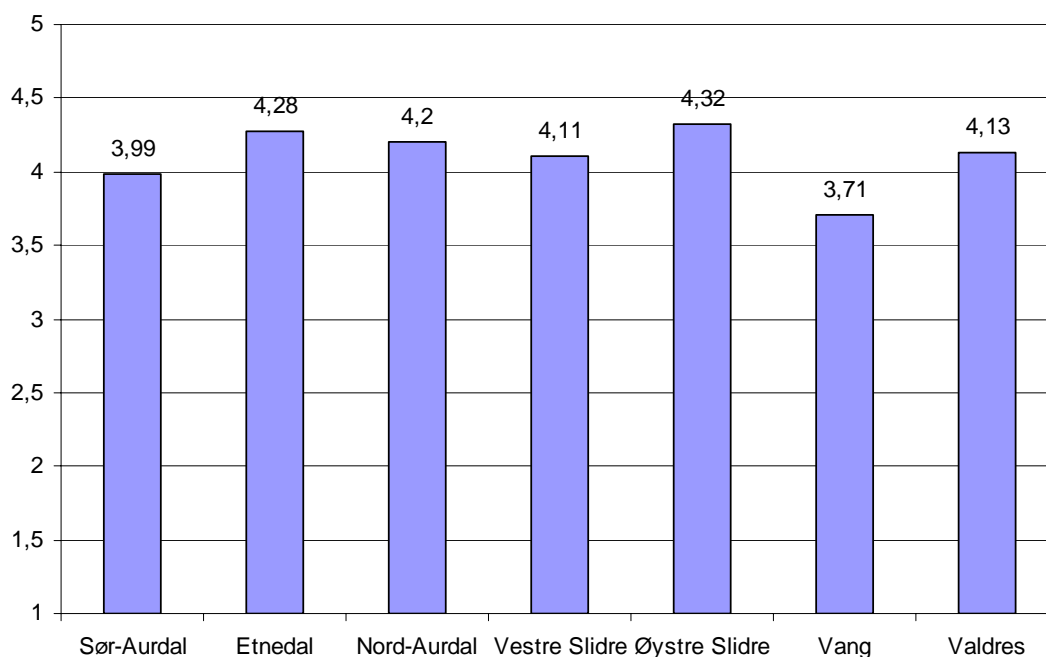

Figur 8.4 Hva synes du burde gjøres for at tilflytterne skal føle seg mer velkomne, eller for at det skal bli enklere å være tilflytter? Prosent av 423 respondenter.

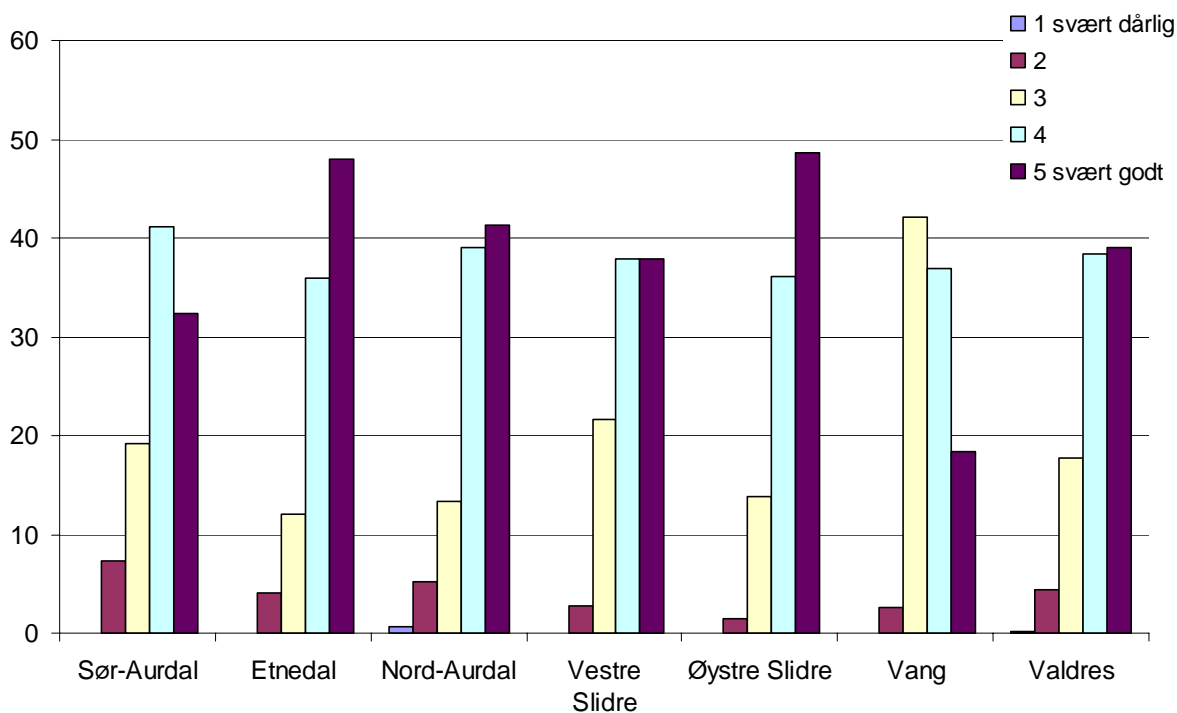
8.3 Hvor godt trives tilflytterne i Valdres?

På en skala fra 1 til 5 - der 5 er svært godt og 1 er svært dårlig - svarer kvinnene i Valdres 4,13 (se figur 8.5). Det ligger med andre ord i den positive enden av skalaen. Slik pleier det for øvrig å være på slike spørsmål (se for eksempel Agderforskning 1999, Innlandsindeksen 2002, Engesæter 2002). Vang skiller seg ut med bare 3,71 poeng, og Sør-Aurdal har 3,99. De øvrige kommunene ligger nokså jevnt i overkant av 4. At Vang kommer dårligere ut enn de

andre kan ha sammenheng med at tilbakeflytterandelen er svært lav til Vang. Tilbakeflyttere trives generelt bedre enn andre.

Figur 8.5 På en skala fra 1 til 5, hvor godt trives du i Valdres? (5 er svært godt, 1 er svært dårlig). Gjennomsnittlig score pr kommune. (68 i Sør-Aurdal, 25 i Etnedal, 172 i Nord-Aurdal, 37 i Vestre Slidre, 72 i Øystre Slidre, 38 i Vang og 412 i Valdres).

Figur 8.6 På en skala fra 1 til 5, hvor godt trives du i Valdres? (5 er svært godt, 1 er svært dårlig). Prosent av antall respondenter (68 i Sør-Aurdal, 25 i Etnedal, 172 i Nord-Aurdal, 37 i Vestre Slidre, 72 i Øystre Slidre, 38 i Vang og 412 i Valdres)

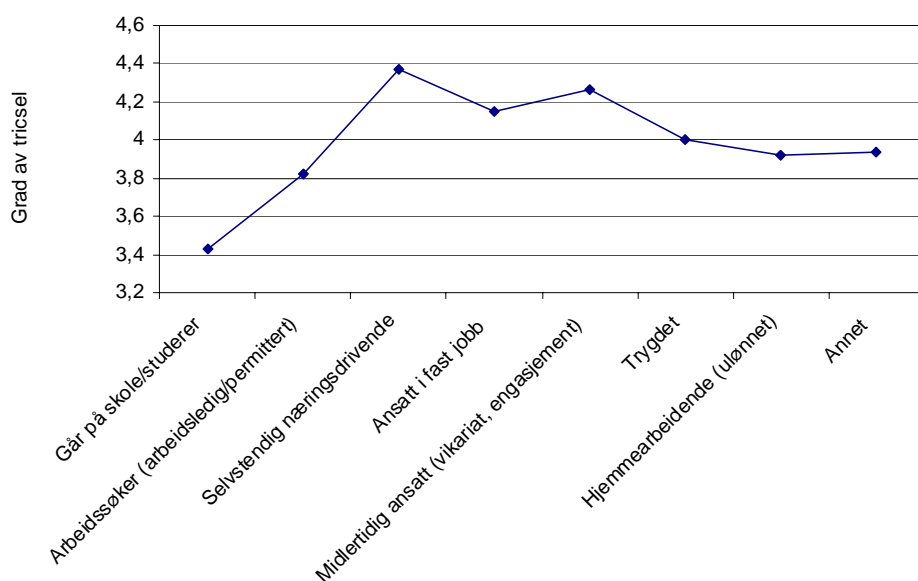

Figur 8.6 viser hvor mange i hver kommune som trives svært godt/dårlig. Her ser vi at den hyppigst forekommende svaret i Valdres som helhet er ”trives svært godt”, som 39 prosent har krysset av for. I Øystre Slidre og Etnedal har bortimot halvparten svart trives ”svært godt”. I Vang er denne andelen betydelig lavere med bare 18 prosent svar. Det hyppigst forekommende svaret i Vang er 3 (altså midt i mellom svært godt og svært dårlig).

Hvem er det som trives godt/mindre godt?

Trivselen varierer ikke med hvor lenge en har bodd i Valdres, ikke med utdanningsnivå, ikke med sivilstatus og ikke med alder. Trivsel henger derimot sammen med hvorvidt en selv er oppvokst i Valdres eller ikke. Tilbakeflytterne trives bedre enn andre innflyttere. De som kom til Valdres som asylsøkere er den gruppen som trives dårligst. Utenom asylsøkerne og tilbakeflyttere er det ikke variasjoner etter oppvekststed og tilknytning.

De som er yrkesaktive - enten de er selvstendige, ansatt eller midlertidig ansatt - trives dessuten bedre enn de som ikke er det, og spesielt bedre enn studenter og arbeidsledige (se figur 8.7). Hvor godt en mener jobben passer til egne kvalifikasjoner har ikke noe å si for trivsel, og ikke stillingstype eller næring heller. De som jobber deltid trives derimot bedre (4,27) enn de som jobber heltid (4,04).

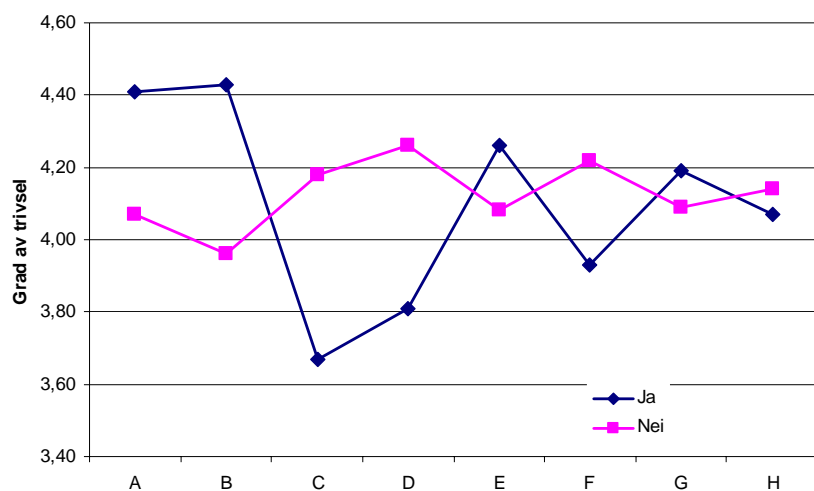

Figur 8.7 Grad av trivsel etter kilde til livsopphold. ". Gjennomsnittelig score på trivsel (1 = trives svært dårlig, 5 = trives svært godt). $P \leq 0,05$

De som er fornøyd med boligen sin, trives generelt bedre enn de som er mindre fornøyd. Og de som har barn, trives bedre enn de som ikke har det.

Som ventet varierer trivselen med hvor mange venner en har (se figur 8.8). Trivselen er høy blant de som har mange barndomsvenner og/eller mange venner som de er sammen med på fritida, og lavere blant de som ikke har nære venner der de bor, og blant de som har liten

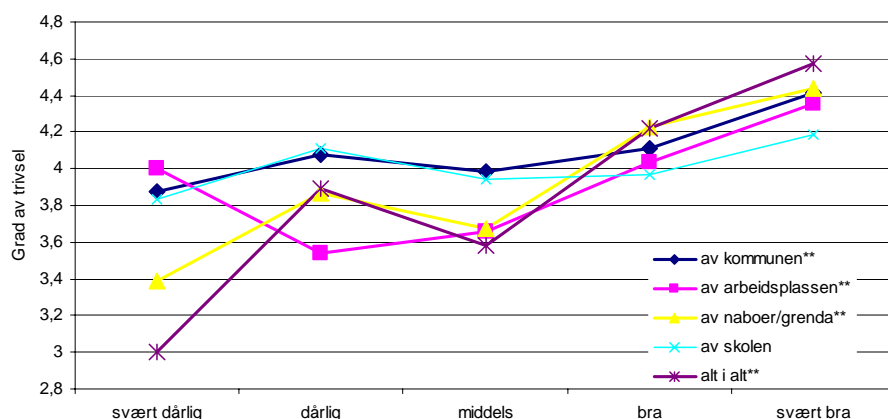
omgangskrets. Også de som har flesteparten av sine venner utenfor Valdres trives i noe mindre grad.

- A Jeg vokste opp her, og er mye sammen med venner fra barndommen**
- B Jeg har mange venner og kjente som jeg er sammen med på fritida**
- C Jeg har ingen nære venner her jeg bor nå**
- D Omgangskretsen min er veldig liten**
- E Jeg får tilfredsstillt mine sosiale behov på jobben
- F Flesteparten av mine venner bor utenfor Valdres**
- G Jeg trives godt med å ha en liten omgangskrets
- H Jobben og familien tar mesteparten av tida. Lite tid til venner og bekjente.

Figur 8.8 Grad av trivsel etter "venner og bekjente". Gjennomsnittelig score på trivsel (1 = trives svært dårlig, 5 = trives svært godt). ** $P <= 0,01$

Graden av trivsel samvarierer også med hvor fornøyd kvinnene er med den mottakelsen de fikk (se figur 8.9). De som krysset av for at de var "svært fornøyd" eller "fornøyd" med mottakelsen har i regelen høyere score på trivsel enn de som var mindre fornøyd. Unntakene er mottakelse ved skolen som ikke varierer med trivsel generelt sett.

Figur 8.9 Grad av trivsel etter hvor fornøyd en var med mottakelsen en fikk av kommune, arbeidsplass, naboer/grenda, skolen og alt i alt. Gjennomsnittelig score på trivsel (1 = trives svært dårlig, 5 = trives svært godt). ** $P <= 0,01$

9 Fritidsaktiviteter, natur og kultur.

9.1 Fritidsaktiviteter og kulturtilbud

De vanligste fritidsaktiviteter kvinnelige innflyttere til Valdres er å gå turer i nærområdet, å besøke venner og kjente, friluftslivsaktiviteter og å se TV o.l. Shopping er det også mange som bruker fritiden til, men svært få krysser av for ”ofte” (figur 9.1).

Grad av trivsel varierer bare med fire av aktivitetene. De som ofte går turer i nærområdet og ofte driver med friluftsliv trives veldig godt. Det samme gjør de som ofte besøker venner og de som ofte treffer folk på utesteder o.l.

En faktoranalyse viser at fritidsaktivitetene danner seks grupper, som til sammen forklarer 57 prosent av variansen (KMO 0,740).

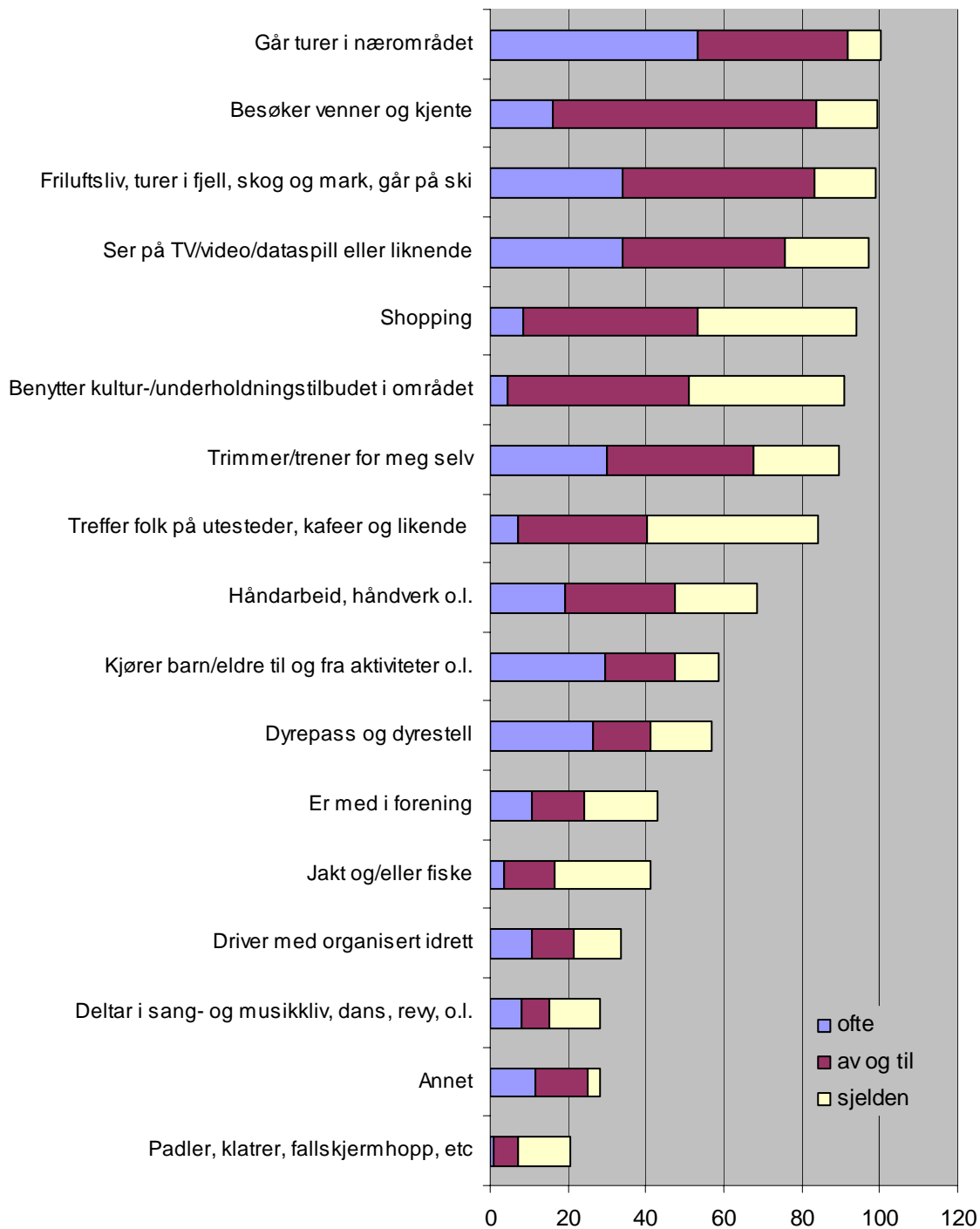
1 Den sporty friluftslivskvinnen

Hun er driver ikke med organisert idrett, men trimmer derimot for seg selv, går ofte turer i nærområdet, og driver med friluftsliv. Hun er oftere å finne i Øystre Slidre enn i de øvrige kommunene. Hun har høy utdanning, og er ofte midlertidig ansatt. Hun er sjelden hjemmearbeidene og er oftere å finne blant de uten barn enn de med barn. Hun trives bedre enn gjennomsnittet. Det er Alterna og Moderna som i første rekke driver med disse aktivitetene.

2 Den urbane kvinnen

Hun driver med aktiviteter som ofte forbindes med byliv: *Treffer folk på utesteder, kafeer og likende; Besøker venner og kjente og drar ofte på shopping.* I tillegg benytter hun ofte *kultur-/underholdningstilbudet i området*, og ser dessuten mye på *TV/video/dataspill eller liknende.*

Denne gruppen bor oftere i Nord-Aurdal enn i de øvrige kommunene. Hun er veldig sjelden å finne som student, arbeidsledig, hjemmearbeidende eller trygdet, men oftest er hun fast ansatt. Hun trives bedre enn gjennomsnittet, og er veldig ofte tilbakeflytter. Hun er sjelden fra utlandet. Hun bor sjelden på gård. Denne aktivitetstypen øker med alder, men avtar med antall barn. Med hensyn til trivsel er denne gruppen kvinner delt i to: Enten så trives hun betraktelig dårligere enn gjennomsnittet eller så trives hun betraktelig bedre. Det er framfor alt Moderna som står bak dette fritidsknippet, men også Konserva driver med disse aktivitetene.

Figur 9.1 Hva driver du med i fritiden? Med fritid mener vi den tiden du har (til overs) utenom jobb og utenom de daglige gjøremål i hjemmet. For hvert alternativ vil vi at du krysser av for hvor ofte. Prosent. Alternativet "aldri" og "ikke svart" er utelatt i figuren, men ses indirekte som den gjenstående avstanden til 100. Dvs. hvis aldri hadde vært med ville alle søylene stoppet på 100 prosent i figuren

3 Organiserte fritidsaktiviteter

Et svarknippe dannes av *Er med i forening; Deltar i sang- og musikkliv, dans, revy, o.l.*; og *Kjører barn/eldre til og fra aktiviteter o.l.* Dette knippet assosieres også med *Driver med organisert idrett* og *Benytter kultur-/underholdningstilbudet i området.*

Denne gruppen er sjeldnere i Vang enn i de øvrige kommunene. I likhet med ”den urbane” er hun imidlertid ofte oppvokst i Valdres, men sjelden i utlandet. Dette fritidsknippet avtar med økende alder, og øker med antall barn. Hun planlegger i større grad enn de som driver andre fritidsaktiviteter å bli boende lenge i Valdres. Ofte bor hun på gård. Dette er framfor alt Konserva sine fritidsaktiviteter.

4 Den utradisjonelle

Den utradisjonelle kvinnen driver ofte med *Jakt og/eller fiske”* og *Padler, klatrer, fallskjermhopp, etc.* Dette knippet er dessuten - om enn i mindre grad - koplet sammen med *Deltar i sang- og musikkliv.*

Dette fritidsknippet tilhører først og fremst Alterna, og er oftere representert i Øystre Slidre enn i de andre kommunene. Hun er ofte å finne blant studentene.

5 Gårdskvinnen

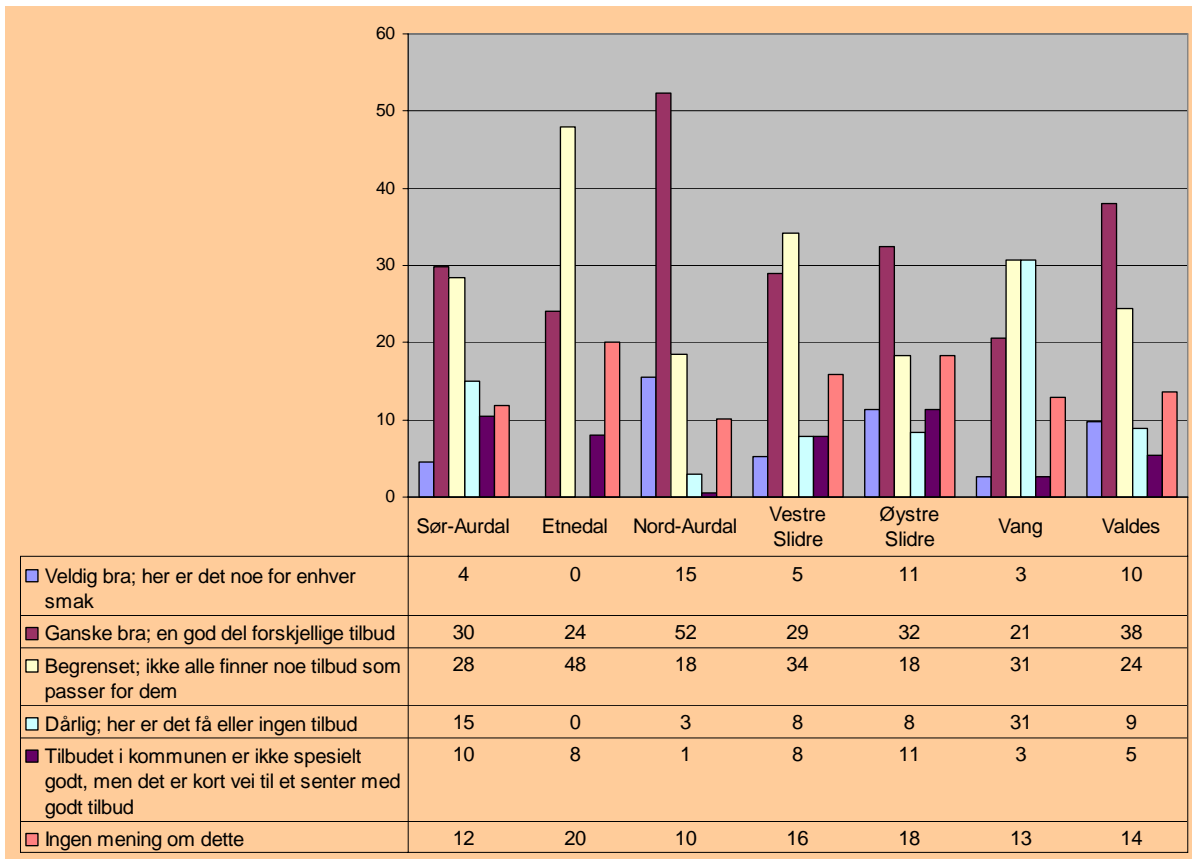
Et knippe består av de som driver jakt/fiske og dyrestell. De som har disse fritidsinteressene driver i tillegg ofte med håndarbeid/håndverk og ser på TV/dataspill o.l. Hun bor ofte på gård, sjelden i Nord-Aurdal, og har oftere lav utdanning enn høy utdanning. Gårdskvinnene kan like gjerne være av Konserva- eller Moderna-typen som av Alterna-typen (selv om sistnevnte er noe overrepresentert).

6 Annet, håndarbeid/håndverk

De kvinnene som rapporterer at de ofte driver med ”annet” og ”håndarbeid/håndverk” på fritiden, og sjeldnere med andre ting, er først og fremst Alterna-kvinnen.

Kulturtilbudet

Figur 9.2 viser at det er stor forskjell på Nord-Aurdal på den ene siden og Etnedal og Vang på den andre. I Nord-Aurdal synes over halvparten av kulturtilbudet er *ganske bra*. I Etnedal synes nær halvparten at kulturtilbudet er *begrenset*. I Vang mener nesten en tredel at kulturtilbudet er *dårlig*. Til sammen er det bare 10 prosent av kvinnene som mener kulturtilbudet er *veldig bra*.

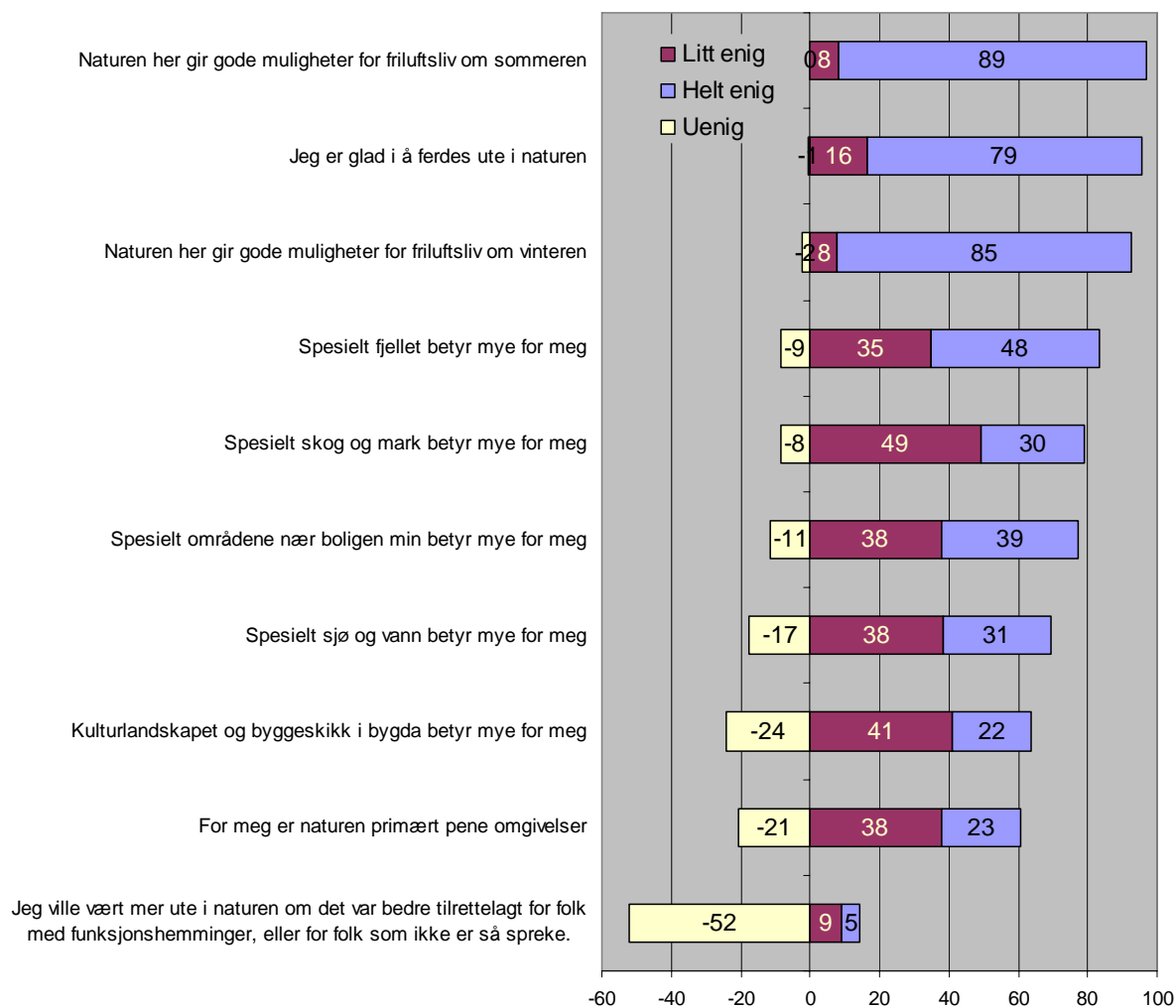

Figur 9.2 Hvordan vurderer du kulturtilbudet (kino, teater, konserter, utstillinger, kurs, aktiviteter i lag og foreninger, osv.) i kommunen ut fra dine behov? Prosent av antall respondenter: 67 i Sør-Aurdal, 25 i Etnedal, 168 i Nord-Aurdal, 38 i Vestre Slidre, 71 i Øystre Slidre, 39 i Vang og 413 i Valdres.

9.2 Naturen betyr mye

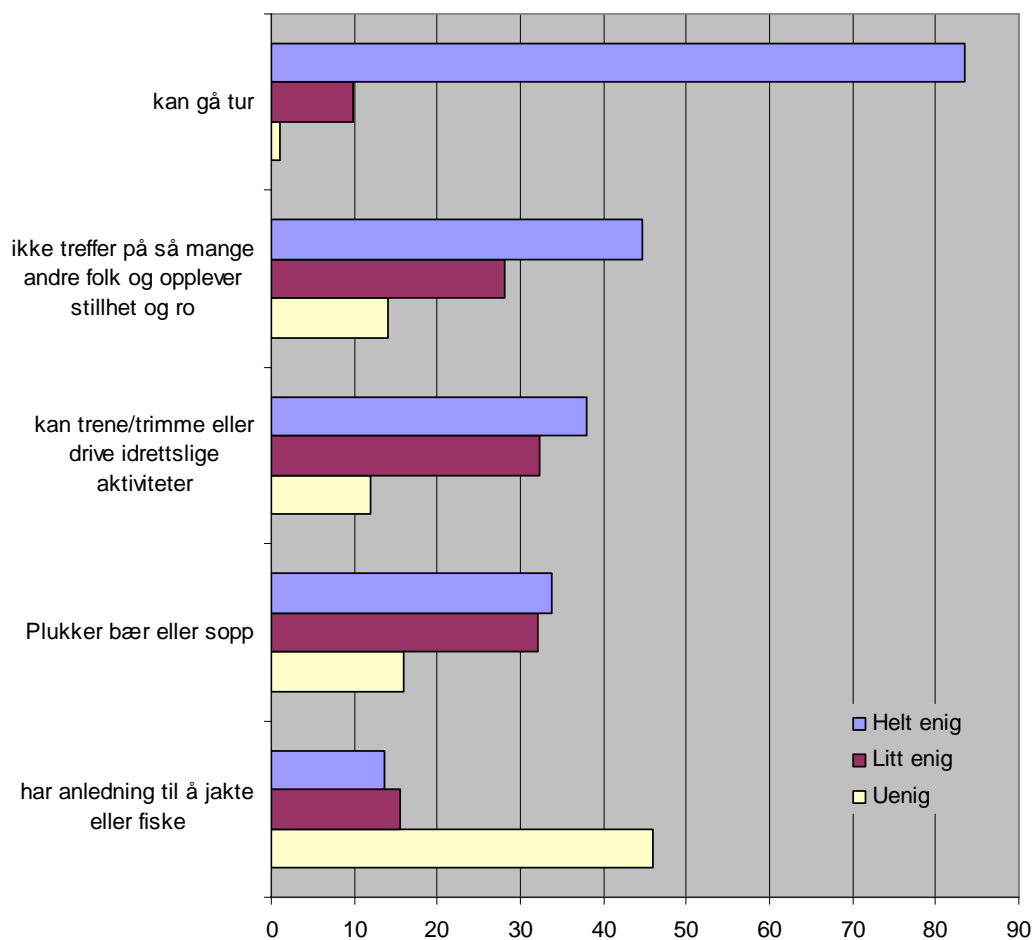
Innflytterkvinner er glade i naturen, og mener at naturen i Valdres gir gode muligheter for friluftsliv både om sommeren og om vinteren (se figur 9.3). 80 prosent er dessuten ”helt enig” i at de er glade i å ferdes ute i naturen, og ytterligere 16 prosent er ”litt enig” i dette. Spesielt glade synes de å være i fjellet og i nærområdene sine, men også ”sjø og vann” og ”skog og mark” betyr mye for mange. Tilbakeflytterne skiller seg ut ved å være mer opptatt av ”vann og sjø” enn andre innflyttere. Kulturlandskapet og byggeskikken er det bare 22 prosent som har svart ”helt enig” på, og også blant disse er det få tilbakeflyttere. Dette stemmer svært godt med resultatene fra en undersøkelse blant unge voksne (20-34 år) i Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Hedmark (Orderud 2003).

De fleste innflytterkvinner bruker naturen, det er ikke bare pene kulisser. Det er bare 23 prosent som er ”helt enig” i at naturen primært er fine omgivelser.

Figur 9.3 *Hvordan oppfatter og bruker du naturmiljøet der du bor? Prosent av 423 respondenter. "Ikke svart" er utelatt fra figuren, men er tatt med i prosentberegningene. Hver stolpe utgjør 100 prosent når "ikke svart" er tatt med (og når minustegnet foran uenigprosenten er omgjort til pluss).*

Det framgikk av figur 9.1 over at friluftsliv og å gå tur i nærområdet er blant de hyppigste fritidsaktivitetene til innflytterkvinner. I figur 9.4 ser vi at de aller fleste kvinnene sier seg helt enig i - eller delvis enig i - at de trives best i naturen når de kan gå på tur. Svært mange oppgir at de trives best når de ikke treffer så mange, men opplever fred og ro. Nær 40 prosent er "helt enig" i at liker seg best i naturen når de kan trimme/trene. Nær en tredel svarer "helt enig" på at de trives best i naturen når de kan plukke bær eller sopp. En liten gruppe på 14 prosent er helt enig i at de trives best i naturen når de kan jakte eller fiske, og ytterligere 16 prosent er litt enig. Bær og sopplukkerne er for øvrig oftest å finne blant tilbakeflytterne.

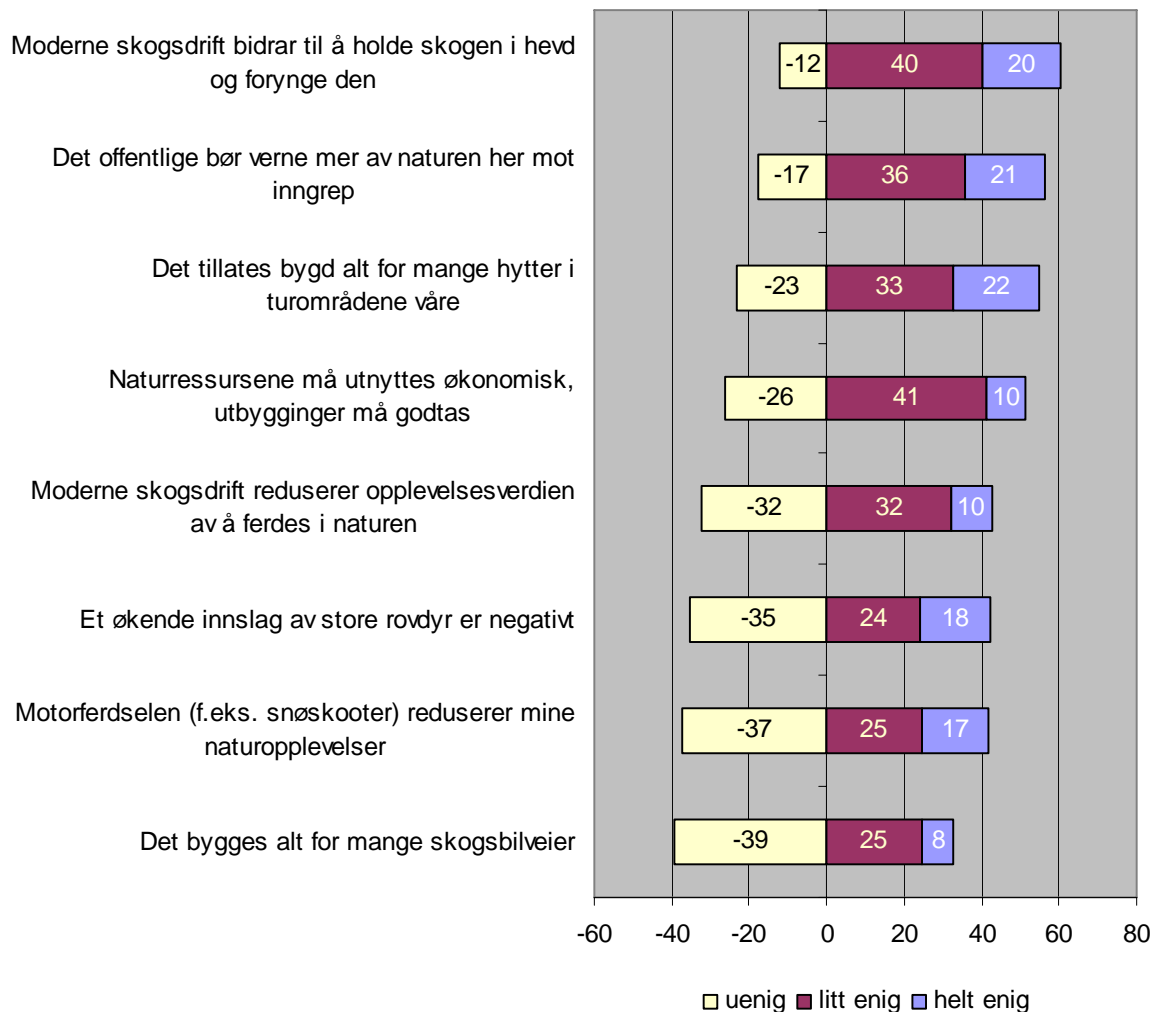

Figur 9.4 Jeg trives best i naturen når jeg... Prosent av 423 respondenter. "Ikke svart" er utelatt fra figuren, men tatt med i prosentberegningene..

9.2 Bruk og vern

På spørsmålene om hvilke holdninger innflytterkvinner har til ulike aspekter ved naturmiljøet, var det for hvert utsagn mellom 21 og 28 prosent som ikke har svart fordi de ikke har noen mening om det, eller ikke hadde lyst til å oppgi den. Figur 9.5 viser at det som flest er uenig i, er at det tillates bygd alt for mange skogsbilveier (40%), at motorferdselen i naturen ødelegger naturopplevelsene (38%) og at økende innslag av store rovdyr er negativt (37%). Mens det på den annen side er størst enighet om at det bygges for mange hytter, at det offentlige må verne mer av naturen mot inngrep, og at moderne skogsdrift holder skogen i hevd.

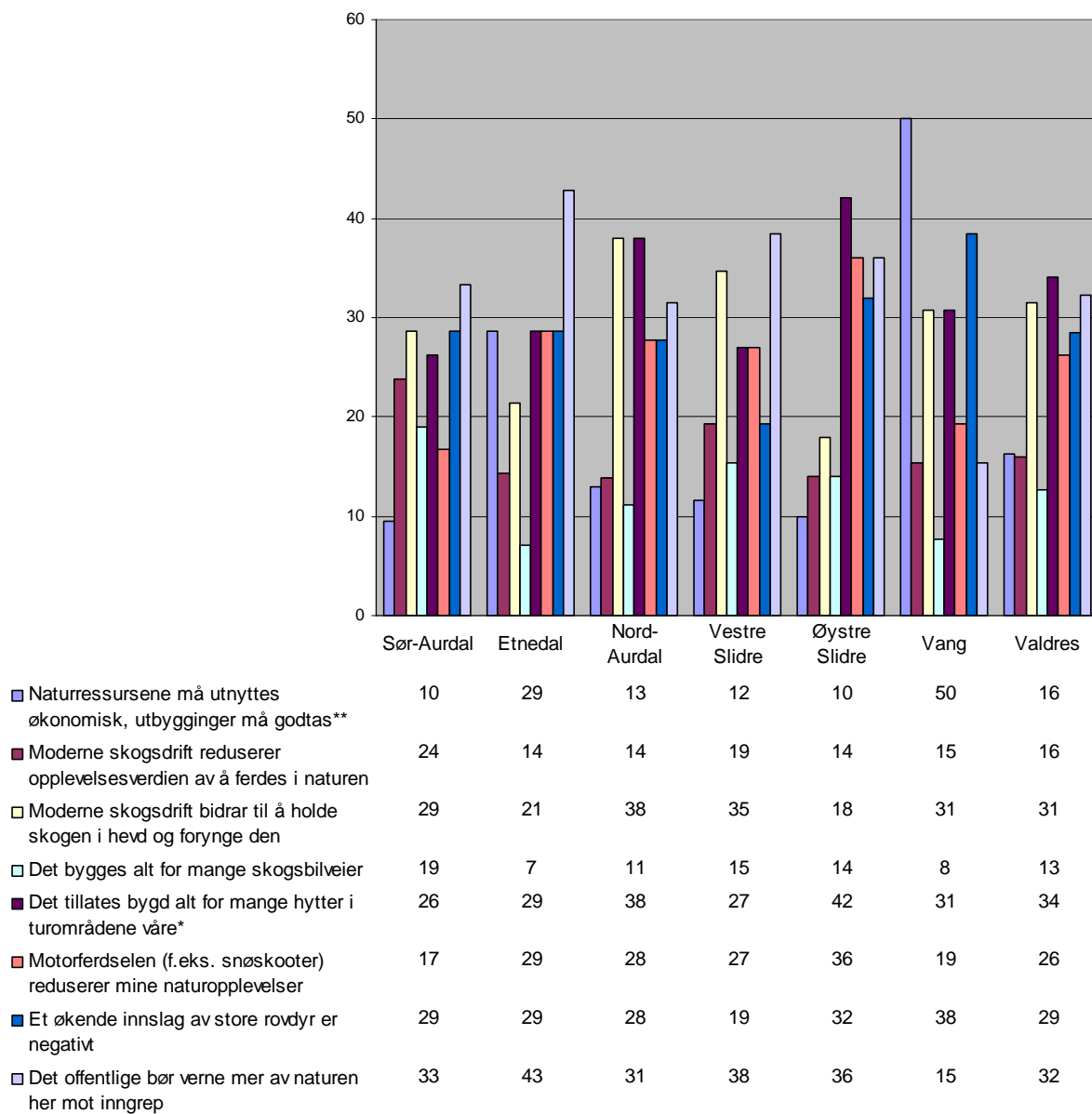

Figur 9.5 Hvordan oppfatter og bruker du naturmiljøet der du bor? Prosent av 423 respondenter. "Ikke svart" er utelatt fra figuren, men tatt med i prosentberegningene. Hver stolpe ville utgjort 100 prosent dersom "ikke svart" var med.

To påstander varierer signifikant med kommune (se figur 9.6). Det er *Det tillates bygd alt for mange hytter i turområdene våre*, hvor en kan merke seg at innflyttere til Øystre Slidre og Nord-Aurdal skiller seg ut med en høyere andel "helt enig" enn innflyttere til de øvrige kommunene. Den andre påstanden er *Naturressursene må utnyttes økonomisk, utbygginger må godtas*, der Vang peker seg ut med hele 50 prosent "helt enige". Vang peker seg i det hele tatt ut ved å ha innflyttere som legger vekt på økonomisk utnyttelse av naturen, snarere enn vern. Øystre Slidre tenderer i motsatt retning.

Grad av enighet i disse påstandene varierer ikke signifikant med hvorvidt en er tilbakeflytter eller ikke, eller etter hvor en er oppvokst. De som bor på gård skiller seg imidlertid fra de som ikke gjør det, ved oftere å være enig i at *Et økende innslag av store rovdyr er negativt* og ved å ikke være enig i at *Motorferdsel reduserer mine naturopplevelser*.

* $P < 0,05$ ** $P < = 0,01$

Figur 9.6 Hvordan oppfatter og bruker du naturmiljøet der du bor? Andel "helt enig" pr kommune.

10 Hvem blir boende?

10.1 De som planlegger å bli boende, blir boende

Til sammen 72 prosent av innflytterkvinnene i Valdres tror de kommer til å bli boende i mer enn 10 år ("lengre" + "alltid" i tabell 10.1). Denne andelen er oppe i 91 prosent i Etnedal, og nede i 63 prosent i Vang. Det er de kommunene som har henholdsvis flest og færrest tilbakeflyttere blant respondentene. Tilbakeflyttere vil oftere enn nykommere bli boende lenge.

Tabell 10.1 *Hvor lenge tror du at du kommer til å bli boende i Valdres (fra nå av)? Etter kommune. Prosent av antall respondenter.*

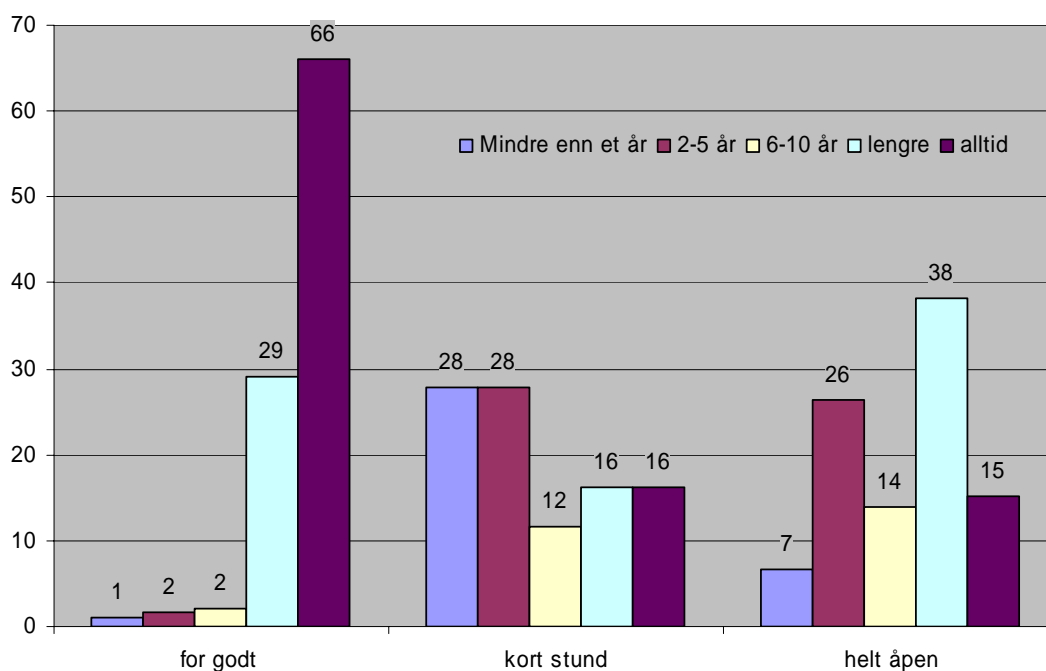
	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Mindre enn et år	3	4	7	3	8	8	6
2-5 år	16	4	15	17	11	21	14
6-10 år	17	0	7	6	6	8	8
Lengre	22	57	29	43	29	26	31
alltid	42	35	42	31	46	37	41
Antall resp.	64	23	153	35	72	38	390

Da kvinnene flyttet til Valdres, gjorde nesten halvparten det med utgangspunkt i at de skulle bosette seg der for godt. Bare 12 prosent ville i utgangspunktet bare bli boende der en kort stund. Fordelingen på den enkelte kommune er vist i tabell 10.2.

Tabell 10.2 *Hva var dine planer da du flyttet til Valdres? Etter kommune. Prosent av antall respondenter.*

	Sør-Aurdal	Etnedal	Nord-Aurdal	Vestre Slidre	Øystre Slidre	Vang	Valdres
Jeg ville i utgangspunktet bosette meg her for godt.	48	57	51	42	43	39	48
Jeg ville i utgangspunktet bare bo her en kort stund.	7	9	13	8	13	18	12
Jeg var helt åpen i forhold til hvor lenge jeg ville bo her	45	35	36	50	44	42	41
Antall respondenter	67	23	168	36	72	38	404

Det er samsvar mellom de planene de hadde da de kom, og hvor lenge de planlegger eller tror de kommer til å bli i Valdres (se figur 10.1). De aller fleste av de som mente de ville bli i Valdres for godt, sier at de kommer til å bo der alltid. Men det er noen - til sammen ni kvinner - som har ombestemt seg, og sier de vil reise innen et år, innen fem år, eller innen 10 år. Resten tror de blir lenger enn 10 år eller alltid. Blant de som hadde planer om å bare bli en kort stund, er det naturlig nok forholdsvis mange som sier de kommer til å flytte innen et år og innen fem år. Men også her er det noen som har ombestemt seg, og sier de vil bli lenger - og til og med for alltid. Blant de som i utgangspunktet var helt åpne i forhold til hvor lenge de ville bo, sier i underkant av halvparten at de vil flytte videre innen ti år. Drøyt halvparten vil med andre ord bli boende i Valdres for alltid eller i alle fall i 10 år til.

Figur 10.1 Hva var dine planer da du flyttet til Valdres, og hvor lenge tror du at du kommer til å bli boende i Valdres (fra nå av)? ($p \leq 0,01$) Prosent av 381 respondenter.

10.2 Hva kjennetegner de som vil bli boende?

Tabell 10.3 gjengir egenskaper ved de som vil bli boende i Valdres i mer enn 10 år fra nå, og de som vil flytte innen ti år. Egenskapene som er listet opp i tabell 10.2 må ikke tolkes absolutt. Det er f.eks. ikke slik at alle i aldersgruppen 30-40 år vil bli værende, mens alle andre aldersgrupper vil flytte. De som ønsker å bli boende er derimot *overrepresentert* i denne aldersgruppen (dvs. andelen som vil bli boende i denne aldersgruppen er større enn andelen som vil bli boende totalt sett).

Det mest overraskende med denne tabellen er kanskje de forhold som ikke synes ha noen sammenheng med hvor lenge en ønsker å bo i Valdres. For eksempel hadde vurderingen av hvordan kvinnene ble mottatt av skole, arbeidsplass, naboer, kommunene og "alt i alt" ikke noe å si for hvor lenge de trodde de kom til å bli boende. Det var heller ikke noe skille mellom de som hadde barn og de som ikke hadde barn (men derimot hadde alderen på barna noe å si). Videre var det en rekke flyttemotiv - f.eks. de som går på "natur", realisere mine drømmer, ønsket om å bo på et sted med lavere tempo, osv. - som ikke varierte med hvor lenge de har tenkt å bli.

Tabell 10.2 viser at de kjennetegn som henger sammen med det å ville bli boende, ofte er de samme kjennetegn som forbindes med idealtypekvinnen Konserva. Eller alternativt kan vi si hun er en kvinne i småbarnsfasen. Videre er de egenskapene som henger sammen med det å ville flytte innen 10 år, kjennetegn som også forbindes med nykommeren, og med Moderna

og Alterna. Eller er det kanskje kjennetegn vi forbinder med kvinner som ikke er i småbarnsfasen? Det er helt normalt at flytteaktiviteten avtar når man har småbarn, særlig barn i grunnskolealder.

Tabell 10.3 *Kjennetegn ved de som vil bli boende i Valdres i mer enn 10 år, og de som vil flytte innen 10 år.*

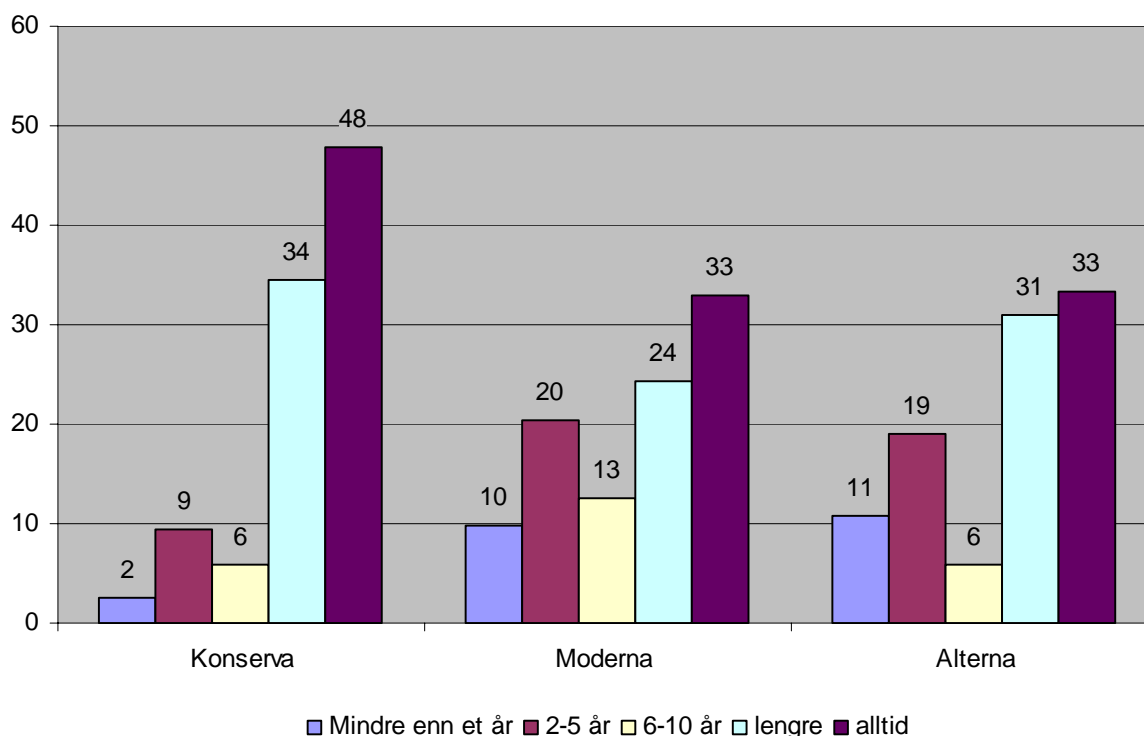
De som vil bli boende i Valdres lengre enn 10 år er/har ofte:	De som vil flytte innen 10 år er/har ofte:
i aldersgruppen 30-40 år**	ynge enn 30 år, og eldre enn 40 år**
gifte/samboende/partnere**	kjæreste uten å bo sammen, er single og skilte/separerte/enker**
ikke høgere utdanning*	høgere utdanning*
oppvokst i spredtbygde strøk eller i et tettsted*	oppvokst i utenlandske byer eller rurale strøk i utlandet*
Oppvokst i Valdres, Oppland, Østlandet*	oppvokst i Sogn og Fjordane/Hordaland, "Norge for øvrig" og utlandet*
tilknytning gjennom egen oppvekst, eller har kjæreste fra Valdres**	ikke tilknytning til Valdres før de flyttet**
flyttet på grunn av at <ul style="list-style-type: none"> - de ville tilbake til røttene**, - fordi de skulle overta gård*, - fordi kjæresten skulle overta gård** - fordi kjæreste var fra Valdres** - fordi de ville gi barna en trygg oppvekst** - de fant kulturen og det sosiale miljøet tiltalende* 	flyttet på grunn av at <ul style="list-style-type: none"> - jobb* - "annet" **
i utgangspunktet bare vurdert Valdres som bosted**	De som også vurderte andre bosteder utenfor Valdres, da de flyttet**
ville i utgangspunktet bosette seg i Valdres for godt**	De som i utgangspunktet bare ville bo i Valdres en kort stund, og de som var åpne i forhold til hvor lenge de ville bli boende**
- fast jobb, deltid**	- midlertidig ansatt**
- er hjemmearbeidende**	- jobber i hotell og restaurantnæringen*
- jobber i primærnæringene**	- føler seg overkvalifisert for den jobben de har*
- synes jobben er midt i blinken*	- har barn eldre enn 12 år**
- har barn i førskole og grunnskolealder**	- er ikke fornøyd med boligen**
- er fornøyd med boligen**	- de som ikke hadde venner i Valdres før de flyttet*
- hadde mange venner i Valdres før de flyttet*	- de som har flesteparten av sine venner utenfor Valdres**
- trives godt eller svært godt**	- trives middels eller dårlig**
- bruker fritiden til å kjøre barn til og fra aktiviteter**	De som ofte driver med friluftsliv, og de som ofte går tur i nærområdet på fritiden *
- tilbakeflyttere	- nykommere

*P<= 0,05 ** P<=0,01

I figur 10.2 har vi vist hvor lenge henholdsvis Konserva, Moderna og Alterna planlegger å bli boende i Valdres. Det er som ventet Konserva som i størst grad ønsker å bli boende lenge og for alltid (til sammen 82%), mens Moderna er den som oftest ønsker å flytte innen ti år (til sammen 43%). Alternas bo- og flytteplaner likner ganske mye på Modernas.

At Konserva er den som har lyst til å bli, mens Moderna og Alterna i større grad ønsker å flytte henger naturligvis sammen med de grunnleggende verdier som disse idealtypene er bygget opp rundt. Modernas definisjon av det gode liv handler om å være på jakt etter bedre jobber og mer spennende steder, mens Konservas gode liv handler om trygghet og stabilitet. Alternas gode liv handler om å finne alternativ og være åpen for forandringer. I følge Skålnes'

(2001) undersøkelse av livsplansscenarier for ungdom og unge voksne, var det Alterna-kvinnene som i minst grad visste hvilken type bosted de ville velge.

Figur 10.2 Hvor lenge vil Konserva, Moderna og Alterna bli boende i Valdres? Prosent av 390 respondenter.

10.3 Grunnlag for rekrutteringsstrategier

Likevel må en spørre om grunnen til at det er flest Konservaer som ønsker å bli i Valdres, kommer av at det er denne typen kvinner Valdres først og fremst ønsker seg. Vektleggingen av Valdres som et godt oppvekststed for barn, med et lavt tempo i hverdagslivet, appellerer framfor alt til Konserva. Kommuner som markedsfører seg som gode bosteder for småbarnsfamilier, treffer i første rekke Konserva-kvinnene. Det er hun som tradisjonelt har vært distriktenes sikreste bosettingskort. Men som Fredriksen (2001) skriver: Konserva er et meget usikkert kort fordi hun følger etter mannen. Når Konserva er i flertall i Bygde-Norge i dag, kommer det av at det har vært gode vilkår for mannen hennes. En politikk for å rekruttere Konserva-kvinner går først og fremst ut på å skaffe sikker jobb til mannen hennes. Selv nøyer hun seg med å ha en jobb, hun er ikke så nøye på hva slags jobb det er, og hun jobber helst deltid. Konserva tilpasser seg mannens bosted. Hun er den mest tilpasningsdyktige av de tre kvinnetypene.

Framtida for Distriktskonserva er høyst usikker. Det blir færre og færre av henne for hvert år som går, mener både Fredriksen (2001) og Sørli (2000). I tillegg kommer at når

hovedtrenden i storsamfunnet går i retning av at det er i de større byene de interessante ”manne-jobbene” kommer, vil også de fleste Konserva-kvinnene havne i byene.

Kommuner som reklamerer med variert næringsliv og mange kulturtilbud appellerer til Moderna. Hver fjerde innflytterkvinne er i denne undersøkelsen karakterisert som Moderna, men 43 prosent av dem ønsker å flytte ut igjen. Er det ikke rom for Moderna i Valdres? Eller er dette et resultat av at Moderna i dette materialet gjennomsnittelig er yngre enn Konserva og Alterna, og derfor ikke er ”ferdig” med søkefasen ennå? Moderna er i alle fall på frammarsj nasjonalt sett. Og unge jenter med Moderna-orientert framtid ønsker først og fremst å bosette seg i større byer (Skålnes 2001). En utfordring i forhold til å rekruttere Moderna til Valdres, er å unngå å framstille Valdres som en kopi av storbyen eller byen. I et slikt framtidsbilde er det byen som bestemmer kursen, og Valdres blir bare et annenrangs bosted for Moderna (Fredriksen 2001).

Valdres bør derfor satse på å skape et rom for alternative Moderna-prosjekter med utgangspunkt i at Moderna vil ha i både pose og sekk. Moderna er en superkvinne med ønske om en jobb hun kan utvikle seg i, et godt familieliv og gode muligheter på fritiden. Moderna får rett nok sjelden tid til å benytte seg av de fritidstilbud hun liker (kulturopplevelser og trening), men hun setter pris på å ha muligheten. I forhold til et byliv vil Moderna i Valdres vinne tid på at hun har kort veg til jobben, og på at hun slipper å stå i kø på veg til jobben, i butikken og i hverdagslivet for øvrig. Fordi hun er ressurssterk og liker å få ting til å skje (Moderna venter ikke på at ting skal skje – hun ordner opp selv), vil hun kunne påvirke kultur- og fritidstilbudet der hun bor. I Valdres vil hun ha større muligheter for å påvirke enn i byen, fordi miljøet er mindre og hun blir ”en større fisk i et mindre hav”. Dette gjelder også innholdet i jobben. Likevel gjelder det å synliggjøre karriere- og utviklingsmulighetene i arbeidslivet i Valdres. Det er sagt om distriktsarbeidslivet at den enkelte får et bredere ansvarsområde, og flere typer arbeidsoppgaver innenfor samme jobb, enn i byen. Dette henger sammen med at spesialiseringen ikke alltid kan være like sterk som i store bedrifter på større steder. Det følger av dette at en kan få mulighet til å prøve seg i ulike funksjoner, og kanskje komme raskere oppover i hierarkiet enn i byene. Den andre siden av dette handler om å utvikle arbeidsplasser som er attraktive for Moderna og hennes partner. Dette er en kontinuerlig utfordring for offentlige og halvoffentlige organer som legger til rette for nærings- og bedriftsutvikling. Og ikke minst har arbeids- og næringslivet selv et ansvar, 13 prosent av kvinnene mente at det ville vært mange interessante stillinger i Valdres om bare bedriftene og virksomhetene hadde tatt kompetanseutvikling og personalpolitikk på alvor.

Moderna flytter ikke til Valdres uten å ha en jobb, slik til sammen 34 prosent av alle innflytterkvinnene gjorde. Hun har jobb før hun kommer, heltidsjobb, og har fått den ved å søke på en utlyst stilling eller som følge av headhunting. I dette ligger en oppfordring til alle bedrifter om å lyse ut og/eller aktivt søke personer også utenfor Valdres når ledige stillinger skal besettes. Og i størst mulig grad lage hele stillinger, eller eventuelt markedsføre utfordringene som ligger i å kunne påvirke stillingsbrøk og inntekt gjennom egeninnsats.

Moderna tar barnehageplass, godt skoletilbud og skolefritidsordninger som en selvfølge. Hun vil imidlertid ikke sette pris på et sosialt miljø der hun blir betraktet som en dårlig mor fordi hun også prioriterer egen karriere. I tillegg må hennes partner må ha sosial aksept for at han likestiller familie og jobb.

Framtiden for Moderna i Valdres, og i distriktene generelt, er også høyst usikker (jf Fredriksen 2001). Hovedutfordringen er sentraliseringstrenden som går i retning av at interessante jobber skapes i sentrale strøk, og dårligere kår for distriktene generelt. Moderna er avhengig av en godt utbygd tjenestesektor og et godt kulturtilbud, og vil være tjent med at kommunene har god økonomi. I Valdres vil dog Fagernes og områdene innenfor pendlingsavstand ha større sjanser for å rekruttere Moderna, enn de kommuner som ligger langt fra sentra av en viss størrelse.

Alternas skulle ha muligheter til å slå seg til ro i Valdres. Hun ønsker ikke å havne i kjærlighetsfella og ikke i karrierefella. Hun vil ha armslag og rom til å skape sitt eget bilde av det gode liv. Hun flyttet til Valdres fordi hun ville dyrke sine egne hobbyer/fritidsinteresser, for å komme nærmere naturen, for å drive med friluftsliv, for å komme bort fra stresset i byen og ”annet”. I underkant av hver fjerde kvinne er definert som Alterna i denne undersøkelsen, men i likhet med Moderna er det ganske mange (36 %) som vil flytte fra Valdres igjen innen 10 år, og helst før. Det er mange utlendinger i denne gruppen, og man kan se for seg at de har et opphold i Valdres på grunn av eventyrlyst, og på grunn av ufrivillighet (asylsøkere). Felles for dem er at Valdres bare er et midlertidig bosted på vegen mot et annet. Likevel kan man spørre om Valdres ikke har klart å gi Alterna-kvinnene nok armslag til at flere ønsker å bli boende lenger. Valdres har ellers det som mange Alterna-kvinner etterspør: rikelig muligheter til å nyte og bruke naturen i fritidssammenheng, og et avslappet tempo (skjønt det er ikke alle som er enig i dette). Alterna ønsker ikke å bo i leilighet, eller i boligfelt. Hun vil helst ha et nedlagt småbruk, eller i alle fall et hus med stor tomt og som ligger usjenert til. Kanskje ville økt tilgang på småbruk og slike boliger øke tilstrømmingen av Alternaer? Det sosiale miljøet Alterna ønsker er preget av toleranse for annerledeshet. 65 prosent av innflytterne mener imidlertid at det er liten toleranse for annerledeshet der de bor.

Selv om Alterna ikke har jobb og karriere som det viktigste i drømmen om det gode liv, må også Alterna ha noe å leve av. Alterna vil ikke bli forsørget av sin mann – eller noen annen. Ofte klarer hun seg med lite, fordi hun ikke er så konsumorientert som Moderna og Konserva. Hun kan i perioder leve uten fast inntekt, men i lengden går ikke dette. Alterna i denne undersøkelsen har oftere enn andre midlertidige jobber, og hennes midlertidige bo-opphold kan være knyttet til midlertidigheten i jobben.

Alternakvinnene er eldre enn Konserva og Moderna (i denne undersøkelsen), og hun var eldre enn de andre da hun flyttet til Valdres. Det er generelt i Norge en tendens til at flere og flere flytter etter de har fylt 40 år. Dette kan komme Valdres til gode, fordi kvinner i denne aldersfasen i større grad kan ta hensyn til andre interesser enn jobb og barn. Hun har fått

erfaring i yrkeslivet, og hun er kanskje ferdig med småbarnsperioden. Den lange yrkeserfaringen gjør det lettere for henne å få jobb, og samtidig er hun mindre opptatt av karriereinnholdet i jobben. Dette gjør henne mobil. Dersom trenden i Norge går i retning av ”en grønn bølge” med søken etter det naturlige, som en motreaksjon til årtier med sentralisering og urbanisering, vil Valdres kunne få et økende antall Alternær i befolkningen.

I følge scenariene til Fredriksen er det Alternæ som er distriktenes håp, og omvendt: Distriktene har stort potensial for å tiltrekke seg Alternæ. I et framtidsbilde der Alternæ rår, vil storbyene ha mistet sitt kulturelle hegemoni, og det vil være netto innflytting av kvinner til distriktene. I et slik scenario er Valdres blitt en ressurs for kvinner (og ikke Moderna aspektet der kvinner er en ressurs for Valdres). Større sentra har ikke noe fordel i forhold til spredtbygde strøk når det gjelder å rekruttere Alternæ.

For å øke tilflyttingen og bosettingen av kvinner i Valdres, må det være rom for alle tre idealtypene av kvinner – og de som måtte falle utenfor disse typologiene. Dersom det stemmer at Konserva har hegemoniet i dag, vil en konsolidering - eller i alle fall en styrking - av dette hegemoniet, kunne bidra til å svekke attraktiviteten til Valdres overfor kvinner av Moderna- og Alternæ-typen. Moderna krever sosial aksept for å tenke karriere, slik de fleste menn gjør, og Alternæ krever aksept for at hun ikke vil være med på karrierejaget og heller ikke ønsker å gå inn i den tradisjonelle kvinnerollen. Å kun satse på Konserva fordi hun er den mest bofaste tilflytteren, vil være en feilslått strategi. Det bør ikke være noe mål i seg selv å hindre videreflytting – det vil faktisk bremse tilflyttingen på sikt. Fordi hvis alle skulle lykkes i å hindre videreflytting, ville det ikke bli noen innflyttere heller.

I tillegg til å skape rom for ulike typer kvinner, må rekrutteringsstrategier ta utgangspunkt i at Valdres skal være et godt sted å bo i alle *livsfaser*. Det største problemet er i så måte å skulle tilfredsstille ungdommen. For Valdres er det trolig umulig å konkurrere med større steder om å være spennende nok og ha samme bredden av tilbud. Men kanskje er det ikke så farlig? Det å ønske seg langt vekk fra oppvekststedet er noe som hører ungdomstiden til uansett hvor en bor. Det viktige er å vise stedets ungdommer at det er godt å være voksen i Valdres, slik at de kan vurdere å bosette seg der når de blir voksne. Unge jenter trenger dessuten å se at det ikke bare er menn som innehar attraktive posisjoner.

De fleste kvinner som flytter til Valdres er ikke oppvokst i Valdres. Likevel er det slik at mange av dem hadde en tilknytning til Valdres gjennom kjærester, slekt, ferier og andre typer besøk. Det var bare 16 prosent av innflytterkvinnene som ikke hadde noen tilknytning før de flyttet til Valdres. Det betyr naturligvis at man skal ta godt imot alle besøkende, og dessuten tenke over hvordan Valdres markedsfører seg. Det viktigste spørsmålet å stille seg er kanskje: På hvilken måte kan Valdres framstå som en ressurs for (ulike typer) kvinner? Hvilke bilder som tegnes av Valdres, og hvordan de harmonerer med de dominerende bildene kvinnebefolkningen har av det gode liv, vil være av stor betydning for hvor vellykkede rekrutteringsstrategiene i Valdres blir.

Rekruttering av flere kvinner til Valdres handler imidlertid ikke bare om strategier og tiltak internt i Valdres. Det handler minst like mye om rammebetingelser på nasjonalt, og i økende grad på globalt nivå, og hvordan den enkelte kvinne/hushold handler og tilpasser seg til disse. Dessuten er det et begrenset ”marked” for flyttere i Norge, slik at Valdres har konkurranse om å tiltrekke seg potensielle innbyggere.

For å lykkes i å øke rekrutteringen av kvinner til Valdres, er tiltak som foreslås og eventuelt igangsettes av ”Valdres-Rypa” avhengig av involvering og deltakelse i lokalsamfunnene, så vel som av drahjelp fra statlig, regionalt og kommunalt hold. For å motvirke de for tiden dominerende sentraliseringskrefter, er satsninger innenfor den ”smale” distriktspolitikken ikke nok. Økt rekruttering til distriktene avhenger av at også den ”brede” politikken – dvs. all sektorpolitikk - har et territorielt/geografisk perspektiv som sikrer mulighetene for inntektsbringende arbeid og likeverdige levekår i alle deler av landet. På den måten vil flere av de som har lyst til å bo utenfor de største byene faktisk kunne realisere sine ønsker.

Referanser

Agderforskning (1999): *Liv og livskvalitet i Oppland. Revidert utgave 1999*. Agderforskning. Fou 12/98.

Bugge, S. & Wikan, G. (1988): *Bære je ser asfalt... En studie av bostedspreferanser og bomotiv*. ØF-Rapport 16/1988.

Bøe, L. (1991) *Det kjem an på alt, det... Ein studie av ungdoms planar for utdanningm yrke og loaklisering i Møre og Romsdal*. Rapport nr. 9105. Møreforskning.

Engesæter, P. (2002) *Regionfelt Østlandet - Temauredning Samfunn. Delutredning Helse og Trivsel*. ØF-rapport 2002/05.

Fosso, E.J. (1989): *Arbeid og utdanning i Årdal*. Hovedfagsoppgave i geografi. Institutt for geografi, Universitetet i Bergen.

Fredriksen, S. (2001): *Distriktskvinnescenarier 2010. Å tyde distriktsveier mot kvinneframtid*. Samarbeidsrapport. Høgskolen i Finnmark og NIBR.

Frønes, I. & Brusdal, R. (2000) *På sporet av den nye tid. Kulturelle varsler for en nær framtid*. Fagbokforlaget. Bergen.

Førlandsås, K. (1979): *Tinn kommune i flytteperspektiv. En undersøkelse av utflytternes flyttemønster og vilkår for tilbakeflytting*. Hovedoppgave, Institutt for geografi, Universitet i Bergen.

Grimsrud, G.M. (2005). *ValHall. Resultater fra en spørreundersøkelse blant unge voksne med relasjoner til Valdres og Hallingdal*. ØF-rapport nr. 19/2005.

Grimsrud, G.M. & Sørli, K. (2004): *Flytting og bosetting, jobb og pendling*. I Berg, N.G. m. fl. (2004) *Mennesker, steder og regionale endringer*. Tapir akademiske forlag.

Grimsrud, G.M; Guldvik, I & Fauske, H. (1997): *Kvinner og bosetting i Nord-Gudbrandsdal*. ØF-Rapport nr. 10/1997

Guldvik, I.; Grimsrud, G.M. og Stubberud, K.V. (2002): *Orienteringsløp i ulendt terreng. Ein studie av kvinner og menn i distrikta*. ØF-rapport nr. 08/2002

Halfacree, K. & Boyle, P. (1998): *Migration, rurality and the post-productivist countryside*. I: Boyle, P. & Halfacree, K. (eds). *Migration into Rural Areas, 1-20*. John Wiley & Sons, Chichester.

Hendriks, C. (1992): *Hvor blir det av Rjukan-ungdommen?* Hovedoppgave, Institutt for geografi, Universitetet i Bergen.

Innlandsindeksen 2002. Østlandsforskning. www.ostforsk.no

Jansdotter, M. (2006) *Aspekter av livet i Inre Skandinaviens ur ett livsåskådningsperspektiv*. Kommer i Rapport fra Nord-Regio. 2006.

Little, J. & Austin, P. (1996): Women and the Rural Idyll. *Journal of Rural studies* Vol 12 nr 2.

Lykkja, H. (red.) (2005): Rapport fra Valdres-rypas nettverkssamling. Trivsel, tilflytting og tiltak - i eit kvinneperspektiv.

Myhre, J.E. (1990): *Oslo bys historie*. Bind 3. Cappelen

Oldervold, J. (1980): Det store oppbruddet. I Langholm, S. & Sejersted, F. (red.): *Vandringer. Festskrift til Ingrid Semmingsen, Aschehaug*.

Orderud, G. I. (2003): Ungdom og unge voksne i Utkant-Norge. Bosettingspreferanser og oppfatninger om livet i utkanten. I: Helve, H. (red.) *Ung i Utkant. Aktuell forskning om glesbygdsungdomar i Norden*. Nordiska ministerrådet – barn och unga.

Orderud, G.I. & Onsager, K. (1998): *Flytting – mønstre og årsaker. En kunnskapsoversikt*. Prosjektrapport 1998:6. NIBR

Pedersen, P. (2000): *Flyttemotiv blant flytterne til og fra Osloregionen*. NORUT Samfunnsforskning as.

Skålnes, S. (2001). Distriktskvinnescenarier 2010. På leit etter ei framtid. Samarbeidsrapport Høgskolen i Finnmark og NIBR.

SSB 2001 Folke og bolig tellingen. www.ssb.no/fob

Sørli, K. (2000): *Klassiske analyser. Flytting og utdanning belyst i livsløps- og kohortperspektiv*. NIBR-notat 2000:121

Villa, M. (2005) *Bygda som bustad*. Rapport 01/05. Senter for Bygdeforskning. Opptrykk av avhandling for dr. polit.-graden.

Valdres-rypa

En undersøkelse om tilflytting, trivsel og tiltak blant kvinner i
Valdres

Les dette før du begynner:

- √ La deg ikke skremme av at skjemaet er langt. Det er ikke meningen at du skal svare på alle spørsmålene.
- √ Spørreskjemaet er enkelt å fylle å ut. Sett kryss for de svar som passer for deg, de andre hopper du over.
- √ Dersom det er spørsmål du ikke kan eller vil svare på, så hopp over dem.
- √ Ved hvert spørsmål er det angitt om du skal sette ett, eller om du kan sette flere kryss.
- √ Bry deg ikke om tallkodene foran boksene. De er til hjelp for oss når vi skal overføre svarene dine til en datafil.
- √ Hvis du blir lei og gir opp undervegs, vil vi heller at du sender oss det du har fylt ut, enn at du lar være å sende oss noe i det hele tatt.
- √ Ta kontakt med Østlandsforskning dersom du lurer på noe.

PERSONOPPLYSNINGER

Ett av målene med Rypeprosjektet er å finne ut hva som kjennetegner kvinner som flytter til Valdres. I denne delen spør vi derfor etter kjennetegn ved deg som person. Dette er opplysninger vi bruker som bakgrunn for å analysere øvrige spørsmål i dette skjemaet.

1. Hvor gammel er du? .....år

2. Hva er din sivilstatus? (Ett kryss)

- 1 Gift/samboer/partnerskap
2 Kjæreste, men bor ikke sammen
3 Singel
4 Skilt/separert /enke

3. Når flyttet du til Valdres? ..... (Årstall)

4. Hvor lenge har du bodd i Valdres til sammen? Vennligst oppgi antall år .....

5. Hva er din høyeste fullførte utdanning? (Ett kryss)

- 1 Grunnskole
2 Videregående skole
3 Høgskole/universitet (lavere grad, 1-4 år)
4 Høgskole/universitet (høyere grad, mer enn 4 år)

6. Innenfor hvilket fagfelt har du din utdanning? Dersom du er utdannet innenfor flere fagfelt, velg det du har den høyeste/lengste utdanningen innenfor. (Ett kryss).

- 1 *Humanistiske og estetiske fag.* (f.eks. språk, litteratur, historie, filosofi, religion, musikk, drama, kunst)
2 *Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk.*
3 *Samfunnsfag og juridiske fag* (f.eks. statsvitenskap, sosiologi, geografi, samfunnsøkonomi, antropologi, psykologi, jus, kriminologi, media- og informasjonsfag).
4 *Økonomiske og administrative fag* (f.eks. øk.adm, handel, markedsføring, kontorlag, sekretærutdanninger, reiselivsfag)
5 *Naturvitenskaplige fag, håndverksfag og tekniske fag* (f.eks. biologi, matematikk, fysikk, kjemi, bygg & anlegg, arkitektur, jordskifte, arealplanlegging, næringsmiddelfag)
6 *Helse-, sosial- og idrettsfag* (f.eks. sykepleier o.l., medisin, apotekfag, tannhelse, terapeutiske fag, veterinær, idrettsfag)
7 *Primærnæringsfag* (f.eks. fiske, havbruk, jordbruk, gartneri, skogbruk, o.l.)
8 *Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag* (militæret, politi, brannvern, servitør, frisør, skjønnhetspleie, andre servicefag).
9 *Annet*

7. Hvor er du oppvokst? Dersom du er oppvokst på flere steder, velg det du føler sterkest tilknytning til. (Ett kryss)

- 1 Sør-Aurdal
2 Etnedal
3 Nord-Aurdal
4 Vestre Slidre
5 Øystre Slidre
6 Vang
7 Annet sted i Oppland
8 Annet sted på Østlandet
9 Hordaland/Sogn og Fjordane
10 Annet sted i Norge
11 Utlandet. Hvilket land?
.....

8. Hvordan vil du karakterisere ditt oppvekststed? (Ett kryss). Jeg er oppvokst

- 1 på landet/ spredtbygd strøk   3 i by   5 i en by i utlandet
2 i et tettsted   4 Osloområdet   6 i landlige/rurale områder i utlandet

FLYTTING TIL VALDRES

Hensikten med denne undersøkelsen er å få økt kunnskap om kvinner som flytter til Valdres. I denne delen har vi derfor spørsmål som går på omstendighetene rundt din flytting, og hvorfor du valgte Valdres som bosted.

9. Hvilken tilknytning hadde du til Valdres før du flyttet hit (siste gang)? Velg det alternativet du synes passer best. (Ett kryss).

- 1 Jeg er oppvokst her.
2 Jeg har bodd i Valdres tidligere, men er ikke oppvokst her.
3 Jeg har aldri bodd her før, men samboer/ektefelle/kjæreste er fra/har vært bosatt i Valdres.
4 Verken jeg eller samboer/ektefelle/kjæreste hadde bodd i Valdres tidligere, men jeg/vi har slekt og venner her.
5 Jeg/vi hadde hytte i Valdres.
6 Jeg hadde feriert i Valdres/besøkt Valdres.
7 Jeg har jobbet i Valdres tidligere.
8 Jeg hadde ingen tilknytning før jeg flyttet hit
9 Annet

10. Hvorfor flyttet du til Valdres? Vennligst kryss av de svaralternativene du synes passer best for deg. Sett Inntil fem kryss.

- 10a Jeg fikk tak i en helt spesiell bolig/ et småbruk/et gårdsbruk
10b Jeg er oppvokst i Valdres, og ville tilbake til røttene mine
10c Jeg fikk jobb her
10d Jeg flyttet hit fordi jeg skulle overta et gårdsbruk
10e Jeg flyttet hit fordi ektefelle/samboer/kjæreste hadde/skulle overta gårdsbruk.
10f Jeg flyttet hit fordi kjæresten min er herfra/hadde bolig her
10g Ektefelle/samboer/kjæreste fikk jobb her
10h Jeg er interessert i jakt, fiske og friluftsliv
10i Det er noe spesielt med naturen og landskapet i Valdres
10j Jeg ønsket å stresse ned/bosette meg på et sted med rolig tempo
10k Jeg ville etablere egen næringsvirksomhet her
10l Jeg ville at barna mine skulle ha en trygg og god oppvekst
10m Det var her jeg best kunne realisere mine drømmer
10n Det er billig å leve og bo i Valdres
10o Jeg var flyktning/asylsøker
10p Jeg kunne dyrke mine hobbyer og fritidsaktiviteter i Valdres
10q Kulturen og det sosiale miljøet tiltalte meg
10r Annet

11. Hadde du barn da du flyttet til Valdes? Hvilken aldersgruppe var de i? (Flere kryss mulig)

- 11a Hadde ikke barn   11c 6-12 år   11e 18 år eller eldre
11b 0-5 år   11d 13-17 år

12. Var du i et parforhold da du flyttet til Valdres?   1 ja   2 nei

13. Hva slags sted bodde du på like før du flyttet til Valdres? (Ett kryss).

- 1 på landet/ i spredtbygd strøk   4 i Osloområdet
2 i et tettsted   5 i en by i utlandet
3 i en by   6 i landlige/rurale områder i utlandet

14. Da du bestemte deg for å flytte fra det stedet du bodde sist, vurderte du ett eller flere tilflyttingssteder? (Ett kryss).

- 1 Jeg vurderte bare dette ene stedet.
2 Jeg vurderte flere steder, men bare i Valdres.
3 Jeg vurderte flere konkrete steder, også utenfor Valdres.
4 Jeg var først og fremst på utkikk etter jobb, og var rede til å flytte til den første og beste jobben.
5 Jeg vurderte ikke noen spesielle steder, men var ute etter et bosted utenfor storbyene. Jeg ønsket å bosette meg på et lite sted.

15. Hvordan ble du oppmerksom på Valdres som bosted? (Flere kryss mulig)

- 15a Hadde tilknytning til Valdres gjennom slekt   15g Kom i kontakt med Valdres gjennom venner
15b Kjæreste/samboer/ektefelle er fra Valdres   15h Har/hadde hytte i Valdres
15c Hadde bodd i Valdres tidligere   15i Kom i kontakt med Valdres gjennom jobben min
15d Kom i kontakt med Valdres via internett   15j Hadde besøkt Valdres i forbindelse med ferie, helgeturer og lignende
15e Kom i kontakt med Valdres i forbindelse med jobbsøking   15k Har reist gjennom Valdres mange ganger
15f Jeg kom til Valdres som flyktning/asylsøker   15l Annet

16. Hva var dine planer da du flyttet til Valdres? (Ett kryss).

- 1 Jeg ville i utgangspunktet bosette meg her for godt.
2 Jeg ville i utgangspunktet bare bo her en kort stund.
3 Jeg var helt åpen i forhold til hvor lenge jeg ville bo her.

17. Hvor lenge tror du at du kommer til å bli boende i Valdres (fra nå av)? (Ett kryss)

- 1 mindre enn et år   3 6-10 år   5 alltid
2 2-5 år   4 lengre

SYSSELSETTING, ARBEID OG KARRIERE

I denne delen er vi ute etter å få kunnskap om noen forhold som angår ditt hverdagsliv, og hvordan du vurderer arbeidsmarked og karriereforhold i Valdres.

18. Hva gjør du til daglig?/Hva er din kilde til livsopphold? (Flere kryss mulig)

	Deltid	Heltid
18a Går på skole/studerer	1 ☐	2 ☐
18b Arbeidssøker (arbeidsledig/permittert)	1 ☐	2 ☐
18c Selvstendig næringsdrivende	1 ☐	2 ☐
18d Ansatt i fast jobb	1 ☐	2 ☐
18e Midlertidig ansatt (vikariat, engasjement)	1 ☐	2 ☐
18f Trygdet	1 ☐	2 ☐
18g Hjemmearbeidende (ulønnet)	1 ☐	2 ☐
18h Annet	1 ☐	2 ☐

For deg som er arbeidssøkende:

19. Hvordan vurderer du sjansene for å få en jobb du liker i Valdres? (Flere kryss mulig).

- 19a Det er gode sjanser for å få jobb her
- 19b Det er like gode/dårlige sjanser her som andre steder
- 19c Jeg tror jeg har større sjanse for å få jobb her enn andre steder
- 19d Det er svært få jobber innenfor rimelig reiseavstand som passer til mine kvalifikasjoner
- 19e Det finnes svært få jobber her som lar seg kombinere med å ha små barn
- 19f Det er vanskelig å få jobb som tilflytter, fordi en må kjenne de som driver virksomhetene
- 19g Det er vanskelig for kvinner å få jobb i Valdres innenfor mitt arbeidsfelt
- 19h Jeg har ikke de egenskaper/kvalifikasjoner som etterspørres

For deg som er hjemmearbeidende:

20. Ønsker du å få deg (mer) lønnet arbeid, slik hverdagen din er pr. i dag? (Flere kryss mulig)

Nei, fordi

- 20a jeg er fornøyd med situasjonen slik den er
- 20b jeg foretrekker å være hjemme med barna mens de er små
- 20c Nei, av andre årsaker

Ja, men det er vanskelig å få til fordi

- 20d det finnes ikke jobber innenfor rimelig reiseavstand som passer til mine kvalifikasjoner
- 20e det er svært få jobber som lar seg kombinere med å ha små barn
- 20f kvaliteten/åpningstidene på barnehage og/eller SFO er ikke tilfredsstillende
- 20g annet
- 20h **Jeg ønsker ikke å få (mer) lønnet arbeid nå, men det kan bli aktuelt senere.**

For deg som er under utdanning:

21. Regner du med å få jobb i Valdres etter at du er ferdig? (Ett kryss)

- 1 Ja, jeg tror sjansene er gode
- 2 Ja, jeg har jobb ved siden av studiet som jeg kan fortsette i
- 3 Jobb får jeg nok, men ikke en som passer til utdannelsen min
- 4 Jeg studerer primært fordi jeg synes det er interessant. Å få jobb er ikke så viktig
- 5 Nei, jeg tror ikke det finnes jobber som passer til utdannelsen min i Valdres/i nærheten av der jeg bor
- 6 Nei, jeg vil helst jobbe et annet sted enn i Valdres
- 7 Nei, av andre årsaker
- 8 Vet ikke

For deg som er i lønnet arbeid (ansatt eller selvstendig næringsdrivende):

Hvis du ikke er yrkesaktiv, kan du gå direkte til spørsmål 33.

22. Har du mer enn ett yrke? 1 Ja 2 Nei

23. Hvilken næring arbeider du innenfor? (Flere kryss mulig)

- 23a Jordbruk, skogbruk, fiske, jakt og viltstell
- 23b Bergverksdrift og utvinning
- 23c Industri
- 23d Kraft- og vannforsyning
- 23e Bygge- og anleggsvirksomhet
- 23f Varehandel, reparasjon av kjøretøyer og husholdningsapparater
- 23g Hotell- og restaurantvirksomhet
- 23h Transport og kommunikasjon
- 23i Finansiell tjenesteyting, bank og forsikring
- 23j Eiendomsdrift, utleievirksomhet, tjenester som hovedsakelig er innrettet mot nærings- og arbeidsliv (f.eks. konsulenter, rådgivere, reklame, utleie av maskiner, IKT, rådgivning, revisjon, arkitekt, advokat, rengjøring)
- 23k Offentlig forvaltning kommune, fylkeskommune, stat
- 23l Undervisning
- 23m Helse- og sosialtjenester, veterinærtjenester
- 23n Andre sosiale og personlige tjenester (f.eks. renovasjon, interesseorganisasjoner, kulturell tjenesteyting, sport/idrett, radio/tv/film, bibliotek, lotteri, frisør, helsestudio, skjønnhetspleie)
- 23o Internasjonale organer og organisasjoner
- 23p Annet

24. Hva slags stilling har du? Har du flere typer stillinger, velg den du synes er viktigst. (Ett kryss)

- 1 leder
- 2 mellomleder
- 3 Faglig stilling/profesjon
- 4 underordnet
- 5 selvstendig næringsdrivende/fritt yrke
- 6 annet

25. Hvordan passer stillingen til dine kvalifikasjoner? (Ett kryss)

- 1 Jeg er overkvalifisert
- 2 Jobben er midt i blinken for meg
- 3 Det er andre stillinger jeg ville følt meg bedre kvalifisert for

26. Hvilken stillingsbrøk har du? .....prosent.

27A. Er du fornøyd med stillingsbrøken? (Ett kryss)

- 1 Ja   2 Nei, jeg skulle gjerne jobbet mindre   3 Nei, jeg skulle gjerne jobbet mer

27B. Synes du at mengden arbeid du utfører samsvarer med stillingsbrøken?

- 1 Ja   2 Nei, jeg jobber mer   3 Nei, jeg jobber mindre

28. Hvis du er ansatt på deltid, og/eller driver egen virksomhet på deltid, hva er grunnen til det? (Flere kryss mulig).

- 28a Jeg trives best med deltidsjobb fordi det lar seg kombinere med å ha ansvar for hjem og familie
- 28b Jeg trives best med deltid fordi det reduserer stresset i hverdagen, og gir meg bedre tid til andre ting
- 28c Hvis mannen/partneren min hadde tatt større del av ansvaret for hjem og familie, ville jeg jobbet mer
- 28d Jeg arbeider deltid fordi kvaliteten på barnehagetilbudet og/eller skolefritidsordningen er for dårlig
- 28e Jeg arbeider deltid fordi åpningstider i barnehager/SFO ikke samsvarer med full arbeidstid i min jobb
- 28f Jeg jobber deltid fordi jobben er så slitsom at jeg ikke ville orket å jobbe fulltid
- 28g Jeg jobber deltid på grunn av egen helse
- 28h Jeg jobber deltid fordi jeg ikke får heltidsjobb
- 28i Jeg arbeider deltid fordi markedet for bedriften min ikke er stort nok til heltidsdrift
- 28j Jeg jobber deltid for å veie opp for at mannen min jobber så mye
- 28k Annet

29. Vi ønsker å vite om ditt forhold til karriere og yrkesliv ble endret da du flyttet til Valdres. (Flere kryss mulig)

- 29a Det var *ikke* viktig for meg å ha en jobb da jeg flyttet til Valdres
- 29b Det var først og fremst tilbudet om en interessant jobb som gjorde at jeg flyttet til Valdres
- 29c Jeg gikk nedover karrierestigen da jeg flyttet hit
- 29d Jeg tok oppover karrierestigen da jeg flyttet til Valdres
- 29e Det skjedde ingen store endringer i min karriere/yrkesliv da jeg flyttet til Valdres
- 29f Jeg fikk min første jobb i Valdres
- 29g Jeg gikk ned i deltidsstilling da jeg flyttet til Valdres
- 29h Jeg gikk opp i heltidsstilling da jeg flyttet til Valdres
- 29i Jeg flyttet til Valdres uten å ha noen jobb, men regnet med at noe ville dukke opp

30. Mange mener at det er et lavere tempo i arbeidslivet i Valdres enn i byene. Stemmer det med din erfaring? (Ett kryss)

- 1 Ja, det er mindre stress og mas på jobben her i Valdres
- 2 Ja, jeg tror generelt at tempoet er lavere, men det gjelder ikke min jobb
- 3 Nei, jeg synes ikke det er så stor forskjell
- 4 Nei, tvert imot
- 5 Jeg har ikke arbeidserfaring fra by

31. Hvor langt tid bruker du på å komme til jobben din hvis du kjører bil (en vei)? Hvis du har flere arbeidsforhold, velg det du reiser oftest til. (Ett kryss).

- 1 jeg jobber hjemme   4 15-45 minutter   7 jeg har ikke fast oppmøtested
2 inntil 10 minutter   5 45 – 60 minutter
3 10-15 minutter   6 mer enn 60 minutter

32. Hvor ligger arbeidsplassen din? Hvis du har flere enn en arbeidsplass, velg den viktigste. Hvis du har arbeid uten fast oppmøtested, kryss av for hvor hovedkontoret ligger. (Ett kryss)

- 1 Fagernes   3 i annen Valdreskommune
2 i bostedskommune   4 utenfor Valdres

For deg som bor på gård:

Hvis du ikke driver eller bor på gård, kan du gå videre til spørsmål 42

33. Hvilken type gårdsbruk har du? (Ett kryss pr linje.)

- 33a Jordbrukseiendom   1 under 20 daa   2 over 20 daa
33b Skogbrukseiendom   1 under 200 daa   2 over 200 daa
33c Støl   1 med støl   2 uten støl

34. Hvordan bor du? (Ett kryss pr linje.)

- 34a 1 Eget hus på tunet   2 Eget hus atskilt fra tunet   3 Generasjonsbolig på tunet
34b 1 Felles husholdning   2 Atskilt husholdning

35. Hvilke dyr og type produksjon er det på gården? (Flere kryss mulig.)

- 35a Melkekyr   35f Ammekyr/storfe   35k Hest   35p Annet
35b Sau   35g Geit   35l Gris
35c Korn   35h Bær og grønnsaker   35m Fôrproduksjon
35d Pelsdyr   35i Skogbruk   35n Stølsdrift uten melkeproduksjon.
35e Fjærkre   35j Økologisk drift   35o Stølsdrift med melkeproduksjon

36. Hvilke andre næringsgreiner drives på gården/i tilknytning til gårdsbruket? (Flere kryss mulig.)

- 36a Utleie av støl/hytte.
36b Utleie av jakt/fiskerettigheter.
36c Natur- og kulturformidling (informasjonsarbeid, guiding, skribent/forfatter, musiker, frilansjournalist osv.)
36d Gårdsturisme (galleri/utstillingsplass, servering, overnatting, besøksgård, campingplass, kursvirksomhet, hestesenter osv.)
36e (Små)industri innen kunst og håndverk (Møbler, maling, keramikk, strikking, veving, sying, osv.)
36f (Små)industri basert på ressursene på gården (Sagbruk, mølle, kraftverk, grustak/steinbrudd/bergverk osv.)
36g Andre servicebaserte næringer (Maskin og mek., leiekjøring, snøbrøyting, hytteservice)
36h Foredling/videreforedling av mat for salg (fisk, kjøtt, melkeprodukter, urter, bær, sopp osv)
36i Helsetilbud knyttet opp mot behandling (rådgivning, terapi, grønn omsorg og lignende)
36j Annet

37. Hvem driver gården? (Flere kryss mulig)

- 37a Jeg driver alene   37b Jeg driver sammen ektefelle/samboer   37c Ektefelle/samboer driver alene
37d Jeg driver sammen med foreldre/svigerforeldre/søsken   37e samdrift med andre

Nedenfor er en del spørsmål om samarbeid og trivsel på gården. Hopp over spørsmål som ikke passer for din situasjon. (Maks ett kryss pr linje)

	For mye	Passe	For lite
38. Hvor mye hjelp får du på gården/hvor mye samarbeider du med andre?	1 ☐	2 ☐	3 ☐

39. Hvordan er samarbeidet med:	Svært godt	Bra	Dårlig
39a ☐ foreldre/svigerforeldre om gårdsarbeid	1 ☐	2 ☐	3 ☐
39b ☐ barn/barnebarn om gårdsarbeid	1 ☐	2 ☐	3 ☐
39c ☐ naboer/andre gardbrukere om arbeidsoppgaver/redskap/annet utstyr	1 ☐	2 ☐	3 ☐
39d ☐ foreldre/svigerforeldre om barnepass, oppfølging av barn osv.	1 ☐	2 ☐	3 ☐
39e ☐ barn/barnebarn når det gjelder barnepass, oppfølging av barn.	1 ☐	2 ☐	3 ☐

40. Hvordan vurderer du din rolle på gården/i drifta av gården?	Svært mye	Noe/ middels	Svært Lite
40a ☐ Hvor interessert er du i dagens drift av gården?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40b ☐ Hvor aktivt deltar du selv i drifta av gården?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40c ☐ Hvor mye er du blitt oppfordret til å ta aktiv del i gårdsdrifta?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40d ☐ Hvor godt kjenner du ressursene på gården/i utmarka og muligheter for videre drift	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40e ☐ Hvor romslige er nærmiljøet til nye tanker omkring gårdsdrifta?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40f ☐ Ønsker du å delta i/skape annen landbruksrelatert (tilleggs)næring på gården?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40g ☐ - I hvilken grad får du anledning til dette?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40h ☐ Ønsker du å delta i/skape annen (tilleggs)næring som <i>ikke</i> er landbruksrelatert på gården?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40i ☐ - I hvilken grad får du anledning til dette?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40j ☐ I hvilken grad ønsker du sysselsetting/arbeid utenom gården?	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40k ☐ I hvilken grad ønsker du hjelp til planlegging og etablering av ny næring/videreutvikling av eksisterende næring?	1 ☐	2 ☐	3 ☐

41. Hvordan tror du gårdsdriften ser ut 10 år fram i tid? (Flere kryss mulig)

- 41a Jeg/vi bor her.
41b Gården er overdratt til andre i familien
41c Gården er solgt til andre
41d Gårdsdrift omtrent som i dag
41e Fortsatt drift, men med andre driftsformer eller tilleggsnæringer
41f Husa er bebodd, men jorda er leid bort/solgt som tilleggsjord til andre gårdbrukere
41g Ingen drift, gården er fraflytta, men tunet holdes i stand og brukes som fritidseiendom
41h Ingen drift, gården er fraflytta og både bygninger og jord/skog forfaller.

42. Hvis du hadde jobb i Valdres da du flyttet hit, hvordan fikk du den? (Ett kryss)

- 1 Jeg etablerte egen virksomhet
- 2 Jeg var selvstendig næringsdrivende, og tok med meg jobben da jeg flyttet
- 3 Jeg etablerte hjemmekontor, og beholdt jobben jeg hadde før flytting
- 4 Gjennom a-etat
- 5 Jeg søkte på en utlyst stilling og fikk den
- 6 Jeg fikk jobb gjennom familie
- 7 Jeg fikk jobb gjennom venner
- 8 Jeg ble tipset/headhuntet
- 9 Jeg tok kontakt selv, og spurte om jeg kunne få begynne
- 10 Annet

43. Nedenfor har vi listet opp noen utsagn som går på sysselsetting, arbeid og karriere i Valdres. Vennligst kryss av de utsagnene du er enig i/ synes passer for din egen del. (Flere kryss mulig)

- 43a Det er gode muligheter for arbeid og karriere i Valdres
- 43b Begrensede karrieremuligheter for ektefelle/samboer, gjør at vi trolig kommer til å flytte fra Valdres.
- 43c Begrensede karrieremuligheter for meg selv, gjør at jeg/vi kommer til å flytte fra Valdres.
- 43d Jeg er ikke så interessert i å gjøre karriere. Bare jeg har en jobb, er det bra nok for meg.
- 43e Jeg reduserer heller på jobbkrava, enn å flytte herifra.
- 43f Valdres har store potensialer for å utvikle arbeidsplasser, og jeg ser lyst på muligheten for interessante jobber i framtiden.
- 43g Det er ikke mangel på jobber i Valdres - det er mangel på interessante jobber.
- 43h Om bare bedriftene og virksomhetene hadde tatt kompetanseutvikling og personalpolitikk på alvor, hadde det vært mange interessante stillinger her.
- 43i Det er mange muligheter for gode jobber hvis en er villig til å pendle.
- 43j Tradisjonelle holdninger til hva kvinner kan og bør gjøre, begrenser mine muligheter til å få interessante jobber/stillinger.
- 43k Det store omfanget av rekruttering innenfor nettverk av slekt, venner og kjente, begrenser mine muligheter til å få interessante jobber/stillinger.
- 43l I Valdres er det mer akseptert at kvinner nedprioriterer egen karriere til fordel for familien, enn i mer bymessige strøk.
- 43m I Valdres er det mange muligheter for flersysleri/mange muligheter til å spe på inntekten med f.eks. hytteutleie, kunst og håndverk, gårdsturisme, salg av fisk, bær, o.l.

BARN OG OPPVEKST

44. Hvis du bor sammen med barn, hvor mange og hvor gamle er de? Sett inn hvor mange barn du har i hver aldersgruppe nedenfor.

44a ☐	0-2 år	44c ☐	6-12 år	44e ☐	16-18 år
44b ☐	3-5 år	44d ☐	13-15 år	44f ☐	19 år eller eldre

45. Valdres har generelt god barnehagedekning. Hvor mye betydde muligheten for barnehageplass for at du valgte å flytte til Valdres, og hvor mye betyr barnehageplass for din trivsel/lyst til å bli boende her? (Ett kryss pr linje).

		<i>avgjørende</i>	<i>mye</i>	<i>litt</i>	<i>ingen ting</i>
45a	Betydning for flytting	3 ☐	2 ☐	1 ☐	0 ☐
45b	Betydning for trivsel/bolyst	3 ☐	2 ☐	1 ☐	0 ☐

46. Hvilke av følgende utsagn om barnehager er du enig i? (Flere kryss mulig)

- 46a Jeg vil helst slippe å ha barna mine i barnehage.
- 46b Vi skulle gjerne hatt barnehageplass, men har ikke fått en som passer til vårt behov
- 46c Jeg er misfornøyd med barnehagens åpningstider
- 46d Jeg synes ikke det pedagogiske tilbudet barna får, er godt nok.
- 46e Jeg er i hovedsak fornøyd med barnehagetilbudet slik det er
- 46f Jeg har barn i barnehage

47. Hvor mye betydde skoletilbudet for at du valgte å flytte dit du bor nå? Og hva betyr det for din trivsel/lyst til å bli boende? (Ett kryss pr linje).

		<i>avgjørende</i>	<i>mye</i>	<i>litt</i>	<i>ingen ting</i>
47a	Grunnskole(1.-10.klasse): betydning for flytting	3 ☐	2 ☐	1 ☐	0 ☐
47b	Videregående: betydning for flytting	3 ☐	2 ☐	1 ☐	0 ☐
47c	Grunnskole(1.-10.klasse): Betydning for trivsel	3 ☐	2 ☐	1 ☐	0 ☐
47d	Videregående: betydning for trivsel	3 ☐	2 ☐	1 ☐	0 ☐

48. Vi ønsker å vite hva du synes om grunnskoletilbudet og skolestrukturen i Valdres. Kryss av de utsagnene du er enig i. (Flere kryss mulig)

- 48a Det er viktigere at barna har kort avstand til skolen, enn at skolen har mange elever og lærere
- 48b Det er viktigere at skolen har mange elever og lærere, enn at elevene får lang skolereise
- 48d Jeg foretrekker små skoler fordi det sikrer oppfølging av hver enkelt elev.
- 48e Skolen er en viktig del av lokalsamfunnet. Forsvinner skolen fra bygda, tar det ikke lang tid før barnefamilier også forsvinner.
- 48f Jeg foretrekker at barna mine går på en stor skole, fordi det er viktig at barna får flest mulig skolekamerater
- 48g Jeg mener det er riktig å sentralisere skolene fordi det vil styrke det faglige tilbudet til elevene.
- 48h Det er viktig at barna slipper å flytte når de skal begynne på videregående skole
- 48i Jeg mener det er uforholdsmessig dyrt å opprettholde de minste skolene i Valdres

49. Hva mener du er en ideell størrelse for barneskoler (1.-7. klasse) i Valdres? Ca..... elever

50. Hvor fornøyd er du med tilbudet i forbindelse med graviditet, fødsel og barsel?

		<i>Svært fornøyd</i>	<i>fornøyd</i>	<i>misfornøyd</i>
50a	Graviditet	1 ☐	2 ☐	3 ☐
50b	Fødsel	1 ☐	2 ☐	3 ☐
50d	Barsel	1 ☐	2 ☐	3 ☐

51. Nedenfor har vi listet opp noen utsagn knyttet til barn og oppvekst i Valdres. Kryss først av for om du mener utsagnene er *sanne* eller *usanne*. Kryss deretter av for om de virker *positivt* eller *negativt* inn på din trivsel. Hvis de verken virker negativt eller positivt, så lar du være å sette kryss. Hopp over spørsmål som ikke er relevante for deg.

	<i>er sant</i> 1	<i>er usant</i> 0	<i>er/ville ha vært positivt</i> 1	<i>er/ville ha vært negativt</i> 0
At det er et lite og oversiktlig miljø	51a ☐	☐	51k ☐	☐
At barna får mye frisk luft	51b ☐	☐	51l ☐	☐
At det er lite trafikk	51c ☐	☐	51m ☐	☐
At det er muligheter til å leke og ferdes fritt i naturen	51d ☐	☐	51n ☐	☐
At barna mine vokser opp i nærheten av slekt	51e ☐	☐	51o ☐	☐
At det er mange lekekamerater/venner i nærheten	51f ☐	☐	51p ☐	☐
At det er få fritidstilbud for barn og unge	51g ☐	☐	51q ☐	☐
At det er liten toleranse for annerledeshet	51h ☐	☐	51r ☐	☐
At barn og ungdom er avhengig av å bli kjørt nesten uansett hva de skal	51i ☐	☐	51s ☐	☐
At mange ungdommer reiser herfra etter videregående	51j ☐	☐	51t ☐	☐

BOLIG OG BOSTED

For å kunne planlegge og legge til rette for bedre boligområder og boforhold i Valdres, trenger vi opplysninger om hva du legger vekt på ved valg av bolig.

52. Var det vanskelig å få tak i en tilfredsstillende bolig da du flyttet hit? 1 ja 2 nei

53. Hvor fornøyd er du med boligen din? (Ett kryss)

1 svært fornøyd   2 stor sett fornøyd   3 kunne vært bedre   4 misfornøyd

54. Mange mener at boligforhold er viktige i forbindelse med flytting til Valdres. Hvilke av følgende forhold betydde noe for deg? (Flere kryss mulig)

- 54a Jeg/vi ønsket en stor tomt
- 54b Jeg/vi ønsket en bolig som var usjenert
- 54c Jeg/vi flyttet hit fordi vi ønsker å få tak i et småbruk/gårdsbruk.
- 54d Vi fant et ledig småbruk/gårdsbruk i Valdres.
- 54e En viktig fordel ved å bo her, er at man får mye bolig for pengene
- 54f Jeg/vi hadde nok ikke flyttet hit, hvis det ikke var for at vi skulle overta et gårdsbruk
- 54g Boligen betydde lite i forhold til flytting
- 54h En ulempe ved å bo her, er at boligmarkedet er så lite. Hvis man kjøper noe, eller bygger selv, kan det være vanskelig å få solgt det igjen

55. Hvilke typer boligområder setter du pris på? (Flere kryss mulig)

- 55a Jeg foretrekker å ha kort vei til butikker, kultur og servicetilbud
- 55b Jeg foretrekker å bo i et tettbygd område
- 55c Jeg foretrekker å bo i et spredtbygd område
- 55d Jeg synes boligfelt er ålreit
- 55e Jeg setter pris på at boligen ligger slik til at det er lett å komme seg ut i naturen
- 55f Det er viktig at det er kort vei til jobben
- 55g Bare boligen har fin utsikt, er det samme om den ligger i tettbygd eller spredtbygd strøk

56. Hvordan vurderer du trafikforholdene der du bor? (Flere kryss mulig)

- 56a Jeg synes det er for mye biltrafikk her jeg bor
- 56b Det er for mye råkjøring her/bilene kjører for fort
- 56c Trafikken skaper støyproblemer
- 56d Det er dårlig trafiksikkerhet for gående/syklende mange steder
- 56e Store avstander er et problem
- 56f Det er for dårlig kollektivtrafikktilbud
- 56g Transporttilbudet og trafikken skaper få eller ingen problemer

OMGANGSKRETS, VENNER OG BEKJENTE

For å kunne sette i verk tiltak som gjør det bedre å være tilflytter, trenger vi opplysninger om hva du eventuelt har savnet, og hvor lett du synes det er/har vært å bli integrert i Valdres-miljøet.

57. Hadde du venner og kjente i Valdres før du flyttet hit? (Ett kryss)

- 1 Ja, forholdsvis mange   2 Ja, noen få   3 Nei

58. Hvordan er situasjonen når det gjelder venner og kjente nå? (Flere kryss mulig)

- 58a Jeg vokste opp her, og er mye sammen med venner fra barndommen
- 58b Jeg har mange venner og kjente som jeg er sammen med på fritida
- 58c Jeg har ingen nære venner her jeg bor nå
- 58d Omgangskretsen min er veldig liten
- 58e Jeg får tilfredsstilt mine sosiale behov på jobben
- 58f Flesteparten av mine venner bor utenfor Valdres
- 58g Jeg trives godt med å ha en liten omgangskrets
- 58h Jobben og familien tar mesteparten av tida. Lite tid til venner og bekjente.

59. Dersom du skulle ønske at du hadde en bredere omgangskrets, hva slags omgangskrets er det du savner? (Flere kryss mulig)

- 59a kontakt med flere folk som driver innenfor samme næring/yrke som meg
- 59b kontakt med andre som har etablert egen virksomhet
- 59c et større fagmiljø
- 59d flere venner blant de som er født og oppvokst her
- 59e flere venner blant tilflytterne
- 59f et nettverk for kvinner
- 59g nettverk der kvinner og menn deltar på lik linje
- 59h kontakt med flere som er i samme livsfase som meg
- 59i kontakt med flere som er hjemme på dagtid
- 59j Annet

60. Hvor ofte har du selv tatt initiativet til å bli bedre kjent med folk? (Ett kryss)

- 1 ofte   2 av og til   3 sjelden   4 aldri

61. På en skala fra 1 til 5, hvor godt ble du mottatt som tilflytter? (Ett kryss pr linje)

		Svært godt			Svært dårlig	
61a	Av kommunen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
61b	Av skolen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
61c	Av naboer/grenda	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
61d	På arbeidsplassen	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
61e	Alt i alt	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

62. Hva synes du var vanskeligst som tilflytter til Valdres i starten? (Flere kryss mulig)

- 62a at folk var så tilbaketrukne og vanskelige å komme i kontakt med
- 62b å finne naturlige møtesteder å treffe folk på
- 62c å få oversikt over hvilke tjenestetilbud som finnes
- 62d å få oversikt over hvilke kultur- og fritidstilbud som finnes
- 62e å finne gode turområder
- 62f å finne ut av hva som regnes som god måte å omgås folk på
- 62g å finne ut hva som forventes av en
- 62h jeg synes stort sett det har vært greit å være tilflytter
- 62i å forstå språket/dialekten
- 62j annet

64. Hva synes du burde gjøres for at tilflytterne skal føle seg mer velkomne, eller for at det skal bli enklere å være tilflytter? (Flere kryss mulig)

- 64a Kommunen burde sende et velkomstbrev til alle tilflyttere, der det også blir opplyst hva som finnes i kommunen av tjenestetilbud og liknende
- 64b Lag og foreninger burde være flinkere til å få med seg tilflyttere
- 64c Jeg tror ikke det er så mye som kan gjøres. Mye kommer an på en selv, og hvem en tilfeldigvis treffer i begynnelsen
- 64d Det bør settes i gang flere tiltak for å integrere utlendinger i Valdres-samfunnet
- 64e Offentlige etater bør koordinere seg, og bli mer profesjonelle til å ta imot nye innbyggere.
- 64bf Kommunen burde sette i gang kontaktskapende tilbud som gjør at tilflyttere og andre blir kjent med hverandre
- 64g Når man får nye naboer, bør de som bor der fra før ta initiativet til kontakt
- 64h Skolene burde ha flere samlinger der både foreldre og barn kan bli kjent med hverandre
- 64i Annet, hva.....
.....

65. På en skala fra 1 til 5, hvor godt trives du i Valdres? (Ett kryss)

Svært godt 1 2 3 4 Svært dårlig
5

NATUR OG KULTUR

66. Hva driver du med i fritiden? Med fritid mener vi den tiden du har (til overs) utenom jobb og utenom de daglige gjøremål i hjemmet. For hvert alternativ vil vi at du krysser av for hvor ofte. (Maks ett kryss pr linje)

	<i>Ofte</i>	<i>Av og til</i>	<i>Sjelden</i>	<i>Aldri</i>
66a Benytter kultur-/underholdningstilbudet i området	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66b Treffer folk på utesteder, kafeer og likende	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66c Ser på TV/video/dataspill eller liknende	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66d Besøker venner og kjente	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66e Shopping	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66f Er med i forening	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66g Deltar i sang- og musikkliv, dans, revy, o.l.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66h Driver med organisert idrett	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66i Trimmer/trener for meg selv	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66j Friluftsliv, turer i fjell, skog og mark, går på ski	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66k Jakt og/eller fiske	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66l Padler, klatrer, fallskjermhopp, etc	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66m Går turer i nærområdet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66n Kjører barn/eldre til og fra aktiviteter o.l.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66o Dyrepass og dyrestell	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66p Håndarbeid, håndverk o.l.	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐
66q Annet	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐

67. Hvordan vurderer du kulturtilbudet (kino, teater, konserter, utstillinger, kurs, aktiviteter i lag og foreninger, osv.) i kommunen ut fra dine behov? (Ett kryss.)

- 1 Veldig bra; her er det noe for enhver smak
- 2 Ganske bra; en god del forskjellige tilbud
- 3 Begrenset; ikke alle finner noe tilbud som passer for dem
- 4 Dårlig; her er det få eller ingen tilbud
- 5 Tilbudet i kommunen er ikke spesielt godt, men det er kort vei til et senter med godt tilbud
- 6 Ingen mening om dette

68. Hvordan oppfatter og bruker du naturmiljøet der du bor? Vennligst kryss av hvor enig du er i utsagnene nedenfor. Hopp over utsagn du ikke kan svare på. (Maks ett kryss pr linje)

	<i>Helt enig</i>	<i>Litt enig</i>	<i>Uenig</i>
68a Jeg er glad i å ferdes ute i naturen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68b For meg er naturen primært pene omgivelser	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68c Spesielt fjellet betyr mye for meg	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68d Spesielt skog og mark betyr mye for meg	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68e Spesielt sjø og vann betyr mye for meg	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68f Spesielt områdene nær boligen min betyr mye for meg	1 ☐	2 ☐	3 ☐

	<i>Helt enig</i>	<i>Litt enig</i>	<i>Uenig</i>
68g Kulturlandskapet og byggeskikk i bygda betyr mye for meg	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68h Naturen her gir gode muligheter for friluftsliv om sommeren	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68j Naturen her gir gode muligheter for friluftsliv om vinteren	1 ☐	2 ☐	3 ☐
68k Jeg ville vært mer ute i naturen om det var bedre tilrettelagt for folk med funksjonshemninger, eller for folk som ikke er så spreke.	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69a Naturressursene må utnyttes økonomisk, utbygginger må godtas	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69b Moderne skogsdrift reduserer opplevelsesverdien av å ferdes i naturen	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69c Moderne skogsdrift bidrar til å holde skogen i hevd og forynge den	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69d Det bygges alt for mange skogsbilveier	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69e Det tillates bygd alt for mange hytter i turområdene våre	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69f Motorferdselen (f.eks. snøskooter) reduserer mine naturopplevelser	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69g Et økende innslag av store rovdyr er negativt	1 ☐	2 ☐	3 ☐
69h Det offentlige bør verne mer av naturen her mot inngrep	1 ☐	2 ☐	3 ☐
Jeg trives best i naturen når jeg:			
70a har anledning til å jakte eller fiske	1 ☐	2 ☐	3 ☐
70b Plukker bær eller sopp	1 ☐	2 ☐	3 ☐
70c kan gå tur	1 ☐	2 ☐	3 ☐
70d ikke treffer på så mange andre folk og opplever stillhet og ro	1 ☐	2 ☐	3 ☐
70e kan trene/trimme eller drive idrettslige aktiviteter	1 ☐	2 ☐	3 ☐

Tusen takk for hjelpa!

Valdresrypa kommer til å arbeide videre med å gjøre Valdres til et enda mer attraktivt sted for kvinner. Dersom du ønsker å være med i eventuelle oppfølgende undersøkelser, eller ønsker å få informasjon fra regionen om kvinnenettverk eller andre tiltak, så kan du skrive opp navn og adresse nedenfor.

Østlandsforskning garanterer at navnet ditt ikke blir knyttet til hva du har svart i dette spørreskjemaet. Denne slippet klippes av skjemaet, og skal brukes til en separat adresseliste som Valdresrypa vil bruke i sitt informasjonsarbeid.

Navn.....

Adresse.....

E-post.....

Telefon.....

Valdres-Rypa". Tilflytting og trivsel blant kvinner i Valdres

Dette er resultatene fra en spørreundersøkelse blant kvinner i alderen 18-45 år som har flyttet til Valdres i perioden 1994-2005. Resultatene viser at de tre viktigste flyttemotivene er "jobb", "trygge og gode oppvekstvilkår for barn" og "kjæresten min bodde i Valdres". 61 prosent av innflytterne vurderte bare Valdres, da de bestemte seg for å flytte fra stedet de bodde på sist. Bare 16 prosent flyttet til Valdres uten å ha noen tilknytning fra før. De fleste trives godt i Valdres, og sju av ti kvinner vil bli boende i Valdres i mer enn 10 år. De som i størst grad ønsker å bli boende, er familieorienterte kvinner. De som er orientert mot en yrkeskarriere, eller som kom til Valdres for å stresse ned og for å dyrke sine fritidsinteresser, vil i større grad flytte ut igjen.

ØF-Rapport nr. 03/2006

ISBN nr. 82-7356-581-5

ISSN nr. 0809-1617